

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2011. TAVASZ

ZUBIN MEHTA

Sarastro rokona

DIANNE REEVES

Korlátlanul

ÚJ PÁTRIA

Teljes a Hagyományok Háza sorozata

LISZT FERENC

XVI. ÉVFOLYAM I. SZÁM

ISSN 1416-1109

9 771416 110003

ÁRA:
950 Ft
€ 4,-

Budapesti
Tavaszi
Fesztivál

11

március 18.
– április 3.

11

március 18.
– április 3.

Budapesti Tavaszi Fesztivál

Fekete Gyula: EXCELSIOR!

Boldoczki Gábor és Bogányi Gergely estje

Liszt: Don Sanche / Dante-szimfónia

Az Európai Unió Ifjúsági Zenekara

Mischa Maisky és a Prágai Kamarazenekar

Részletes információ a fesztivál Közönségszolgálatán:
1052 Budapest, Szervita tér 5.,
Tel.: (06 1) 486-3311

www.btf.hu

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

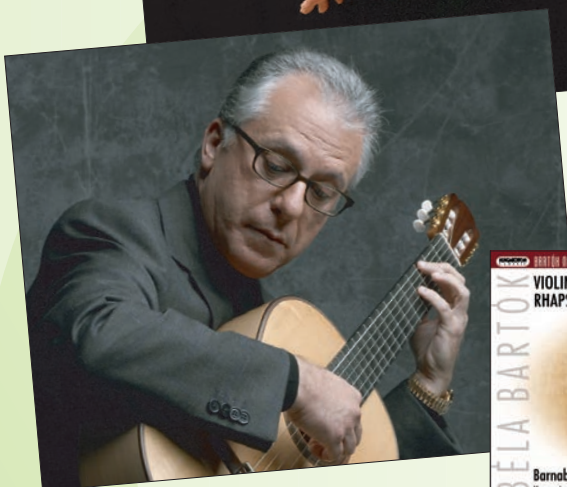
Szerkesztői ajánlat

Szerkesztőségünk az alábbi eseményeket, lemezeket ajánlja olvasóink figyelmébe a tavaszi hónapokra

Budapesti Tavaszi Fesztivál
Tízoldalas melléklet ajánlókkal, előzetesekkel, portrékkal, érdekességekkel

12

38 „Kocsis Bartók-értelmezése mindig végig pontos, tárgyilagos és a végletekig letisztult”

40 „A fiú csodakürtje ciklus Hampson tolmácsolásában a fájdalmas mahleri életszemlélet örökérvényűségét igazolja”

60 „Csak sejthetjük, milyen volt a kaszt-ráltak művészete, de Bejun Mehta muzsikálása nyomán átérezzük azt, amit úgy hívnak: aurea aetas”

72 „Nem tudhatom, létezik-e mennyország, de ha igen, akkor Joe onnan örül ennek a produkciónak”

82 „Egyik ékkő következik a másik után, melyeket jól meghatározható mozdulatokkal, azonosítható eszközökkel csiszoltak”

DOSSZIÉ

Liszt Ferenc – a romantika celebje?

KALEIDOSZKÓP

A Gramofon nemzetközi sikere

BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL

Sarastro rokona

Zubin Mehta újra Budapesten

Zenei élményfürdő

Sztárok a fesztiválon

Liszt minden mennyiségben

Bicentenáriumi események

KLASSZIKUS

ZENEKARI KÖRKÉP

Koncertajánló

A Klassz Iroda és a Starlet sorozatai

KRITIKA

OPERA

Emelkedések

Interjú Fekete Gyulával, új operájáról

Macbeth-bemutató az Operaházban

Minden korban érvényes

KRITIKA

JAZZ

6

Korlátlanul

A Jazztavasz sztárja: Dianne Reeves

62

11

Fújja a magáét

Erik Truffaz Debrecenben

65

IFJÚ TEHETSÉG

A nagydobos

Hodek Dávid

66

12

A végzet gitáros

Szabó Gábor 75 éves lenne

68

16

Koncertajánló

70

KRITIKA

72

20

VILÁGZENE

Teljes az Új Pátria sorozat

Interjú Kelemen Lászlóval

80

24

KRITIKA

82

35

GRAMOFON-HANG

Analóg vagy digitális? – 4. rész

Ujházy László tanulmánya

84

36

Téglák a hangkultúra épületéhez

Beszélgetés Berényi István hangmérnökkel

88

52

TERJESZTÉSI PONTOK

90

56

58

LISZT FERENC

A romantika celebje? (6. oldal)

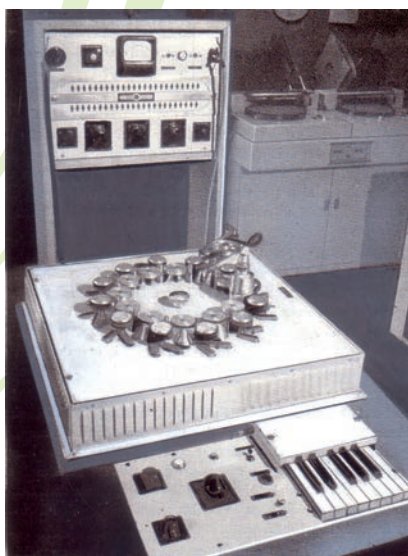
BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL

Thomas Quasthoff is
vendégünk lesz
(12. oldal)

EMELKEDÉSEK

Interjú Fekete Gyulával, új operájáról (52. oldal)

ANALÓG VAGY DIGITÁLIS?

Ujházy László tanulmánya
(84. oldal)

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, Bösze Ádám,
Retkes Attila és Zipernovszky Kornél

Főszerkesztő: **Várkonyi Tamás**

Főszerkesztő-helyettes: **Bércesi Barbara**

Főmunkatársak: **Albert Mária,**

H. Magyar Kornél, Ujházy László,

Zipernovszky Kornél

Művészeti vezető: **Práczy István**

Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

E számunk szerzői:

Albert Mária, Balázs Miklós, Batori Éva,
Bencsik Gyula, Bércesi Barbara,
Bozó Péter, Büky Virág, Deseő Csaba,
Friedrich Károly, Huszár Endre,
Gilányi Gabriella, Katona Márta,
Kiss Eszter Veronika, Kovács Ilona,
Laczkó Krisztián, Lőrincz Judit,
Márton Attila, Máté J. György,
Mesterházi Gábor, Mesterházi Máté,
Molnár Szabolcs, Ókovács Szilveszter,
Pál Eszter, Pallai Péter,
Párniczky András, Pödör Bálint,
Pödör Eszter, Réfi Zsuzsanna,
Retkes Attila, Sütő Márton, Szabó
Bálint, Szabó Barna, Turi Gábor,
Ujházy László, V. Nagy Viktória,
Várkonyi Tamás, Veres Bálint,
Zay Balázs, Zipernovszky Kornél

Címlapfotó:

Liszt Ferenc Emlékmúzeum
és Kutatóközpont

A szerkesztőség címe:

H-1023 Budapest, Borbolya utca 9.

Telefon: 06-20-934-1397

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Klasszikus és Jazz**

Nonprofit Kft.

H-1023 Budapest, Borbolya utca 9.

Felelős kiadó: **Retkes Attila**

Ügyvezető igazgató: **Várkonyi Tamás**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tároगतó út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.

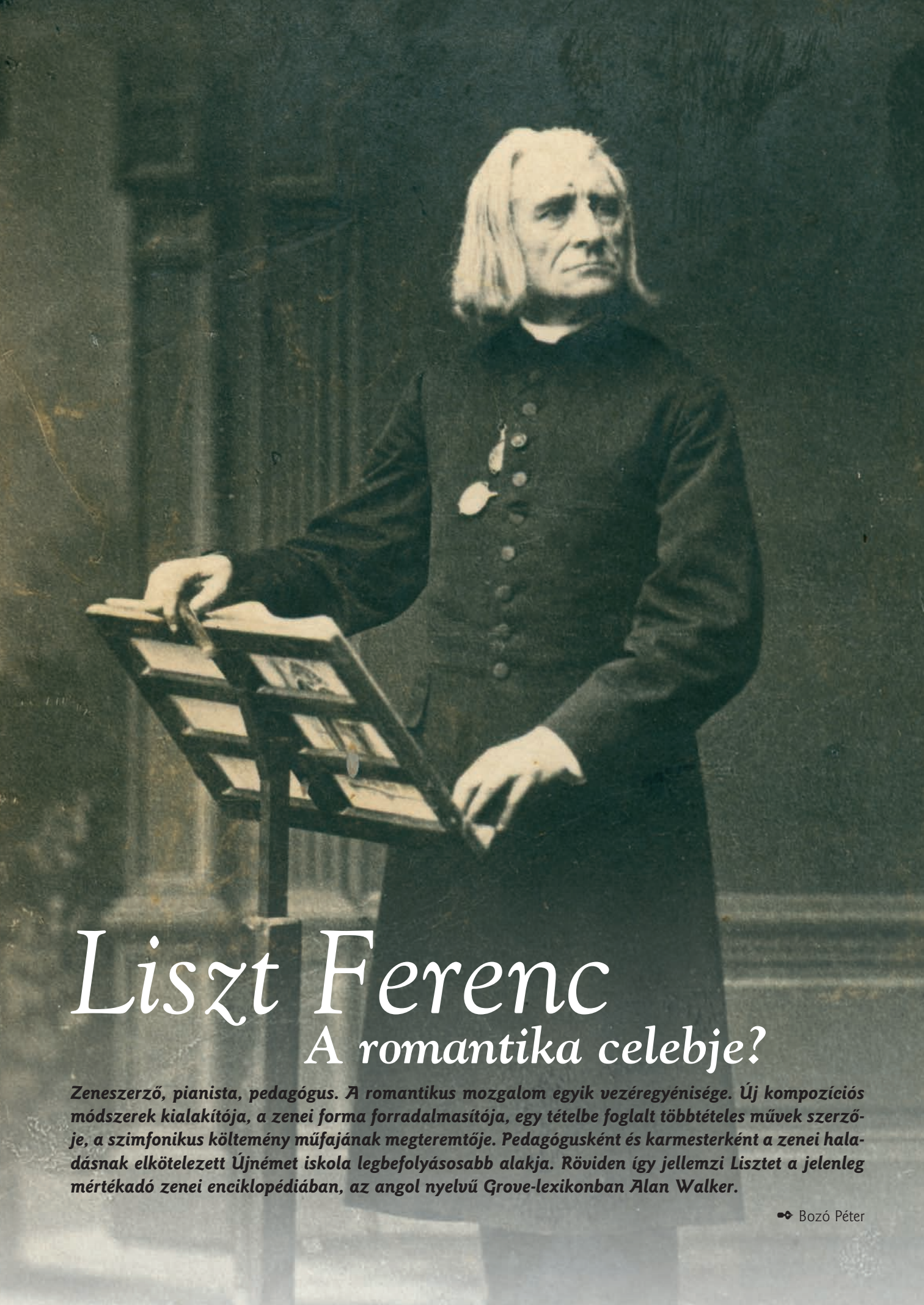
Előfizethető a kiadó címén, telefonon,

faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára: 3200 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Liszt Ferenc

A romantika celebje?

Zeneszerző, pianista, pedagógus. A romantikus mozgalom egyik vezéregyénisége. Új kompozíciós módszerek kialakítója, a zenei forma forradalmasítója, egy tételbe foglalt többtételű művek szerzője, a szimfonikus költemény műfajának megteremtője. Pedagógusként és karmesterként a zenei haladásnak elkötelezett Újnémet iskola legbefolyásosabb alakja. Röviden így jellemzi Lisztet a jelenleg mértékadó zenei enciklopédiában, az angol nyelvű Grove-lexikonban Alan Walker.

A jellemzés lényegre törő és nagy vonalakban csaknem teljes; hirtelenjében talán annyival egészíthetnénk ki, hogy Liszt nem egyszerűen sokoldalú muzsikos volt, hanem közéleti személyiség is; talán még a kétes csengésű celeb szó sem inadekvát vele kapcsolatban. Előadóként és komponistaként legalább annyit köszönhetett bizarr maszkjainak és az írott sajtónak, mint hangszeres virtuozitásának és zeneszerzői invenciójának. Maszkok alatt olyan image-kellékeket értek, mint a német nacionalista versikékre írott férfikari kompozíciói, melyek a Vormärz német közönségének rokonszenvét biztosították számára, vagy az abbékosztüm, amelyben a Szent Erzsébet legendája pesti premierjét vezényelte 1865-ben. Az ilyen álruhák, valamint a személyével foglalkozó „tudományos” és bevallottan tudománytalan munkák özönének köszönhetően nehéz, sőt csaknem lehetetlen különválasztani esetében a magánszemélyt, a tulajdonképpeni embert a public persontól. Sajnos a Liszt-irodalom máig hajlamos készpénznek venni ezeket az álarcokat, s a muzsikos fogadtatásának gondolkodó, kritikus vizsgálata helyett a XIX. századi apológiák és polémikák közhelyeit ismételtetni. Üdítő kivételként az amerikai Dana Gooley *The Virtuoso Liszt* című munkáját említhetem; negatív példaként pedig éppen Walker háromkötetes „szent-életrajzát”. Nem mintha kisebbíteni akarnám Liszt érdemeit – hiszen ezek felbecsülhetetlenek –, vagy bántani akarnám monográfiáját, aki tekintélyes mennyiségű forráskutatást végzett el; ám – Arisztotelész után szabadon: – „kedvelem Alan Walkert, de még jobban az igazságot”.

Igazságkeresés

Az igazság megtalálása Liszt esetében sem könnyű feladat, már csak azért sem, mert heterogén és eklektikus egyéniségről van szó, akinek zenéjét is ez a fajta kaméleon-lét jellemzi. Sok, túlságosan is sok művet írt. Ráadásul élete során Európa legkülönbözőbb helyein működött, így részben életútjából is adódott, hogy a darabok forrásai, valamint működésének tömegtelen mennyiségű dokumentuma oly sokfelé szóródott szét. Emiatt a munkásságával kapcsolatos ismereteink mozaikszerűek. Liszt-kép nem létezik, csak Liszt-képek vannak, s a muzsikos fogadtatásának története bővelkedik a legkülönbözőbb, legellentétebb értelmezésekben és félreértelmezésekben, a politikai kisajátításokról nem is beszélve. Az irodalomban éppúgy olvashatunk „újnómet”, mint ósmagyar Lisztről; sőt a szlovák Liszt nemkülönben érdekes interpretációjával is találkozhatunk. Mindezek tudatában hajlom arra, hogy a megbízható Liszt-műjegyzék és a teljes kritikai összkiadás hiányát inkább a probléma következményének, mintsem okának tekintsem. Az igazán fontos Liszt-művek nagy része persze már a Peter Raabe által szerkesztett, úgynevezett régi összkiadásban megjelent, még ha ez az 1936-ban megszakadt vállalkozás nem is felel meg a kritikai közreadás modern standardjainak. Az általa jegyzett írásokból és tetemes mennyiségű levelezésből is egyre

Liszt Ferenc ötvenéves művészi jubileumának rendező bizottságával (1873). Ülnek: Haynald Lajos, Liszt Ferenc, Széchenyi Imre, Apponyi Albert, Karácsonyi Guidó. Állnak: Huszár Imre, Mihalovich Ödön, Augusz Antal, Richter János, Dunkl Nepomuk János

több érhető el modern kiadásban, a tudományos színvonal azonban – különösen a levelek esetében – meglehetősen változó.

A téma mint variáció

A muzikus életében megjelent, vagy kézírásával fennmaradt kompozíciók között sok az alkalmi jellegű; zongoraműveinek egy része nem az örökkévalóságnak készült, hanem a világjáró sztárpianista „koncertkellékei” gyanánt. A virtuóz csataménjei: a Kromatikus galopp, az Ördög Róbert-parafrázis, Rossini Tell Vilmos-nyitányának átírata. Ráadásul az utókor szemszögéből nézve Lisztnek megvolt az a kellemetlen tulajdonsága, hogy újra és újra átdolgozta műveit: vérbeli rögtönzőként és előadóművészként számára mintha az írott kompozíció is csak egy-egy előadás pillanatképe lett volna. Ha pedig a mű csupán előadási anyag, akkor tetszés szerint, minden új előadás (vagy publikáció) alkalmával újraalkotható, mint egy improvizált cadenza, vagy mint variáció egy témára. Így válhatott Liszt zeneszerzői műhelyében gyermekkori ujjgyakorlatból előbb transzcendens etűd, majd szimfonikus költemény (Mazeppa); olasz gondolásdalra írt billentyűs variációsorozattól nagyszabású zenekari művek motivikus bázisa (Tasso, Gyász és diadal). Jellemző tehát, hogy Liszt művei közül először egy zongoravariáció jelent meg, arra a Diabelli-témára, amelyet a szentként tisztelt és nyomasztó példakép, Beethoven is

LISZT ÉS BUDAPEST

A Liszt Ferenc Emlékmúzeumban ezzel a címmel nyílik időszaki kiállítás, amely tematikailag felöleli Liszt pesti-budapesti tartózkodásait, 1823-as első fellépésétől kezdve 1886-os búcsúhangversenyéig. A kiállítás gerincét Liszt budapesti tartózkodásainak fő eseményei alkotják (az 1839–40-es első hazatérés, az 1846-os látogatás, az Esztergomi mise nyilvános főpróbája a Nemzeti Múzeumban 1856-ban, a Szent Erzsébet legendája bemutatója 1865-ben, a Magyar Koronázási mise előadása 1867-ben, az ötvenéves művészi jubileum 1873-as ünnepségsorozata a Krisztus oratórium bemutatásával, a Zeneakadémia megalapítása 1875-ben). A kiállítás kiemeli és bemutatja azokat a kompozíciókat, amelyek a mai Budapesthez kötődnek; híres pesti hangversenyeit, a barátok, pártfogók szalonjában adott koncerteket, Liszt magyarországi egyházi kapcsolatait, illetve budapesti tanítványainak körét. A kiállítás – amelyet Domokos Zsuzsanna rendezett Szabó Ferenc János, Farkas Csilla és Török Miklós segítségével – március 18-tól 2012. március 21-ig tekinthető meg.

A Liszt Ferenc Emlékmúzeum egész évben gazdag programokkal várja a zenebarátokat. Ezek közül is kiemelkednek az októberi Liszt-matinék Ránki Dezsővel, a Liszt Ferenc Kamarazenekarral, Falvai Sándorral, Lantos Istvánnal, Király Csabával és Marton Éva növendékeivel, valamint az október 21–23. között rendezendő Liszt-fesztivál.

További információk: www.lisztmuseum.hu

feldolgozott, ugyanabban az időben, az 1820-as évek elején. Tekintve, hogy Liszt rögtönző-variálós pianistából lett átdolgozó-variálós zeneszerzővé, nem meglepő, hogy kompozícióinak (és revízióinak) jellegzetes módszere a tematikus metamorfózis, azaz téma-átalakítás; a variánsképzésnek egy olyan típusa, amelyben a diasztematika, a dallam állandó marad, miközben a karakter a téma egyéb paramétereinek – metrumának, ritmusának, kíséretének, textúrájának, hangszínének, hangszerelésének – variálása révén változik. Liszt kompozíciós módszerének improvizációban gyökerező jellegéről a XX. század eleje óta értekeznek, de könnyen lehet, hogy a tématranszformáció terminus magától Liszttől ered; legalábbis erre utal, hogy a muzsikuskörhöz tartozó Richard Pohl már használta a *thematische Transformation* megfogalmazást a Faust-szimfóniának szentelt 1862-es elemzésében, a mű karaktervariációival kapcsolatban.

Gyepszinttől a magaslati levegőig

Az improvizáló pianista számára persze nem annyira a téma eredete, vagy annak minősége számít, mint inkább az, hogy milyen lehetőségek jelennek benne, mit lehet kihozni belőle az előadás során. Ezért aztán érthető, hogy Liszt mindenféle témát képes volt feldolgozni, függetlenül annak becsétől. Charles Rosen méltán írja róla A romantikus nemzedékről szóló munkájában, hogy a zenei „alapanyag” karaktere iránti csodálatos fogékonysággal, ugyanakkor annak értéke iránti közönnyel Liszt géniusza csakis a hangzó megvalósításra irányult. Az alapul vett kölcsönanyag minőségi skálája a Magyar rapszodiákban feldolgozott, jórészt népies műdalok gyepszintjétől a korabeli operaslágereken át a Schubert-dallamok magaslati légköréig terjed. A variálás és feldolgozás során gyakran az is mellékes volt, hogy a témát ki írta: maga a rögtönző vagy más; a lényeg a „hogyan” volt, nem a „mit”, vagy a „kitől”. Épp ezért némiképp félrevezető a Liszt-művek „eredeti kompozíciókra” és „szabad átdolgozásokra” történő felosztása, amit a Budapesten készülők, még Gárdonyi Zoltán és Szelényi István által útjára indított, újabb összkiadás ma is alkalmaz. Rögtönző-variálós művésznünk különben is valósággal sportot űzött abból, milyen apparátusú és letétű darabot lehet például zongorára átültetni: Beethoven és Berlioz szimfóniáitól kezdve, Johann Sebastian Bach orgonafúgáin át a Schubert-, Schumann-, Mendelssohn-, Franz-, Lassen- és Dessauer-dalátiratokig.

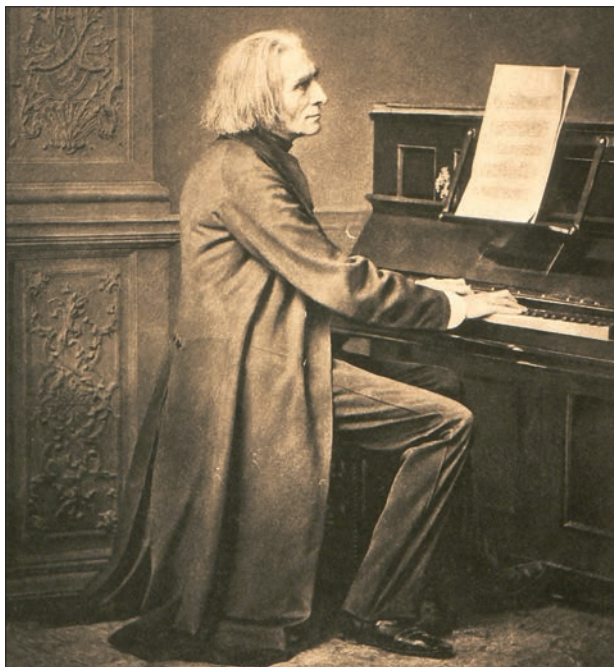
Jövőbe hajított dárda

Lisztet persze sok mindenért lehet szeretni és tisztelni. Például a budapesti Zeneakadémia és a Deutscher Allgemeiner Musikverein alapításánál játszott bábáskodó szerepéért; Schubert, Berlioz, Wagner és mások zenéjének elismertetéséért; zongoraműveinek fantasztikus letétjéért, szélsőséges virtuozitásáért és gazdag invenciójáért; vagy éppen modernségéért, bizonyos darabjainak merész, kísér-

Liszt Ferenc bársonygalléros kabátban (1846)

letező jellegéért. Igaz, a Szabolcsi Bence és Dorothea Redepenning által elemzett kései Liszt-művek valószínűleg nem hatottak a századforduló zeneszerző-nemzedékére; már csak azért sem, mert egy részük – például a Csárdás macabre – meg sem jelent szerzőjük életében. Somfai László mutatta ki egy minuciózus tanulmányban, hogy még Bartókra sem azok a Liszt-művek hatottak, s nem úgy, ahogyan azt egy időben zenetörténészek és gyakorló muzsikuskör serege hitte. Ugyanakkor más korábbi kompozíciók a fin de siècle generációját is tagadhatatlanul foglalkoztatták, inspirálták, például a Schubert, Weber, Beethoven és mások ciklikus kompozícióinak nyomdokain járó h-moll szonáta. Nem alaptalan – ha kissé túlzó is – Carolyne Sayn-Wittgenstein hercegné Adelheid von Schornnak írott, sokat idézett mondása: „Liszt sokkal messzebb hajította dárdáját a jövőbe, mint Wagner.” Ugyanakkor tény, hogy még a zeneszerző legőszintébb híveinek csodálata sem volt fenntartások nélküli. Bartók, aki igazi (értsd: nem politikailag, világnézetileg vagy kereskedelmileg motivált) érdeklődéssel tanulmányozta, játszotta, adta közre Liszt darabjait, nem véletlenül illette 1936-os akadémiai székfoglaló előadását a Liszt-problémák címmel, s talán nem ok nélkül emlegette fel ebben és 1911-es írásában is az előd zeneszerzői stílusának heterogén és eklektikus voltát, kompozícióinak terjedőssé-

Hafstaengl fotógravürje 1869-ből

gét. A szimfonikus költemények briliáns elemzője, Carl Dahlhaus pedig a Prométheusz kapcsán a jövőbe mutató Papier-Musik mellett a szimfonikus költemények tömény bombasztját sem mulasztotta el szóvá tenni.

A miénk?

Liszt zenéje tehát, történeti jelentősége, elképesztő tarkasága és bősége, valamint jó néhány izgalmas részlete ellenére is, esetenként bizony olyan, mint a magyar narancs: kicsit savanyú, kicsit sárga... De a miénk? Abban az értelemben igen, hogy Liszt magyarnak vallotta magát. Abban az értelemben viszont természetesen nem csak a miénk, hogy – bár a történelmi Magyarország, a mai Burgenland területén született – nem beszélt magyarul, és élete nagy részét sem szülőhazájában töltötte. Német ajkú család sarjaként még gyermekkorában Bécsbe, majd Párizsba került, ahol a francia vált adoptált nyelvév. Olyannyira, hogy amikor 1840-es pesti hangversenyei alkalmával a két évvel korábbi árvíz károsultjainak segítségéért a magyar nemesség díszkarddal tüntette ki, köszönőbeszédét így kezdte: „mes chers compatriotes!” (kedves honfitársaim). Mellesleg Liszt egyik 1833-as leveléből kitűnik, hogy a hozzá hasonlóan Párizsban élő, német zsidó családból származó Heinrich Heinét is földijének tekintette; „híres honfitársunk, Heine” – írta róla félig német származású, francia élettársának, Marie d'Agoult grófnénak.

Apropó Heine: a gyilkos tollú irodalmár tudvalevőleg ambivalens viszonyban volt Liszttel, s 1837-ben rosszmájú karikatúrát rajzolt a pianista-zeneszerzőről, nagy találmányossággal forgatva ki a bibliai Jelenések könyve apokaliptikus látomását (Jel. 4,6–8).

A zongora rémképei

A jubileum kapcsán lehetetlen nem felidézni minden Liszt-paródiák e legszórakoztatóbbját, amely ifjabb Dantannak a muzsikusról készült, borzas hajú karikatúraszobrocskájával vetekszik. Heine tárcájának részlete már csak azért is figyelemre méltó, mert a XIX. század egyik legvirtuózabb tollforgatója írta, korának egyik legvirtuózabb és legsokoldalúbb muzsikusról; arról a Lisztről, akit nemcsak a zongorabillentő, hanem korának legújabb irodalmi művei, valamint a különféle vallásos eszmék és politikai ideológiák is élénken foglalkoztattak: „Bevallom Önnek, hogy bármennyire kedvelem is Lisztet, zenéje kellemetlen hatással van érzékemre, annál is inkább, mivel sajnos látó vagyok, s látom is azokat a rémképeket, melyeket mások csupán hallanak. Mint tudja, a zongora minden egyes hangja felidézi elmémben a neki megfelelő alakot; röviden, a zene látható belső szemeim számára. Még mindig szédeleg a fejem annak a koncertnek pusztán az emlékeitől is, amelyen Lisztet legutóbb játszani hallottam. A nyomorgó olaszok javára adott hangversenyen történt, annak a szép és nemes hercegnőnek a palotájában, aki testi és szellemi hazáját, Itáliát és az eget oly szépen képviseli... (Bizonyára látták őt Párizsban, ezt a karcú alakot, amely azonban csupán a földi börtön, melyben isteni lélek sínylődik... De mily szép ez a börtön...) A nyomorgó olaszok javára rendezett hangversenyen hallottam tehát utoljára Lisztet a múlt télen, már nem tudom mit játszott, de esküdni mernék rá, hogy az Apokalipszis néhány témáját variálta. Eleinte még nem tudtam egészen jól kivenni a négy lelkes állatot, csupán a hangjukat hallottam, különösen az oroszán üvöltését meg a sas vijjogását. A barmot a könyvvel a kezében egészen pontosan láttam. A legjobban a Josafát völgyét játszotta. Korlátok emelkedtek, mint egy lovagi tornán, nézőként az óriási térség körül tülekedtek az emberek, sápadtan és reszketve. Először a Sátán vágta be a küzdőtérre, fekete páncélban, vérvörös lovon. Lassan poroszkált mögötte fakó kancáján a Halál. Végül megjelent Krisztus, arany fegyverzetben, fehér paripán, s egy lándzsadőfessel földhöz segezte a Sátánt, aztán a Halált, s a nézők ujjongtak... Lelkesen megtapsolták a derék Liszt játékát, aki kimerülten hagyta ott a zongorát, meghajolt a hölgyek előtt... A legszebbik arra a melanholikus-édes mosolyra vonta ajkát, amely Itáliát idézi és a mennyet sejteti.”

(Köszönjük a Liszt Ferenc Kutatóközpont segítségét a cikk illusztrálásához. A Liszt Ferencvel kapcsolatos eseményekről, kiadványokról lapszámunk több oldalán is foglalkozunk.)

A magyarországi Liszt-év hivatalos honlapja:

www.liszt-2011.hu

A Gramofon nemzetközi sikere

Meghívást kaptunk az International Classical Music Awards zsűrijébe

International Classical Music Awards (ICMA) néven újjászerveződött az a rangos nemzetközi klasszikus zenei díj, amely korábban (Midem Classical Awards néven) a Franciaországban tartott Midem zenei kiállításához kapcsolódott. Az alapítók ambiciózus célja szerint három-öt év alatt az ICMA-nek a világ legmagasabb presztízsű, szigorúan szakmai alapon álló, érdekesportoktól független zenei elismerésévé kell válnia.

Lapunk számára megtiszteltetés, hogy a Gramofon alapítója és felelős kiadója, Retkes Attila felkérést kapott a 12 tagú nemzetközi zsűriben való részvételre. A zsűri további tagjai: Remy Franck elnök (médiúm: Pizzicato – ország: Luxemburg), Bernadette Beyne (Crescendo – Belgium), Björn Woll (Fono Forum – Németország), Martin Hoffmeister (MDR Figaro – Németország), Stephen Hastings (Musica – Olaszország), Andrea Meuli (Musik und Theater – Svájc), Irina Geraszimova (Orpheus Radio – Oroszország), Pierre-Jean Tribot (Resmusica.com – Belgium/Franciaország), Luis Sunén (Scherzo – Spanyolország), Aarno Cronwall (Viva Classica – Finnország), csak a DVD-kategóriákban szavaz: Franz Patay (IMZ – Ausztria).

Az International Classical Music Awards idei díjait 2011. április 6-án, a finnországi Tamperében, nagyszabású gálakoncert keretében adják át, amelyen több díjazott is közreműködik. Az alábbiakban közöljük az egyes kategóriák díjnyertesének listáját. Mivel a nemzetközi hanglemezzakma és a díjkiosztó hivatalos nyelve is angol, néhány előadó (jórészt orosz művészek) nevét meghagytuk a lemezborítón szereplő angol változatban.

Régizene – Dinastia Borgia

Előadók: Montserrat Figueras, Lior Elmaleh, Driss El Maloumi, Pascal Bertin, Lluís Vilamajó, Marc Mauillon, Furio Zanasi, Daniele Carnovich, La Capella Reial de Catalunya, Hespèrion XXI, Jordi Savall (Kiadó: Alia Vox)

Barokk – Via Crucis

Heinrich Ignaz Franz von Biber, Tarquino Merula, Benedetto Ferrari, Luigi Rossi, Claudio Monteverdi, Lorenzo Allegri művei Nuria Rial, Philippe Jaroussky, Ensemble L'Arpeggiata, Christina Pluhar (Virgin Classics)

Vokális szőlő – Gustav Mahler: Dalok Christian Gerhaher, Gerold Huber (RCA)

Kórus és oratórium – Igor Stravinsky:

Les Noces, OEdipus Rex
Mlada Khudoley, Olga Savova, Alexander Timchenko, Andrei Serov, Alexander Mogilevsky Gérard Depardieu stb.
Mariinsky Zenekar és Énekkar, Valery Gergiev (Mariinsky)

Opera – Mozart: A varázsfuvola, K. 620

Daniel Behle, Marlis Petersen, Daniel Schmutzhard, Sunhae Im, Anna-Kristiina Kaappola stb. RIAS Kammerchor & Akademie für Alte Musik Berlin, René Jacobs (harmonia mundi)

Hangszeres szőlő – Debussy összes zongoraműve, 5. rész

Jean Efflam Bavouzet (Chandos)

Kamarazene – Beethoven: Hegedű-zongora szonáták, no. 3, no. 9 (Kreutzer)

Viktoria Mullova, Kristian Bezuidenhout (Onyx)

Versenymű – Robert Schumann összes műve hegedűre és zenekarra

Lena Neudauer, Deutsche Radio Philharmonie, Pablo Gonzalez (Hänssler Classic)

Szimfonikus zene – Sosztakovics: 8. szimfónia

Royal Liverpool Philharmonic Orchestra, Vasily Petrenko (Naxos)

Kortárs zene – Friedrich Cerha: Spiegel, Momentum, Momente

SWR-Sinfonieorchester Baden-Baden und Freiburg, Sylvain Cambreling
ORF-Radio-Symphonieorchester Wien, Dennis Russell Davies, Friedrich Cerha (Kairos)

Világpremier – Vivaldi: Armida al campo d'Egitto

Furio Zanasi, Marina Comparato, Romina Basso, Martín Oro, Sara Mingardo, Monica Bacelli, Raffaella Milanese, Concerto Italiano, Rinaldo Alessandrini (Naïve)

Retkes Attila, a Gramofon alapítója és felelős kiadója

Archív felvétel – Sibelius összes szimfóniája (no. 1-7.)

Moscow Radio Symphony Orchestra, Gennady Rozhdestvensky (Melodiya)

DVD előadás – Wagner: A Nibelung gyűrűje

Juha Uusitalo, Franz-Josef Kapellmann, John Daszak, Gerhard Siegel, Matti Salminen, Anna Larsson Peter Seiffert, Petra Maria Schnitzer, Jennifer Wilson, Lance Ryan, Ralf Lukas, Orquestra de la Comunitat Valenciana, Zubin Mehta; rendező: La Fura dels Baus társulat (C Major)

DVD dokumentum – Csajkovszkij: Két film (Csajkovszkij asszonyai, Sors)

Írta és rendezte: Christopher Nupen (Allegro Films)

Az év hangfelvétele – Mozart: A varázsfuvola

Részletes adatait lásd az opera kategóriánál

Életműdíj: Menahem Pressler

Az év művésze: Esa Pekka Salonen

Az év fiatal művésze: David Kadouch

Az év legkülönlegesebb teljesítménye: The Sibelius Edition (BIS)

Az év hanglemezkidője: Chandos

Az év klasszikus zenei honlapja:

Digital Concert Hall / Berlini Filharmonikusok

Sarastro rokona

Zubin Mehta újra Budapesten

Úgy mondják, hogy *A varázsfuvola* Sarastroja azonos Zarathusztrával, a perzsa zoroasztrizmus prófétájával. Követői az ókori világ legjelentősebb vallásának hívei voltak; egy nagyobb csoportja az iszlám térhódításakor a mai Irán területéről Indiába vándorolt. Leszármazottaik – a párszik – napjainkban Mumbaiban (Bombay) és környékén élnek, s bár létszámuk az indiai lakossághoz képest elenyésző, a modern India egyik legbefolyásosabb népcsoportjának tartják. Közéjük tartozik napjaink egyik legnevesebb karmestere, Zubin Mehta, aki április 2-án lép fel a Budapesti Tavasz Fesztiválon.

➡ Molnár Szabolcs

Zubin Mehta párszi család gyermekeként, 1936-ban született Mumbaiban. Apja, Mehli Mehta hegedűművész volt, a Bombayi Szimfonikusok alapítója. Zubin korán távol került otthonától, tizennyolc évesen Hans Swarowsky bécsi karmester-iskolájába vették fel. Itt ismerkedett meg Claudio Abbadóval és a csodakamasz Daniel Barenboimmal. Csoporttársaihoz hasonlóan Mehta számára is hamar megnyílt a nagyvilág, versenysikerrel és jó zenekarok élén szerzett tapasztalatokkal a háta mögött vágott neki a hatvanas éveknél: 1958-as bécsi debütálása után megnyerte a liverpooli karmesterversenyt, és azonnal asszisztensi állást kapott a város szimfonikus zenekaránál. Innen utazott 1960-ban Montrealba, hogy elfoglalja a Montreali Szimfonikusok zeneigazgatói állását, még mindig csak huszonnégy évesen. 1967-ig maradt itt, de mint generációjának majd minden állás-halmozó és nagy teherbírási ifjú dirigense, ő is szívesen vállalt ilyen-olyan megbízatásokat. 1961-ben például másodkarmester lett a Los Angeles-i Filharmonikusoknál. Az ügy kisebb vihart kavart, mivel az együttes kijelölt zeneigazgatójával, Solti Györggyel „elfelejtettek” konzultálni a kinevezésről. (A Los Angeles-i Filharmonikusok hivatalos története szerint egyébként az Eduard van Beinum- és a Zubin Mehta-éra közötti időszakban [1959–1962] a zeneigazgatói poszt be sem volt töltve.) A sértett Solti tiltakozása jeléül hamarosan le is köszönt, majd 1962-ben magát Mehtát nevezték ki zeneigazgatónak, aki egészen 1978-ig a posztján maradt.

A városhoz, Los Angeleshez persze szerződése lejártával sem lett hűtlen, az évből több hónapot ma is a városban tölt, ám 1978-ban visszautasíthatatlan ajánlatot kapott az Egyesült Államok keleti partjáról. A New York-i Filharmonikusok zeneigazgatói és vezető karmesteri teendőinek ellátására kérték fel; ennek 1991-ig tett eleget, a zenekar történetének leghosszabb ideig regnáló vezetőjeként. Mindezzel párhuzamosan azonban elindult egy másik, máig gyümölcsöző együttműködés is, amely Mehta karrierjének legnagyobb fejezetévé vált. 1969-től zenei tanácsadóként, 1977-től zeneigazgatóként, 1981-től pedig örökös zeneigazgatóként dolgozott, illetve dolgozik az Izraeli Filharmonikusok mellett.

Két kapcsolat

Érdekes Kroó György jellemzése, ő ilyennek látta Mehtát 1985-ben a New York-iak, majd két évvel később az Izraeli Filharmonikusok budapesti fellépésén: „Zubin Mehta nagyságrendjét mi sem jelzi inkább, mint hogy méltó tud lenni a New York-i Filharmonikusokhoz, hogy a művek ismerete terén, technikailag, zeneileg, a rugalmasság, a mozgékonyág tekintetében egyaránt partnerévé tud lenni, vele együtt szárnyal. Ha ma tulajdonképpen az a legfőbb erénye, hogy bele tud olvadni ebbe a fantasztikus kollektív zenélésbe, hogy fel tud oldódni benne, talán pályája következő szakaszában, majd túl az ötvenen, olyan rendkívüli személyiségként áll együttese élére,

amely egyértelmű stílus- és interpretáció-meghatározó lesz”. Két évvel később maga Kroó ajánlja fel az összehasonlítás lehetőségét: „Zubin Mehta hosszú ideje dolgozik együtt az Izraeli Filharmonikusokkal, akik a szeme villanásából is értenek, s ő mint a saját együttesét ismeri és vezeti őket. Másféle kapcsolat ez, mint ami a New York-i Filharmonikusokhoz fűzi, úgy éreztem, bensőségesebb és talán inspirálóbb is. Mindenesetre az a Mehta, aki a Mahler-szimfóniát dirigálta, sokkal inkább hasonlított a fiatal Mehtához, akiért úgy rajongtunk és joggal, negyedszázaddal ezelőtt Budapesten. Különösen az V. szimfónia három belső tételét tolmácsolta kiválóan, a II. tétel markáns vonalait, a III. ízes bécsi tónusát és a lassútétel át-szellemültségét. Azt hiszem, hogy ez a tétel a kompozíció előadás-történetében is kivételes szépséggel szólalt meg ezen az estén. Mehta dirigálásában most nem volt nyoma semmiféle rutinnak, semmi felületességnek, csak a tehetsége és az egyszerűsége hatott.” Maga Mehta egyébként e különleges kapcsolatot gyakran nevezi szerelemnek.

Hol a haza?

Miközben Mehtát munkája és magánélete elsősorban az Egyesült Államokhoz, Indiához és Európához köti, sokan őt tartják a legjelentősebb és egyben a legtipikusabb izraeli karmesternek. Ehhez nyilván az is hozzájárul, hogy Mehta a zenei-művészi kérdéseken túl aktívan próbálja formálni az izraeli közvéleményt, Pinchas Zukermanhoz

és Daniel Barenboimhoz hasonlóan újra és újra állást foglal az arab-izraeli megbékélés kérdésében, valamint rendszeresen ad politikai gesztussal felérő koncertet.

FIRENZE ZENEI ÉKKÖVE

Mehta a Maggio Musicale zenekar élén

A büszke firenzeiek zenei múltjuk legnagyobb eseményének – talán joggal – az opera „feltalálását” tekintik. Erre hivatkoznak, ha a muzsika iránti szenvedélyes szeretetüket óhajtják kifejezni. A városi színház opera-zenekaraként induló Maggio Musicale Fiorentino rangját a fényes hagyomány örökségén kívül többek között az adja, hogy Európa egyik legrégebbi zenei fesztiválját rendezzi, 1933 óta három, majd nem sokkal később évi rendszerességgel. Az operaprodukciónak az elmúlt nyolc évtizedben olyan művészeket sikerült megnyerni, mint Max Reinhardt, Gustav Gründgens, Luchino Visconti, Franco Zeffirelli, Luca Ronconi, Bob Wilson, Giorgio De Chirico és Oskar Kokoschka, ami jelzi, hogy a firenzei fesztiválintendánsok mindig jó érzékkel találták meg az igényes kivitelű, ám konzervatívabb ízlést tükröző, valamint a modern, kísérletező szemléletű operajátzás közötti egyensúlyt. Az 1985 óta zeneigazgatóként dolgozó Zubin Mehta annak idején Riccardo Mutitól vette át a stafétabotot. Működésével maximálisan elégedett a toszkán nagyváros, hiszen a zenekar alapításának nyolcvanadik évfordulója alkalmából a Fiorino d'Oro-díjat adományozta az általa vezetett együttesnek.

Az immár fél évszázados izraeli kötődés kezdeti, anekdotikussá patinásodott éveit Mehta mindig szívesen idézi vissza: „Izraelhez fűződő kapcsolatom igen régi időkre nyúlik vissza. 1961-ben vezényeltem először az Izraeli Filharmonikus Zenekart. Helyettesíteni mentem, mert Ormándy Jenő, ez a kiváló karmester váratlanul megbetegedett. Rögtön a hangverseny után a koncertmester odajött hozzám, és azt mondta, hogy érzi, a következő huszonöt évben sokat leszünk még együtt. Utólag aztán kiderült, hogy még csak nem is túlzott. Nyolc évvel később a zeneigazgatójuk lettem, tehát a megjósolt időnél sokkal többet töltöttünk már el. Ezekben az években az izraeli nép iránti szeretetem, tisztelem és szolidaritásom egyre erősebb lett. Sokszor megköszönték már nekem azt, amit a zenekarért és az izraeli emberekért tettem, de az az igazság, hogy Izraeltől tízszer többet kaptam vissza mindabból, amit adni tudtam.”

Hol van Mehta hazája? Mindenhová tartozni nem ugyanolyan, mint sehová sem tartozni? „Elsősorban indiai vagyok, aztán izraeli, majd Los Angeles-i, végezetül pedig ott érzem otthon magam, ahová a munkám szólít.” Ám ha elsősorban indiai, akkor miért nem Indiát szolgálja teljes energiájával? – szól az obligát kérdés. „Ha például neves New York-i orvos lennék – apám akaratának megfelelően rövid ideig egyébként még orvosi tanulmányokat is folytatattam –, akkor talán jogos lenne a felvetés, hogy miért nem térek vissza hazámba, hogy ott gyógyítsak, ahol igazán nagy szükség volna rám. Ám én a nyugati zene szolgálatára tettem fel az életem, mit is csinálhatnék én Indiában?! Ezen a területen odahaza nincs is sok lehetőségem, nincs is igazán helyem. Izrael más. Tulajdonképpen együtt nőttem fel a modern Izraellel; a zenekarral a világ minden pontján játszhattam, a különböző művészeti ágak elképesztő tehetségeit láthattam-hallhattam. Zeneigazgatónak lenni ennél az együttesnél számomra különleges megtiszteltetés. Több mint 1600 hangversenyt adtunk közösen, némelyik felejthetetlen emlék. Például az 1967-es jeruzsálemi koncert a hatnapos háború után, vagy az 1971-es első németországi fellépés. Soha nem felejttem el azt az 1981-es koncertet sem, amikor az északi határvidéken a libanoniakért koncerteztünk, akik aztán együtt táncoltak a zenészeinkkel. 1991-ben, amikor iraki Scud rakéták csapódtak be izraeli területeken, szükségesnek éreztem, hogy azonnal Tel Avivba utazzam, szolidaritásomat kifejezendő. A legkülönlegesebb érzést azonban az Izraeli Filharmonikusok indiai koncertjén élhettem át. Huszonöt évig álmodtam erről a hangversenyéről.”

Operában, képernyőn

Mehta jó érzéssel vett részt nagy médiaérdeklődést kiváltó produkciókban. Ilyen volt a Három tenor-koncert Rómában (1990), majd Los Angelesben (1994), vagy a Tosca „eredeti” helyszíneken forgatott élő közvetítése (1992), de ideszámíthatjuk a bécsi újévi koncertet is, amelyet négy alkalommal dirigált (1990, 1995, 1998,

2007). Mehta közreműködése garantált minőséget, tévedhetetlenül kiegyensúlyozott ízlést vitt ezekben a produkciókba, amelyek létrejöttéhez szükség volt a dirigens virtuóz alkalmazkodókészségére, nyugodtságára, valamint arra a képességre is, amely hagyja az adott konstelláció legjobb energiáit érvényesülni.

Ám Mehta számára a médianépszerűség nem öncél. Az 1990-es években radikális humanistaként állt ki különösen fontos ügyek mellett: 1994-ben Mozart Requiemjét vezényelte szarajevói muzikusokból álló zenekar élén a Szarajevói Nemzeti Könyvtár romjainál, 1999-ben Mahler Feltámadás-szimfóniáját dirigálta a Weimar melletti buchenwaldi koncentrációs táborban a Bajor Állami Zenekar és az Izraeli Filharmonikusok alkotta együttes élén, 1997–98-ban a kínai filmrendezővel, Zhang Yimou Firenzében majd Pekingben (a Tiltott Városban) állította színpadra a Turandotot.

Ugyanebben az évtizedben fonta szorosabbra együttműködését a Firenzei Maggio Musicale zenekarral (a Budapesti Tavaszi Fesztiválra is ezzel az együttesrel tér vissza – lásd keretes írásunkat), 1998-tól pedig nyolc éven keresztül a müncheni Opera zeneigazgatója is volt, ahol több mint 400 (!) előadást dirigált. A legjobb házakban vezénylő maestro (Metropolitan, Covent Garden, milánói Scala, Bécs, Chicago) operafelvételeit szerencsére már DVD-ről is csodálhatjuk, s ha a színpad nem is mindig tetszik, csukott szemmel kivétel nélkül tökéletes előadásokat élvezhetünk. Fodor Géza szavaival: „Mehta sziklaszilárd professzionalizmusa akkor is garancia a színvonalra, ha interpretációját nem röpíti a magasba ihletettség”. ■

(Zubin Mehta új Mahler-lemezéről a 40. olvasható kritika.)

A művész hivatalos honlapja:
www.zubinmehta.net

Zenei élményfürdő

Budapesti Tavasz Fesztivál: március 18.–április 3.

Zubin Mehta mellett a nemzetközi zenei élet számos prominens szereplője teszi tiszteletét a Budapesti Tavasz Fesztiválon 2011-ben is. Thomas Quasthoff, Mischa Maisky, a Bécsi Szimfonikus Zenekar csak néhány név közülük, és mindenképpen szenzációs előadást ígér a Jean-Christophe Spinosi vezette Ensemble Mattheus Vivaldi-produkciója is, olyan sztárok közreműködésével, mint Philippe Jaroussky, Veronica Cangemi és Jennifer Larmore.

◆ Mesterházi Gábor

A Budapesti Tavasz Fesztivál (BTF) sokáig szinte az egyetlen olyan alkalom volt Budapest életében, amikor világsztárokkal találkozhatott a közönség. A „szinte” persze fontos e kijelentésben, hiszen nap mint nap látogattak a Zeneakadémiára azok a valódi gigászok, akikből ugyan nem mindig lett „sztár”, mégis a legmagasabb minőséget képviselték. De a kezdetektől a BTF feladata volt, hogy „neveket” lásson vendégül. Ők jobbára a szörnyű Budapest Kongresszusi Központban léptek fel, s tudni lehetett, hogy ha akkor nem, hát soha többé nem fogunk velük találkozni élőben. Budapest akkoriban Európa periferiája volt művészetmenedzselési szempontból is, melyben a parasztvakítás fontosabb szempontnak tűnt, mint valamilyen koncepció kidolgozása, illetve a főváros bekapcsolása Európa vérkeringésébe. Mégis szerettük a Tavasz Fesztivált, ahogy a Skodát is: jobb híján.

„Csak” a hangja van

Aztán változott a helyzet. Ma már nap mint nap találkozhatunk világsztárokkal, és örvendetes, hogy köztük egyre többen térnek vissza. Ma Budapest jegyzett hely a művészek és menedzsmentjeik kalendáriumában. A BTF ezzel együtt évről évre továbbra is vendégül látja azokat a nagyságokat, akiket a közönség elvár. Ahogy mindig, a sztárok közt ma is vannak valódiak és konjunkturalovagok, akiket a mindenható marketing egy időre felröppent, aztán vagy belekapaszkodnak a hírnévbe, vagy nem – de ha „sztárok” maradnak is, sokszor kérdéses a valódi művészi minőség. Az alábbi szubjektív szemlében olyanokról lesz szó, akik – ha nem is egyformán, de – megütik a mércét, s egyikük sem tegnap kezdte pályafutását, és fellépnek az idei BTF-en. Számomra közülük a legnagyobb egyéniség **Thomas Quasthoff**. Az 1959-ben súlyos testi fogyatékkal született basszbariton hangilag olyan, amilyen nem születik minden évtizedben, és művészileg is a legkifinomultabbak közé tartozik. Talán épp azért, mert neki „csak” a hangja van, no meg a személyisége, mely roppant megnyerő. Quasthoff nem igazán való a mai korban: nekem Hans Hotttert juttatja eszembe, nemcsak zeneileg, sokoldalúságában is. Eleinte ugyan túlnyomó részben

Forrás: Jim Rakete / Deutsche Grammophon

Kifinomult sokoldalúság: Thomas Quasthoff

Bachot énekelt, ma már talán Mahler áll repertoárja középpontjában. Kezdetben kantátaénekesnek számított (bár – tudomásom szerint – első lemezén Loewe-balladákat énekelt), ma talán a daléneklés teszi ki elfoglaltságának legnagyobb részét; ő azon kiváltságosok közé tartozik, még a nagyok közt is, aki ezt megteheti. (Polgár László nyilatkozta egyszer, hogy szeretné, ha a daléneklés aránya nagyobb lenne, de a kor ez ellen dolgozik). 1995-ben ugyan megjelent vele egy Fidelio (Colin Davis vezényletével – azóta a Simon Rattle-féle felvétel sokkal híresebb lett), operaszínpadon csak 2003 óta játszik, hatalmas sikerrel. Emellett a jazzéneklés felé is rendszeresen kalandozik. A művészeknél „érvként” szokás felsorolni, ki mindenkiel lépett fel. Quasthoff esetében alighanem a helyzet fordítva áll: a vele fellépő karmesterek lehetnek büszkéek arra, hogy őt vezényelték.

Fotó: Lukas Beck

A Bécsi Szimfonikus Zenekar műsorán Kodály, Liszt, Brahms művei szerepelnek

Pedig korántsem volt könnyű ide eljutnia. Testi fogyatéka miatt nem tanulhatott zongorázni a konzervatóriumban, énekelni magánúton kezdett, miközben bementősködött és szinkronszínészkedett. A nagy lemeztársaságok sokáig egy-egy produkció után ejtették, a Hänsslernél futott be, többek közt Helmuth Rilling vezényelte barokk felvételeken. Néha azt gondolom, mindez nem véletlen – vagy másképp fogalmazva: aki kívül tud maradni a sztárgyártáson, abból lehet igazi klasszis.

*(Március 23., Művészetek Palotája,
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem)*

Nem összekeverhető

A **Bécsi Szimfonikus Zenekar** sem a legstároltabb együttes, még Európában sem. Fennállásuk száztizennyedik évében sem ismeri őket a világ úgy, mint a „nagy testvért” a Filharmonikusokat. Vannak városok, melyeknek két, szinte egyenrangú együttes jut (például London), és vannak olyanok, amelyeknek nem. Berlini hegedűs ismerősöm mesélte, aki rendszeresen kiségt a helyi szimfonikusoknál, hogy az az együttes abból él, hogy sokan összekeverik a két zenekart – így hívják meg őket Kínába, vagy így adják ki lemezeiket potom pénzért, nagy sikerrel. A Bécsi Szimfonikusokra ez nem áll: itt nem a „névrokonság”, hanem a valódi művészi minőség az, ami miatt mégis magasan jegyzik őket a zeneértők. Kezdetben például olyan műveket mutattak be, mint Bruckner IX. szimfóniája vagy Ravel Zongoraversenye balkézre, és szinte

minden neves karmester vendégeskedett náluk. 1945 után a két szürke eminenciás, Hans Swarowsky és Josef Krips alapította újra az együttest (nyolc hónap szünet után), az ötvenes években Karajan, a hatvanasban Sawallisch állt az élükön, majd Giulini és Rozsgyesztvenszkij váltotta egymást. Új korszak kezdődött életükben, mikor 2005-ben egyhangúlag választották meg mai vezető karmesterrüket, Fabio Luisit, akinek szuggesztivitását és zeneértését személyesen is volt szerencsém tapasztalni, amikor a kilencvenes évek elején Mahler Ezrek szimfóniájában énekelhettem a keze alatt. Luisi is, együttese is „titkos favorit” – a nagy lemezkiadóknál hiába keressük felvételeiket, de ha hallhatjuk őket – mint például most, Fischer Ádám vezényletével –, akkor talán elgondolkozunk, hány „legjobb tíz” zenekar van a világon.

*(Március 21., Művészetek Palotája,
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem)*

Őrjöngő Lóránd sztárokkal

Szintén az értő közönség érdeklődésére számíthat az **Ensemble Matheus**, amely Vivaldi egyik operáját, az Orlando furioso címűt szólaltatja meg koncertszerűen a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Az 1727-ben komponált háromfelvonásos Vivaldi második nagy operakorszakából való. Őrjöngő Lóránd azonban korábban is foglalkoztatta, már 1714-ben elkészült Giovanni Alberto Ristori (1692–1753) operájának átdolgozásával. Ha van olyan Vivaldi-opera, amelyen nehéz unatkozni,

akkor az 1727-es Orlando az: mintegy háromórás terjedelme ellenére tele van zenei kísérletező kedvvel, a jellemábrázolás különösen a címszereplő esetében hoz váratlan fordulatokat, s noha a szokásosnál kevesebb az ária, Vivaldi a recitativo kifejezőerejére addig nem látott mértékben épít. A mű mai megszólaltatásának is akkor

Veronica Cangemi, a Vivaldi-opera egyik főszereplője

van értelme, ha az énekesek hangilag bármire képesek; Jean-Christophe Spinosi énekesei ilyenek. Az opera friss, pattogós és díjnyertes lemezfelvételéről Budapesten vizsgálhatjuk Veronicát (akinek az adottságairól 2008. január elsején Haydn Teremtésében személyesen is meggyőződhattunk), Jennifer Larmore-t (akit tavaly Thomas Hamletjében láthattak azok, akik a MET-közvetítésen ott lehettek) és Philippe Jarousskyt, akit aligha kell bemutatni. A barokk operák növekvő népszerűsége is mintha egyfajta „kerülőút” lenne a sztárvilágban: noha az említettek igazi csillagok (bár felteszem, főleg Jaroussky neve a „húzóerő”), a produkció mégsem csak ettől lesz jó – a közös munkát viszont nehezebb marketingelni, mint egy-egy nevet.

(Március 24., Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem)

Klasszikus karrier

Mischa Maisky a klasszikusan „megcsinált” sztárcsellisták egyike. Úgy értem: ő az egyik (a másik Yo-Yo Ma). Ehhez minden adottsága megvolt, amikor 1973-ban, huszonöt évesen megnyerte a Gaspar Cassadó Nemzetközi Gordonkaversenyt: a hányattatott sors (másfél év munkatábor), a tanárok (például Rosztropovics Moszkvában, egyáltalán: az orosz iskola) és addigi versenygyőzelmek (Csajkovszkij-verseny, 1966), valamint a jó kiállítás. Rosztropovics mellé Piatigorskyt is „begyűjtötte” tanárnak, kapott ajándékba egy csellót (a képek tanúsága szerint meglepően picit, egy névtelen rajongójától – ez is szép és megkapó történet), majd remek kamarapartnerekre talált (még a hetvenes években Radu Lupuval, később Martha Argerich-csel lépett fel legtöbbször). Első Deutsche Grammophon-lemezét Bernstein vezényelte,

Mischa Maisky – sajátos művészet négy húron

Brahms Kettősversenyében partnere Gidon Kremer volt. Argerich és Kremer meg is maradt kamarapartnernek, később viszont vele sztárolták a fiatalokat, például Lang Langot, Sergio Tienpót vagy akár Vadim Repint is. Mostanában saját gyerekeit veszi szárnya alá, hátha ők is befutnak. Eljátszott szinte mindent, ami a hangszeren eljátszható (a „szinte” ismét fontos: azért messze nem ásta bele magát a XX. századba annyira, mint tanárai), számos művet át is írt (például a Goldberg-variációkat vonóstrióra). Ahogy kell, lemezei között igen magas százalékban találhatunk „recital”-jellegűeket. Hatvanhárom éves, még mindig fürtökben lobogó haja lassan teljesen megöszül, ráncai mélyülnek. Öt nappal fiatalabb Perényi Miklósnál.

(Március 18., Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem)

Fotó: German Gonzalez Ména

Forrás: Mat Hennek / Deutsche Grammophon

Pepe és Pinchas

Nehéz néhány oldalon ajánlani mindazt a szépet és jót, amivel az idei fesztivál kedveskedik a kultúra és zenekedvelő közönségnek. Két p-betűs művész még mindenképpen idekívánczozik: a klasszikus gitár élő legendája, Pepe Romero és a hegedűvel-brácsával a kezében egyaránt világhírűvé lett Pinchas Zukerman.

Pepe Romero édesapja és családja Franco Spanyolországát otthagya települt az Egyesült Államokba, a művész ekkor már tizenhárom éves volt. Zenei pedigréje egyébként nem mondható rossznak: első tanára, édesapja, Celedonio Romero annál a Joaquín Turinánál tanult, aki Manuel de Falla egyik jó barátja volt. Pepe Romero szinte valamennyi jelentős zenekarral fellépett; csak néhány ezek közül: Orpheus Kamarazenekar, New York-i, Los Angeles-i Filharmonikusok, Londoni Szimfonikusok, az Academy of St. Martin-in-the-Fields kamarazenekar, a Suisse Romande zenekara. Díszvendége volt a Salzburgi Fesztiválnak, a Schleswig-Holstein-i Fesztiválnak, a Menuhin Fesztiválnak, de ilyen minőségében járt Oszakában, Granadában, Raviniában és a Hollywood Bowlban is. Játszott Jimmy Carternek és Richard Nixonnak, a spanyol királyi párnak, a wales-i hercegnek és a pápának.

Azóta, hogy tizenöt évesen elkészítette első lemezét, több mint ötven szólóalbuma jelent meg. Játéka és tudása számos zeneszerzőt ihletett meg, de emellett, hogy a klasszikus gitár művésze, nagyszerű flamenco-játékos is. Apjával és testvéreivel megalapította a Romeros Quartetet; az együttest gyakran emlegetik a gitár királyi családjaként. Budapesten, az Uránia Nemzeti Filmszínházban március 20-án abból a gazdag repertoárból játszik egy csokorra való, amelynek nyelvezetét anyanyelvi szinten beszéli. Műsoron spanyol gitármuzsika, Milan, Sanz, Sor, Tárrega, Rodrigo, Torroba, Turina, Albéniz és Celedonio Romero alkotásai.

Bár Pepe Romero sem először jár Magyarországon, a Pinchas Zukerman vezette **Zukerman Chamber Players** neve bizonyára többeknek cseng ismerősen, hiszen a világhírű muzsikus által vezetett csapat az utóbbi néhány évben járt itt. Ezúttal a Thália Színházban, március 19-én

Forrás: Budapesti Fesztivalközpont

Pepe Romero, a klasszikus gitár élő legendája

Fotó: Paul Labelle / Budapesti Fesztivalközpont

A Zukerman Chamber Players névadója

szólaltatják meg a romantikus vonós kamarazenék nagy alkotásait, Schubert C-dúr vonósötösét, illetve Brahms f-moll zongoraötösét, bemelegítésül pedig Zukerman másodmagával játssza el Mozart hegedűre és brácsára írt egyik duóját. A művész 2002-ben alapította rugalmasan alakítható kamaraegyüttesét az újabb zenésznemzedékek támogatása és szakmai fejlődése érdekében, neves professzorok és ifjú tehetségek részvételével. A Zukerman Chamber Players több mint száz koncertet adott az elmúlt időszakban, négy nagyszerű CD-t készített, 2008 májusában megjelent albumukon Schubert Pisztráng-ötösét és Mozart Esz-dúr zongoranégyesét játsszák Yefim Bronfman közreműködésével. Rendszeresen koncerteznek az Egyesült Államok nagyvárosaiban, turnéztak Európában, Örményországban és Dél-Afrikában, Új-Zélandon, vendégszerepeltek Ravinia, Aspen, Tanglewood, Santa Fe kamarazenei fesztiváljain. Emellett felléptek a BBC londoni Proms koncertsorozatban és az amszterdami Concertgebouw-ban is.

Emellett felléptek a BBC londoni Proms koncertsorozatban és az amszterdami Concertgebouw-ban is.

Liszt minden mennyiségben

Ahogy azt megszokhattuk, a Budapesti Tavaszi Fesztivál eseményei több tematikus vonulatba rendeződnek. A „főtéma” 2011-ben a kétszáz éve született Liszt Ferenc; a rendezvény bő két hete alatt számos olyan izgalmas és különleges produkciónak lehetünk részesei, amelyek a zeneszerző nem közismert oldalát mutatják meg, kiváló előadók közreműködésével.

Herczku Ágnes énekművész és Zsoldos Bálint zongoraművész közreműködésével a Magyar Állami Népi Együttes Zenekara vezeti különös világba a hallgatót a Hagyományok Házában, március 24-én. A **Liszt Ferenc Pest-Budán** című esten megtudhatjuk, milyen zenei élményekben részesült Liszt Ferenc 1839–1840 telén, amikor magyarországi látogatásakor kiváló cigányzenészek előadását hallhatta pest-budai fogadóiban. E nagyszerű – sokszor kottát olvasni nem tudó – zenészek olyan virtuóz, improvizációkkal és variációkkal telített zenét játszottak, amely hatalmába kerítette a harmincéves utazó művészt, és végigkísérte hosszú életét. Hamarosan megszülettek a Magyar Rapszódiaék, Liszt „hazatalálásának” művészi dokumentumai.

Egy tizenéves operája

Másnap Liszt Ferenc egyetlen színpadi alkotását tűzik műsorra a Thália Színházban, a Szegedi Nemzeti Színház együttesének előadásában, az est második részében a Dante-szimfónia hangzik el, a Szegedi Kortárs Balett közreműködésével. A **Don Sanche avagy a szerelem kastélya** című egyfelvonásost tizenhárom éves korában írta Liszt, és a párizsi operaházban mutatták be 1825. október 17-én, annak a Rodolphe Kreutzernek a vezényletével, akinek Beethoven híres szonátájának az ajánlása szól. A librettó számos olyan színpadi eszközt használ, amely hatásos megzenésítést tesz lehetővé: paraszttánc, égből aláereszkedő Cupido, álomária, viharjelenet, harc, temetési menet, záróbalett. Liszt egyébként többször próbálkozott a műfajjal, de befejezett színpadi műve csak ez az egy fiatalkori alkotás maradt. Nem kevesebb, mint 111 oldal vázlatot készített egy Byron-szövegből adaptált operához; a Sardanapale című művet a bécsi Kärtner-Theaternek szánta egy másikkal együtt, amely vagy a Marguerite, vagy a Richard de Palestine lett volna, Walter Scott regénye nyomán. A kutatók szerint Lisztnek még az 1850-es évek végén is voltak operakomponálási szándékai, utána azonban úgy döntött, hogy nem kísérelte tovább a műfajjal. A francia író-költő, Jean-Pierre Claris de Florian regénye nyomán komponált Don Sanche remekül megírt zene, természetesen nem sok köze van a szerző érett stílusához. Több évtizedig elveszettnek hitték, mígnem 1903-ban megtalálták a partitúrát. Liszt halála után majdnem száz évvel, 1977-ben adták újra elő; felvétel 1986-ban készült belőle, Pál Tamás vezényletével,

Forrás: Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont

A gyermek Liszt Ferenc, néhány évvel a Don Sanche komponálása előtt (A Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont szíves engedélyével)

vel, Hamari Júlia, Gáti István, Zádori Mária és Komlósi Ildikó közreműködésével. A mostani előadást is Pál Tamás dirigálja.

A dalnak szárnyán

Két dalest is szerepel a fesztivál kínálatában. A **fiatal és idős Liszt** című esten Wiedemann Bernadett és Virág Emese lép fel, részben azzal a műsorral, amely nemrég jelent meg, izgalmas műsor-összeállítású lemezükön is hallható, és amelyről a Gramofon 2010–2011. téli számának 44. oldalán olvasható recenzió. A Kogart Házban, március 26-án egy-egy dal több változatban szólal meg, valamint hallhatunk szólószongorára írt alkotásokat is, például a Villa d'Este szökőkútjait, a Három Petrarca-sonettet, illetve Liszt átíratát Wagner Trisztán és Izolda című operájának azóta is népszerű részletéből. Mint a neves Liszt-kutató, Alan Walker írja a dalokról, a zongoristák királya időnként megkívánja, hogy a zongorista ne csupán pusztá harmóniai háttérrel biztosító kísérő legyen, hanem vállaljon vezető szerepet a zenei folyamatban.

A Die drei Zigeunerben, amely a koncerten szintén elhangzik, például olyan zongoristára van szükség, aki legalább a Magyar rap-szódiák technikai kívánalmainak eleget tud tenni.

Öt nappal később, március 31-én **Bátori Éva** és **Selmezi György** lép fel ugyanitt, hogy Liszt csodálatos daltermésének legszebb darabjait szólaltassa meg, sőt kiegészítik ezt a dal műfaj további hazai művelőinek alkotásaival. Érdekes, hogy a tizennyolc éves Bartók Béla a német romantikus dalhagyományt folytató Öt dalát is hallhatjuk, valamint számos más olyan művet is, amely ritkán csendül fel koncerten. Elhangzik Petrovics Emil Shakespeare-dalokönyve, Selmezi György Minutes volantes című ciklusa, valamint Orbán György Kilenc erdélyi madrigálja.

Misztikus szakralitás több helyszínen

A 2011-es Budapesti Tavasz Fesztivál fegyverténye, hogy olyan mélységben és gazdagságban mutatja be az egyházzenesz Liszt Ferencet, ezt a köztudatban még mindig zongoravirtuózként élő muzsikust, ahogyan a következő évtizedekben bizonyára nem lesz módunk. A Belvárosi Szent Mihály templomban a Strausz Kálmán vezette **Honvéd Férfikar**, Rózsa Ferenc vezetésével, Nagy László Adrián orgonaművész közreműködésével kizárólag Liszt egyházi alkotásainak szenteli a műsort március 28-án. Olyan különleges kompozíciók hangzanak el, mint az Ima Paulai Szent Ferenchez, a 116. és a kései 129. zsoltár, a több Pater noster egyike, a Domine salvum, fac regem, az Ave maris stella második változata, valamint a Cantico di San Francesco.

Másnap a szlovákiai kóruséneklés elsőrangú reprezentánisa, a Blanka Juhaňáková vezette Szlovák Filharmónia Kórusa énekel ugyanezen a helyszínen. Liszt szerzetesi módon puritán, ugyanakkor progresszív kompozícióját, a Via crucis ciklust szólaltatják meg, a hangverseny második részében pedig a modern cseh kórusművészet egyik legnagyobb darabjával, Zdenk Luká (1928–2007) Tisztelet a teremtőknek című alkotásával ismertetik meg a különlegességekre fogékony hazai közönséget. A zenei triptichon 1980-ban keletkezett, és három festőművész – Michelangelo, Rembrandt, Picasso – alakját idézi meg. Szerzője a cseh zenei élet meghatározó személyisége volt: több mint egy évtizeden át a Cseh Rádió Plzeni stúdiójában dolgozott, ebben az időszakban alapította és hosszabb ideig vezette a Ceska Pisen (Cseh ének) elnevezé-

A Stuttgarter Kammerchor alapítója és vezetője, Frieder Bernius

sű, ma is elismert vegyeskart. Zeneszerzői nyelvére erősen hatott a cseh folklór és Carl Orff stílusa. Műveit különösen gazdag melodikus invenció jellemzi, rendkívül termékeny volt, műjegyzéke több mint háromszázharminc művet számlál.

Liszt egyik – ha nem a – legterjedelmesebb kompozíciója, a **Krisztus oratórium** szenírozva, Mispál Attila rendezésében kerül a Művészetek Palotájában a Fesztivál Színház színpadára március 29-én, a debreceni Csokonai Színház előadásában. Kocsár Balázs többek között a Debreceni Filharmonikus Zenekart, a Csokonai Színház Kórusát, a Debreceni Kodály Kórust vezényli a produkcióban, amelyben neves hazai és külföldi énekművészek is közreműködnek a színészek mellett.

Március 30-án a Szent István Bazilikában az európai kar nagyközönség egyik szaktekintélye, **Frieder Bernius** vezényli Liszt és Verdi egyházi alkotásait az általa negyvenhárom éve (!) alapított és vezetett **Stuttgarter Kammerchor**, valamint az **Óbudai Danubia Zenekar** élén. A német együttes és vezetője fantasztikusan gazdag diszkográfiával dicsekedhet a Carus Verlag színeiben, és nemcsak több mint hetven lemezüket, hanem a felvett művek kuriózum-értékét, az énekelt repertoár extrém szélességét tekintve is az élvonalba tartoznak. ■

A Budapesti Tavasz Fesztivál hivatalos honlapja: www.btf.hu

Számvetés

Fischer Iván hatvanéves

Fischer Iván életének majdnem a felét a Budapesti Fesztiválzenekar élén töltötte el. A kerek évforduló jó alkalom a visszatekintésre, a változások diagnosztizálására, sikerek és kudarcok összegzésére. Erre kértük az ünnepelt művészt.

G.: Ha visszatekint a Fesztiválzenekar alapításának idejére, ön miben változott meg leginkább?

F. I.: Nagyon ügyetlen vagyok a régi filmekben, túl sokat mozgok, bár átsüt valami jófajta zenei szándék az igyekezeten. A próbamódszerem már akkor is radikális volt; akkor is úgy éreztem, fel kell szabadítani a zenészek saját kreativitását, érzelmi részvételét, fantáziáját. Mindig jó barátainknak tekintettem a zenekari muzikusokat, ugyanakkor megpróbáltam jól szervezni a munkát, hogy fegyelem legyen, amit mindenki igényel. Nálunk soha nem volt főnökösködés, rangkórság. A koncertműsorok összeállításában már érezhető finom változás. Az első tíz-húsz évben a szerint választottam, hogy a zenekar éppen hol tart, mitől fejlődik, miben tud a legjobban megnyilvánulni. Szinte fanatikus céloom volt, hogy létrehozom a lehető legjobb zenekart, amely gyökeresen más, mint a világ hagyományos zenekari. Ez a cél nem változott, de egyre erősebb a közönség különböző rétegei iránt érzett érdeklődés, hogy mit is kellene nekik most éppen hallgatniuk.

G.: Hogyan változott zenei ízlése?

F. I.: Régi felvételeimet néha óvatosabbnak érzem, sőt emlékszem is, milyen sokat dolgoztunk az ízléses megszólaláson. Ez összefügg az előző témakörrel: ha a zenekar fejlesztése a cél, akkor az előadás is erre koncentrálni, tehát nincs lehetőség erős, váratlan, meghökkentő megoldásokra. Azt hiszem, most több ilyesmit engedek meg magamnak, tehát az olvasat személyesebb. Amíg a zenekar fejlesztése kötött le, csak külföldi fellépéseimen, vendégkarmesterként engedtem el magam annyira, hogy magamban mélyebbre ásva olyan megoldásokhoz jussak el, amelyek esetleg szokatlanok. Most már ezek itthon is gyakoribbá váltak.

G.: Régebben más zenéhez álltak önhöz közel, mint most?

F. I.: Minden korszakomnak megvoltak a kedvencei. Ma már azt is tudom, hogy más az, hogy kedvenc, és más az, hogy valamit jól tudok előadni. Gyakran bémultsághoz vezet egy mű túlságos tisztelete, és sokáig tart, míg egy karmester rájön: ezt a darabot ugyan imádom, de nem nekem való. Még később, úgy hatvan közelében arra is rá

Forrás: Budapesti Fesztiválzenekar

lehet érezni, hogyan oldjuk meg ezt az ellentmondást. Schumann tizenöt éve félretettem, most kezdek újra hozzányúlni.

G.: Mire a legbüszkébb, és mit érez nagy kudarcnak az elmúlt hatvan évből?

F. I.: Büszke vagyok arra, hogy már harmincegy évesen megéreztem, új stílusú, új mentalitású zenekart szeretnék létrehozni, és ezt radikálisan végig is vezettem. Ugyanakkor nem sikerült a magyar zeneérettel békés kapcsolatot kialakítani; a Fesztiválzenekart körülvevő irigység nem enyhült. Ez az én kudarcom is, mert fiatal koromtól arról álmodoztam, segítsünk egymásnak, legyünk büszkéek egymásra. A közeget nem sikerült megreformálni.

G.: Milyen terveik vannak a közeli és távoli jövőre?

F. I.: Például szeretnék létrehozni egy régi hangszereken játszó együttest a Fesztiválzenekaron belül. Szeretnék operatársulatot is kialakítani, és minél többet komponálni. Jövőre vezényelem először a Parsifalt az amszterdami operában, egyre több Messiaen-mű motoszka a fejemben, sokáig folytathatnám...

G.: Milyen művészekkel és együttesekkel szeretne még együtt zenélni?

F. I.: A legnagyobb örömet az szerzi, ha felfedezhetek fiatal tehetségeket – szerencsére sokan vannak. A hosszú távú együttműködés érdekel; akkor tudok önmagam lenni, ezért is örülök annak, hogy a Berlini Konzerthaus-orchester 2012 augusztusától három évre kinevezett vezető karmesterének.

A Budapesti Fesztiválzenekar hivatalos honlapja:
www.bfz.hu

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

2011. április 6., 19.30 • BBNH

SZIMFONIKUS FELFEDEZÉSEK

**BORBÉLY LÁSZLÓ ÉS AZ
ALBA REGIA SZIMFONIKUS ZENEKAR**

Vezényel: **Drahos Béla**

2011. április 16., 19.30 • BBNH

VILÁGSZTÁROK A LISZT FERENC KAMARAZENEKARRAL

SZERGEJ NAKARJAKOV

2011. április 21., 19.30 • BBNH

**A NAGYBÖJTŐL A FELTÁMADÁSIG
DEÁK LÁSZLÓ ORGONAESTJE**

2011. április 29., 19.30 • BBNH

SZIMFONIKUS FELFEDEZÉSEK

RÁNKI FÜLÖP ÉS A CONCERTO BUDAPEST

Vezényel: **Keller András**

2011. május 13., 19.00 • FSZ

**BUDAPESTI KAMARAOPERA
HÄNDEL: SEMELE**

2011. május 23., 19.30 • BBNH

**HOMMAGE À LIGETI
UMZE KAMARAEGYÜTTES**

Vezényel: **Rácz Zoltán**

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.

Online jegyvásárlás: www.mupa.hu

A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.

ISO 9001:2000

Olcsó kompromisszumok helyett

Forrás: Péter Zsuzsa / Művészetek Palotája

A Nemzeti Filharmonikusok külföldi útjai

Az elmúlt években a korábbi időszakhoz képest jóval gyakoribbá váltak a külföldi körutak a Nemzeti Filharmonikus Zenekar életében. Ennek egyik oka az európai uniós elnökség, a másik pedig, hogy az egyik legtekintélyesebb ügynökséggel kötöttek szerződést. Hosszú idő után, 2011-ben ismét a Nemzeti Énekkarral közösen mehetek külföldre, sőt májusban a Vatikánban lépnek fel a Liszt-év jegyében. Kovács Gézát, a zenekar főigazgatóját kérdeztük.

Az együtttestől kötelező elvárás, hogy külföldre csak úgy mehet, ha ezek az utak rentábilisak, vagy legrosszabb esetben is nullszaldósak. Az európai uniós elnökség azonban pluszfeladatokat hozott számukra ezen a téren, és e felvételeknél nem közvetlenül az együtttest terhelik a költségek. „Sikerült olyan partnereket találnunk, akikkel a turnék minőségét és a finansziális hátteret illetően is rendkívül kedvező feltételekkel tudunk együtt dolgozni – mondja Kovács Géza. – Januárban például két hangversenyt adtunk az európai uniós elnökség alkalmából, amelyek alapvetően kereskedelmi alapú megállapodás értelmében jöttek létre a brüsszeli Beaux Arts és a Nemzeti Filharmonikusok között. E két koncert sikere lenyűgöző volt, a közönség, a sajtó, a megjelent több mint kétszáz politikus és a királyi család részéről is. Lisztet és Bartókot adtunk elő – mi más... Ez a két koncert is jelezte: ha jó partnert találunk, nem szükséges olcsó kompromisszumokat kötni. Ízlésünk ellen való lenne – Bartók és Kodály országában különösen –, ha műsorválasztás terén a kiemelten fontos helyszíneken és koncerteken megrekednénk Brahms Magyar táncaival, Liszt Magyar rapszodiáival, és zenekultúránkat kizárólag ezeket a műveket felvonultatva mutatnánk be. A két januári brüsszeli hangverseny közönsége örömmel fogadta a számukra ismeretlen Négy tót népdalt, a Falun ciklust és a Cantata profanát Bartóktól, illetve Liszt Koronázási miséjét, amely szintén nem tartozik a gyakran játszott alkotások közé.”

Kikerülni a kátyút

A külföldön megszólaltatandó repertoár megválasztásáról Kovács Gézától megtudjuk: tárgyalások során finomhangolják a műsort, amelyeknek telt házat kell garantálniuk. „Nem szükséges felsorolni, melyek ezek – folytatja az igazgató. – A leggyakrabban játszott Csajkovszkij-szimfóniák és Dvořák Új világ szimfóniája is rendre e kérések között szerepel. Nagyra tartjuk ezeket a remekműveket, és igyekszünk is mindig a lehető legfrissebb szemmel olvasni ezek kottáját, hogy a rossz tradíciók kátyújába nehegy belecúsússunk. Ugyanakkor lehetőség szerint magyar szerzők műveit javasoljuk a meghívó partnernek. Egy-egy évforduló segítségünkre lehet abban, hogy ráirányítsuk a figyelmet egy-egy szerzőre. A Liszt-év például remek alkalom, hogy megszabadítsuk ezt az életművet az évtizedeken át hozzátapadt közhelyektől, és megmutassuk azt a géniuszt, aki egy személyben volt gyűjtőlencséje a XIX. század minden pozitív törekvésének.”

Keresztül-kasul Európán

A zenekar február első felében németországi körútra indult – erre már a legtekintélyesebb ügynökséggel szerződött; a Koncertdirektion Schmid (www.kdschmid.de) képviselőivel már a 2014-es évet tervezik. Németország

legrangosabb koncerthelyszínein léptek fel, köztük a Berlini Filharmóniában is. Itt a meghívó fél kérésére nagy, XIX. századi, romantikus alkotásokat tűztek műsorra: Liszt, Brahms, Beethoven, Dvořák és Csajkovszkij műveit, Julia Fischer világhírű hegedűművész és Daniel Müller-Schott gordonkaművész közreműködésével. Következő kiemelkedő jelentőségű eseményük dátuma május 27., amikor a Vatikánban, a mintegy hatezer főt befogadni képes VI. Pál Teremben szólaltatják meg az ünnepektől Liszt Ferenc Koronázási miséjét. Nyáron Lengyelországba utaznak, a krakkói Mahler Fesztiválra, amelynek szervezői az I. szimfónia előadására kérték fel az együttest, azzal a Blumine tétellel kiegészítve, amely a budapesti ősbemutatón még a mű része volt. Ezt követően Wrocławba mennek; ide már most meghívást kaptak arra az ünneppsorozatára, amelyet a gyönyörű város központjában, az operaház mellett épülő új koncertterem felavatásakor rendeznek majd 2012-ben.

Szomszédolás

Augusztus 27-én Weimarban, másnap pedig Potsdamban a Faust elkárhozását adják elő. Berlioz nagyszabású oratorikus alkotását már Budapesten is bemutatták; ezúttal is a meghívó fél, a Schmid ügynökség ajánlotta ki a weimari fesztiválnak ezt a produkciót. „Amióta én állok az adminisztratív vezető poszton, azaz másfél évtizede, az együttes súlyt helyez arra, hogy környező országok kulturális életében részt vegyen – mondja a főigazgató. – Nincs év, hogy ne látogatnánk el valamelyik szomszédunk koncerttermébe. Van, ahova törzsvendégként érkezünk; ilyen Pozsony, ahol december elején Edita Gruberova címszereplésével adják elő Bellini operáját, a Lucrezia Borgiát, a Nemzeti Énekkar közreműködésével; előtte néhány nappal a zenekar Liszt-koncertet ad Pozsonyban. Még szeptemberben visszamegyünk Erdélybe, mert az Enescu Fesztivál meghívására Bukarestben lépünk fel. Itt Enescu- és Bartók-műveket játszunk, illetve egy Beethoven-zongoraversenyt, a világhírű Boris Berezovsky közreműködésével. Az erdélyi turné helyszínei között szerepel Kolozsvár, Marosvásárhely és Csíkszereda. Impozáns ez a lista, főleg annak tükrében, hogy a Nemzeti Filharmónikusok az a fővárosi művészeti intézmény, amely a legtöbb koncertet adja vidéken. Vidéki városokban harminc-harmincöt hangversenyt adunk, emellett természetesen Budapesten, a Művészetek Palotájába meghirdetett estjeinket is magas színvonalon teljesítjük. Ugyanúgy, ahogy a Bartók Új Sorozatot is visszük tovább, évente több lemezzel bővítve azt. Ebben az esztendőben a Csodálatos mandarin szerepel a felvételi tervek között.” ■

A Nemzeti Filharmónikusok honlapja:
www.filharmonikusok.hu

Nemzeti
Filharmónikusok
Alapítva 1923

Zenei felfedezések
a Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyteremben

2011. április 22. péntek 19.30

Ferencsik-béret/5

Maurice Ravel: Pavane (Egy infánsnő halálára)

Maurice Ravel: G-dúr zongoraverseny

Claude Debussy: Ibéria

Maurice Ravel: Bolero

Közreműködik: **Ingrid Fliter** – zongora

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

2011. május 5. csütörtök 19.30

Klemperer-béret/5

Wolfgang Amadeus Mozart: C-dúr zongoraverseny
K467

Wolfgang Amadeus Mozart: c-moll mise K427

**Kolonits Klára, Halmi Katalin, Megyesi Zoltán,
Hámori Szabolcs**

a **Nemzeti Énekkar** (karigazgató: **Antal Mátyás**)

Vezényel és zongorán közreműködik: **Vásáry Tamás**

2011. május 19. csütörtök 19.30

Ferencsik-béret/6

Ligeti György: Atmospheres

Johann Nepomuk Hummel: Esz-dúr trombitaverseny

Samuel Barber: Adagio

Richard Strauss: Halál és megdicsőülés
– szimfonikus költemény, op.24

Közreműködik: **Boldoczki Gábor** – trombita

Vezényel: **Gilbert Varga**

2011. május 24. kedd 19.30

Klemperer-béret/6

Liszt Ferenc: Szent Erzsébet legendája

Közreműködik: **Bátori Éva, Ulbrich Andrea,**

Sebestyén Miklós, Cser Krisztián, Orendt Gyula

a **Nemzeti Énekkar** (karigazgató: **Antal Mátyás**)

a **Magyar Rádió Gyermekkörusa**

(karigazgató: **Thész Gabriella**)

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

Jegyek vásárolhatók az ismert jegyirodákban és
az interneten: www.filharmonikusok.hu

Fenntartónk: Nemzeti Erőforrás Minisztérium

NEFMI

További támogatónk: **nka**

Színes tavaszi csokor Miskolcon

Karmesterkurzus és záró koncert a párizsi Conservatoire növendékeivel, kortárs zeneszerzők alkotásainak ősbemutató-sorozata, Liszt h-moll szonátájának különleges hangszerelése, Bartók-hegedűverseny világsztár hegedűművésszel – ezek a Miskolci Szimfonikus Zenekar tavaszi idényének országosan is kiemelkedő eseményei.

Március 16-án Miskolcon egyhetes karmesterkurzus veszi kezdetét, amelyen a párizsi Conservatoire professzorának, Nagy Zsoltnak a növendékei vesznek részt, és adnak izgalmas koncertet Webern, Alban Berg és Mahler műveiből. A miskolci zenekar és Franciaország első számú zeneművészeti főiskolája között nem új keletű az együttműködés, és alighanem egyedülálló a hazai zenekarok között. Nagy Zsolt 1990-től öt évig Eötvös Péter asszisztenseként tanított a karlsruhei Institut für Neue Musikban, később ugyanitt az Institut für Musiktheater zeneigazgatója volt. 1995-től az International Eötvös Institute vendégprofesszora, 1999 óta az Israel Contemporary Players művészeti tanácsadója és első karmestere. Mintegy száz világbemutató és CD-felvétel dirigense, a világ számos fontos zenei fesztiváljának rendszeres vendége. A kurzus menete: a hallgatók tíz napot töltenek el Miskolcon, négy napon keresztül elméleti munka folyik, az ötödik naptól kezdve zenekarral gyakorolhatnak, a zárónapon pedig koncertet adnak.

„Az elmúlt két évben emelkedett a zenekar minisztérium általi támogatása. Ezért Kovács László vezető karmesterrel úgy gondoltuk, hogy új irányokba nyitunk – meséli Szabó Péter igazgató. – Egyrészt a kottaállományt kezdtük bővíteni, pótolni, javítani, másrészt kortárs zeneszerzőket kértünk fel, írjanak számunkra műveket. Márciusban mu-

Forrás: Miskolci Szimfonikus Zenekar

Szabó Péter, a zenekar igazgatója

tatjuk be a fiatal zeneszerző-generáció egyik kiemelkedően tehetséges képviselőjének, Zombola Péternek az alkotását (lásd keretes írásunkat). Kovács Zoltán és Gyöngyösi Lvente opusait a következő évadokban tűzzük műsorba.

A tavaszi hónapok további érdekessége, hogy március utolsó napján – a Zombola-ősbemutatóval egy műsorban – előadják Weiner Leó átiratát, amelyet a zongorairodalom egyik sarokpontját jelentő alkotásából készített. Liszt h-moll szonátájáról van szó, amely megjelent a zenekar Weiner kiadatlan zenekari műveinek szentelt lemezsorozatában is. Az együttes méltán büszke a hiánypótló sorozatra, annál is inkább, mert a két éve megjelent Toldival Diapason d'or díjat nyertek. Jó hír a budapesti közönségnek, hogy a miskolciak a Liszt-művet novemberben is megszólaltatják a Művészetek Palotájában.

„Kiemelten fontosnak tartjuk, hogy amikor csak lehetőségünk engedi, világhírű művészeket hozunk a zenekarhoz, akikkel ritkán találkozhat közönségünk – folytatja az igazgató. – Áprilisban ilyen vendégművészt üdvözölhetünk Patricia Kopatchinskaja személyében, aki Bartók Hegedűversenyét szólaltatja majd meg. A Moldáviában született hölgy Fazil Say zongoristával, valamint a Herreweghe vezényletével felvett Beethoven-alkotásokból készült lemezzel is számos díjat nyert el. A már hagyományosnak számító miskolci operafesztiválon való részvételünk előtti esemény, hogy a lengyelországi Rzeszówa látogatunk május közepén. Ez a zenekar tavaly a mi bérletvendégünk volt Chopin-műsorral, mi most ezt a látogatást viszonzjuk, a Liszt-emlékéhez kötődve, Jandó Jenő közreműködésével.”

TÁGAS ÉS ÖSSZETETT

„A Miskolci Szimfonikus Zenekar és Kovács László megrendelésére írtam V. szimfóniámat. Már régóta vonz a szimfónia műfaja, egyrészt időbeni tágassága, másrészt összetettsége, harmadrészt esetleges érzelmi mélysége miatt. A nyolctételes, mintegy félórás mű egyetlen nagy egységet képez, a tételek szünet nélkül, attacca követik egymást. A kompozíció stílárrendszerre igen heterogén, mivel előképei között Arvo Pärttől Gustav Mahleren és Louis Andriessenen át Dmitrij Sosztakovicsig sokféle szerző zenéje megtalálható. Ezekből a hatásokból szerzett és már feldolgozott személyes élményeim adják a legújabb szimfónia alapját.” (Zombola Péter)

A Miskolci Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.mso.hu

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Budapesti
Wagner
Napok 2011

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

WAGNER

A HATTYÚLOVAG

A LOHENGRIN GYEREKEKNEK – **Ősbemutató**
Hamar Zsolt átdolgozása

LOHENGRIN – **Premier**

TRISZTÁN ÉS IZOLDA

A MŰVÉSZETEK PALOTÁJA ÉS A MAGYAR ÁLLAMI
OPERA HÁZ KÖZÖS PRODUKCIÓJA.

PARSIFAL

MŰVÉSZETI VEZETŐ:
FISCHER ÁDÁM
2011. JÚNIUS 4 – 19.

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrásy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

Kottapapír, ceruza

Szimfonikus jazz a Pannon Filharmonikusoknál

Különleges kalandra vállalkozott a Pannon Filharmonikusok együttese: a jazz-szcéna egyik kiválóságával, Fekete-Kovács Kornél trombitaművésszel és kvintettjével készített lemezt. Mi visz ilyen irányba egy olyan zenekart, amely zeneigazgatója, Peskó Zoltán vezetésével a zeneirodalom klasszikusait szólaltatja meg magas színvonalon? Hát Kurtág, Mahler, Liszt már nem elég?

Természetesen nem erről van szó. Kurtág, Mahler és Liszt nem zárja ki, hogy a pécsi együttes filmzenéket játsszon, vagy jazz-combóval adjon elő Gershwin-dalokat. Az Integro/Grandeur címet viselő lemez előzményei 2008-ra nyúlnak vissza; a zenekar akkor tűzte műsorára először Fekete-Kovács Kornél műveit. A kapcsolat köztük ma már barátinak mondható, a neves jazzmuzikus úgy véli, ha szimfonikus zenekarról van szó, ő a pécsi együtteshez tartozik. Személyes kötődése, hogy a koncertmester, Bujtor Balázs egyik legjobb barátja, talán kicsit az ő ajánlásának is köszönhető, hogy 2008-ban ezzel a zenekarral dolgozhatott. „A mostani lemez anyagának első két próbáján Kovács László nem tudott jelen lenni, így ezért ezeket én vezettem – meséli a trombitaművész-zeneszerző. – Óriási élményt jelentett ez a munka, ugyanakkor nehézségektől sem volt mentes, hiszen a szimfonikus zenekar zenei látás- és gondolkodásmódja – nem beszélve az előadóművészet több száz éves hagyományáról – sok mindenben különbözik a jazzmuzikusétól. Az album struktúrája ebből a szempontból is tudatosan felépített: amellett, hogy természetszerű a nyitás a két műfaj között,

EGYMÁSRA ÍRT SZAVAK

„Jazz és komolyzene, vagy komolyzene és jazz? Legszívesebben egymásra írnám a két szót, hiszen nincs sorrendiség. Zene van, kortárs zenei alkotás. A XX. század műfajai ötvöződnek benne, és a XXI. századra mutat. A komolyzene egyik útját látom Fekete-Kovács Kornél művészetében, aki a komolyzene által megkívánt keretek alázatos ismeretével és tiszteletével, a jazz kreativitásával alkot újat. Épp a Pannon Filharmonikusok mottója szerint: minőség és innováció.” (Horváth Zsolt igazgató)

egyik szekció sem érezheti, hogy idegen zenei környezetbe került. A rögtönzés a jazz-szólók mellett hangszerelési fogásokban, különböző játékmódok közötti választhatóság módján is jelen van. Duke Ellington zenekarában személyre szabott hangszereléseket játszottak a muzikusok. Ez egy szimfonikus zenekar esetében szinte lehetetlen, de ha módjában áll egy szerzőnek megismerni a zenekart, akkor mindenképp törekednie kell rá. Én is próbáltam szem előtt tartani a zenészek képességeit, tudását, különös tekintettel a kiváló szólamvezető szólistákra. Az általam vezetett kvintett tagjainak művészetét jól ismerem, így Bolla Gábor (tenor és szoprán saxofon), Szakcsi Lakatos

Foto: Burger Barna / Budapest Music Center

Fekete-Kovács Kornél, Kovács László és Bujtor Balázs

Róbert (zongora), Soós Márton (nagybőgő), Mohay András (dobok), valamint Bujtor Balázs esetében ez könynyebb feladatot jelentett.”

A kottapapír és a ceruza sok-sok lehetőséget tartogat – véli Fekete-Kovács Kornél, hiszen a négy fal között cizelláltan lehet rögzíteni az elképzelt zenét. „Az i-re a pont akkor kerül fel, amikor bemegyek a próbaterembe, és meghallom, mit írtam. Itt van rendkívüli szerepe a karmesternek, akinek nemcsak lehetősége, hanem kötelessége is hozzáadni saját gondolatait, személyiségjegyeit egy adott műhöz. Rengeteget tanulok egy-egy ilyen zenekari kompozícióból, hosszú folyamat révén jutottam el idáig. Engem elsősorban jazz-nagyzenekarra, big bandre írott darabjaimról ismerhet a közönség. Szimfonikus zenekarra írni rendkívül összetett feladat, de az, hogy ez mégis sikerült, arról is Kovács László »tehet«, aki egy tíz évvel ezelőtti beszélgetés nyomán bevitt a Rádió kottatárába, és kezembe nyomott néhány partitúrát azzal, hogy ezek a kötelezően tanulmányozandók. Legkedvesebb elfoglaltságom ma is az, hogy felteszek egy lemezt, és próbálok kihallani a sorok közül, hogyan alakítottak ki a »nagyok« egy-egy érdekes hangzást.”

(A lemezről a 76. oldalon olvasható kritika)

A Pannon Filharmonikusok hivatalos honlapja:

www.pfz.hu

Lemezbemutató koncertek:

Március 22.: Pécs, Kodály Központ

Április 15.: Budapest, Művészetek Palotája

RICHTER BÉRLET MŰVÉSZETEK PALOTÁJA
2011. március 5. | 2011. április 29.

FISCHER ANNIE BÉRLET THÁLIA SZÍNHÁZ
MOZART és Moz'Art

A Concerto Budapest és a Liszt Akadémia közös sorozata
Házigazda: Batta András, a Zeneművészeti Egyetem rektora Közreműködnek a Liszt Akadémia fiatal tehetségei
2011. március 11. | 2011. április 9. | 2011. május 8.

DZSOPATÁN ÉS GÁSZTONFILD MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
A Concerto Budapest családi koncertjei Lakatos György vezetésével
2011. március 20. | 2011. április 3.

MANÓ BÉRLET ZENEHÁZ NAGYTEREM
Hangjáték- hol itt, hol ott...
Utazz velünk a zene és a pantomim segítségével
négy varázslatos helyszínre!
Zenés foglalkozások óvodások és kisiskolások részére
2011. február 27. | 2011. április 17.

Jegyek kaphatók az ismert jegyirodáknban, valamint a www.concertobudapest.hu holnapon.

Egy irányba evezni

Mérei Tamás két éve a Savaria Szimfonikus Zenekar igazgatója. Ez idő alatt emelkedett a koncertek száma, megújult a több évtizede változatlan bérletstruktúra, nemzetközi hírű elnök-karnagy állt az együttes élére, opera- és kamarabérlet indult, a zenekar saját bevételét több mint kétszeresére növelte.

„Egészpályás letámadásnak hívtam azt a változáshalmazt, amely két éve indult el a zenekarnál – mondja Mérei Tamás. – Akkor tört ki a gazdasági válság. Vas megye és Szombathely a zenekart fenntartó városok–megyék közül a legkisebb büdzsével rendelkezik, tehát a legnagyobb áldozatot is vállalja értünk. Mielőtt átvettem volna az igazgatói teendőket, évente ötvenhárom hangversenyt

Fotás: Savaria Szimfonikus Zenekar

adott a zenekar. A Filharmóniával is megszakadt a több évtizedes kapcsolat, a külföldi fellépések száma csökkent. Az egészpályás letámadás jegyében nemcsak a külsőnk – honlapunk, arculatunk – újult meg, hanem például sikerült új karmestert – tiszteletbeli elnök-karnagy címen – szerződtetünk Vásáry Tamás személyében, így elmondhatjuk, hogy vidéki zenekarok közül minden bizonnyal nálunk tölt be pozíciót a leghíresebb dirigens. Neki köszönhetően más minőségű munka indult meg a zenekarnál: ezt a munkát kisugárzása és óriási tudása, tehetsége határozza meg, amely hat a muzikusokra és a közönségre. Rögtön telt házasok lettek a koncertjeink, sőt 2010. novemberi koncertünkre a Művészetek Palotájában a jegyek másfél hónappal korábban elfogytak. Ez alighanem egyedülálló egy vidéki zenekar életében, de egy fővárosi együttes is örülne neki. Vásáry Tamással a második évadot éljük közösen; a tiszteletbeli elnök-karnagy elkötelezett a folytatás iránt.”

Újdonság az együttes életében, hogy az 1962 óta fennálló bérletstruktúra megváltozott: új elem lett az operabérlet, valamint a kamarazenei bérlet. Az Operabérletben idén óriási sikerrel szólaltatták meg a Don Carlost, a Carment, a Pillangókisasszonyt, és áprilisban adják elő a Don Giovannit. Ezek a produkciók félig szcenírozott előadásokat jelentenek, népszerűségükre pedig jellemző, hogy amikor például a Carmen plakátját szerették volna elkészíteni, kiderült, nincs több eladható jegy. A Kamarabérlet szintén új szín; ennek keretében olyan hangversenyeket rendeznek, amelyen elsősorban a zenekari tagokból alakult formációk lépnek fel, de előfordul vendégprodukció is. A következő évadban reményeik szerint a Liszt Ferenc Kamarazenekar is fellép.

„Közönségünk nagy része középkorú, és annál idősebb – folytatja az igazgató –, ezért elengedhetlenné vált, hogy a fiatal korosztály felé nyissunk. Ebbe a vonulatba tartoznak azok az estek, amelyen jól ismert filmzenék szólalnak meg a szimfonikus zenekaron, de más műfajú produkciókkal is készülünk. Ehhez a nyitáshoz jó szolgálatot tesznek az új helyszínek is, például az Iseum, amelynek rekonstrukciója kétmilliárd forintos Európai Unió-s támogatásból nemrég fejeződött be; a jövő évadtól talán már itt is muzsikálunk.”

A zenekar az előadó-művészeti törvény hatására tavaly negyvenmillió forinttal kevesebb támogatást kapott, de Mérei Tamás büszke arra, hogy saját bevételeiket több mint duplájára növelték. A közeli Ausztriába irányuló vendég-fellépések száma is nőtt. Mivel számos elfoglaltsága mellett Vásáry Tamás a művészeti vezető tisztelet nem tudja vállalni, ezért átmenetileg ezt a feladatkört is Mérei Tamás látja el. Így valamelyest elveinek is érvényt tud szerezni: a zenekari tagok alapvetően ne kötelességből járnak be, mint munkahelyre, hanem az egy irányba evezés vágya sarkallja őket. ■

A zenekar hivatalos honlapja:

www.sso.hu

budapesti fesztiválzenekar

A BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR TAVASZI HANGVERSENYEIBŐL

2011. március 11. és 12. 19.45
március 13. 15.30 **Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem**

Wagner-est

Wagner: Siegfried-idill
Wagner: Tannhäuser – nyitány és bacchanália
Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok – előjáték
Wagner:
Az istenek alkonya – Hajnal és Siegfried rajnai utazása
Wagner:
Az istenek alkonya – gyászinduló, zárójelenet
Vezényel: Fischer Iván
Közreműködik: Petra Lang (mezzo)

Március 11-én a Fidelio Est támogatásával

2011. március 20. 17.00 **BFZ Székház**

Vasárnapi Kamarazene

Szabó Csaba: Szonatina gordonkára és zongorára
Sosztakovics: d-moll szonáta gordonkára
és zongorára, Op.40
Smetana: g-moll zongoratrió, Op.15
Közreműködik: Szabó Péter (gordonka),
Lajkó István (zongora), Gál-Tamási Mária (hegedű),
Éder György (gordonka), Kovalszki Mária (zongora)

2011. március 27. 19.45 **Olasz Intézet**

Bach: Musikalisches Opfer, BWV 1079 – részletek
Bach: g-moll hegedűverseny, BWV 1056
Dvořák: E-dúr szerenád vonószekarra, Op.22
Vezeti és közreműködik: Kelemen Barnabás

2011. április 10. 17.00 **BFZ Székház**

Vasárnapi Kamarazene

Weiner: D-dúr hegedű-zongora-szonáta, Op.9
Kodály: Szerenád két hegedűre és brácsára, Op.12
Brahms: c-moll („Werther”) zongoranégyes, No.3, Op.60
Közreműködik: Illési Erika (hegedű),
Vitályos Balázs (zongora), Lezsák Zsófia (hegedű),
Rácz József (hegedű), Csoma Ágnes (brácsa),
Jandó Jenő (zongora), Eckhardt Violetta (hegedű),
Sipos Gábor (brácsa), Sovány Rita (gordonka)

2011. április 10. 19.00 **Gödöllői Királyi Kastély**

M. Karłowitz: Vonósszerenád, Op.2
Weiner Leó: II. divertimento vonószekarra, Op.24
Josef Suk: Esz-dúr szerenád, Op.6
Koncertmester: Szeffcsik Zsolt

2011. április 16., 17. és 18. 19.45 **Olasz Intézet**

Weber: Oberon – nyitány
Bottesini: Grand duo concertante hegedűre és nagybőgőre
Weber: Esz-dúr concertino klarinéttra és zenekarra, Op.26
Schumann: II. (C-dúr) szimfónia, Op.61
Közreműködik: Eckhardt Violetta (hegedű),
Fejérvári Zsolt (nagybőgő), Szitka Rudolf (klarinét)
Vezényel: Leonidasz Kavakosz

2011. május 13. és 14. 19.45
május 15. 15.30 **Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem**

Bartók: Tánc-szvit, Sz.77, BB 86a
Paganini: I. (Esz-dúr) hegedűverseny, Op.6
Csajkovszkij: V. (e-moll) szimfónia, Op.64
Vezényel: Fischer Iván
Közreműködik: Lendvay József (hegedű)

2011. május 22. 17.00 **BFZ Székház**

Vasárnapi Kamarazene

Glazunov: Idill kürtre és vonósnégyesre
Beethoven: Esz-dúr szextett, Op.71
Brahms: h-moll klarinétötös, Op.115
Közreműködik: Bodó Antónia (hegedű),
Molnár Noémi (hegedű), Gálfi Csaba (brácsa),
Mód Orsolya (gordonka), Bereczky Dávid (kürt),
Nagy Zsombor (kürt), Ács Ákos (klarinét),
Gál-Tamási Mária (hegedű), Gál-Tamási Zsombor (hegedű),
Bányai Miklós (brácsa), Kertész György (gordonka)

2011. május 27. és 28. 19.45
május 29. 15.30 **Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem**

Elgar: Délen (Alassio) – koncertnyitány, Op.50
Mozart: A-dúr zongoraverseny, No.12, K.414
R. Strauss: Hósi élet – szimfonikus költemény, Op.40
Vezényel: Mark Elder
Közreműködik: Jonathan Biss (zongora)

**Jegyek vásárolhatók a BFZ titkárságán
(1036 Budapest, Lajos u. 48–66., Buda Square Irodaház C/5; telefon: 489-4332),
az ismert jegyirodáknban, valamint a www.jegymester.hu oldalon.**

Mozgató kamarazene

A Concerto Budapest munkáját nemesak az általános művészi hozzáállás és a műhelymunka szintjén jellemzi a kamarazene. A Keller András vezette szimfonikus zenekar számos kamarazenei formációval büszkélkedhet a vonósnégyestől a rézfúvós kvintetten keresztül a fafúvós oktettig. Most ezt a potenciált is kihasználják, otthonukat pedig, a Zeneházat valódi művészi regionális zenei központtá teszik.

„Nehéz másfél-két évet tudhatunk magunk mögött, de nem adtuk fel; szívós munkával nagy léptékben fejlődünk – mondja Devecsei Gábor szóló-trombitás –, a Menekülés a minőségbe jelmondat nálunk is bevált. Elkerülhetetlen volt a szemlélet-váltás, és ebben nagy szerepet játszott a kamarazenei gyakorlat alapvetővé tétele. A zenekari tagok kitűnő kamaraegyüttesek-

ben szereznek gyakorlatot, mert az a fajta intimitás, amit a kamarazeneben meg kell valósítani, ma már nélkülözhetetlen az élő és elragadó zenekari hangzáshoz.” Devecsei Gábortól megtudjuk: valamennyi rézfúvós szólam hangzása integráló, akár fafúvósok, akár vonósok mellett szól. Ugyanakkor a megfelelő helyen fényes üstökösként kell vezetniük a zenekart. Devecsei Gábor és a Corpus Harsonakvartett vagy a Brass in the Five kvintett tagjai erre műhelymunka keretében közösen is készülnek.

Takács Ákos, a csellószólam vezetője elmondja: több vonósnégyes is képviselteti magát az együttesben; ilyen az Akadémia, az Auer, a Keller-, a Nádor- és a Somogyi-kvartett. Számos, kamarazenén szocializálódott vonósuk van, ami Keller András koncepciójáról is sok mindent elárul. Ez azt is jelenti, hogy a tagok hasonló iskolán nevelkedtek, szinte mindegyikük játékát a Mihály András, Kurtág György, Rados Ferenc nevével fémjelzett iskola határozza meg; még azokét is, akik nem tanultak nálunk, hanem csak a szellemiség jutott el hozzájuk. „Felismertük, hogy ha ennyiféle kiváló kamaraformációt tudunk kiállítani, a zenekar túlléphet a filharmonikus minőségben, és sokarcú művészeti intézménnyé válhat. Sőt ezek a kisebb formációk olyan helyszínekre is könnyen eljuthatnak, ahol egy nagyzenekar fellépése nem megvalósítható. És ne feledkezzünk meg a Végh Filharmóniáról sem, amely vonós kamarazenekar tagságának jó részét a Concerto Budapest muzikusai adják. Ez az együttes is

Oljaj György

Devecsei Gábor

Takács Ákos

Forrás: Concerto Budapest

szép sikereket aratott már itthon és rangos külföldi fesztiválokon egyaránt. Fejlődésünk szempontjából meghatározó, hogy rendszeresen világhírű művészekkel játszhatunk együtt. Csak idén januárban két világsztár járt nálunk: Boris Berezovsky zongoraművész, illetve James Galway fuvalaművész.”

Oljaj György szólófagottos a Concerto Budapest Szimfonikus Zenekar székhelyéről, a Páva utcai Zeneházról mint zenei központról beszél: „Mostanában a Zeneház népszerűsítése az egyik legfőbb célunk; az, hogy a kilencedik kerület szívében zajló aktív szellemi, zenei, művészeti élet egyik centruma a széles nyilvánosság számára is elérhető legyen. Ugyanakkor ennek a nyitásnak a

szellemében szorosabbá szeretnénk tenni a Concerto Budapest együttműködését az MR3–Bartók Rádióval is, valamint kerületi rádiókkal, tévékkel és az önkormányzattal is, mint támogatóval. Több tervünk van, kettőt ebből már ebben az évadban megvalósítunk; a négy kamarakonzertet és az újszerű zenés-irodalmi estet májusban, minden csütörtökön a Zeneházban rendezzük meg. Később ki szeretnénk használni például a kert nyújtotta szabadtéri zenélés adta lehetőségeket is; kellemes nyáresti programokat kínálunk jó muzsikával, akár egy kellemes fagyaltozással összekötve. Olyan formákat kell találni, hogy az emberek észrevétlenül is megszeressék az úgynevezett komolyzenét, az életük része legyen.” ■

A Concerto Budapest hivatalos honlapja:

www.concertobudapest.hu

KONCERT33 – MVM KONCERTEK

Művészetek Palotája, Festetics Palota (Budapest), Bartók Emlékház

A Zongora, A zongorán túl – Vásáry Tamás bérletsorozata Beethoven, Schubert és Debussy műveiből,
Hangszerek világa gyerekeknek, Koncertek hárfával, Gödöllői Nemzetközi Hárfafesztivál,
A Hegedű, Junior Prima Díjasok hangversenysorozata

Grigory Sokolov

Mitsuko Uchida

Ránki Dezső

„A Zongora-MVM Koncertek” 2011 tavaszán a Művészetek Palotájában

Grigory Sokolov – 2011. március 7. 19.30,

Ránki Dezső – 2011. április 18. 19.30, **Mitsuko Uchida** – 2011. május 16. 19.30

2011/2012-re a bérletek megrendelhetők a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen.

Borisz Berezovszkij – 2011. december 15. (csütörtök), 19.30, **Ránki Dezső** – 2012. január 17. (kedd), 19.30,

Richard Goode – 2012. február 15. (szerda) 19.30, **Grigorij Szokolov** – 2012. március 14. (szerda), 19.30,

Fazil Say – 2012. április 11. (szerda), 19.30, **Bogányi Gergely** – 2012. április 26. (csütörtök), 19.30

A „Koncert 33” valamennyi hangversenyére 10% kedvezménnyel lehet jegyeket vásárolni,
ha közvetlenül a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen rendelik meg jegyeiket.

Látogasson el honlapunkra:

www.jakobikoncert.hu

Koncertek világsztárokkal, kedvezmények a gyerekekkel érkezőknek

Kérjük, jelentkezzen be a fenti e-mail címen, ha szeretne hírlevelet kapni valamennyi „KONCERT 33” hangversenyről.

A hangversenyek közreműködői:

Grigorij Szokolov, Mitsuko Uchida, Ránki Dezső, Vásáry Tamás, Borisz Berezovszkij,
Fazil Say, Richard Goode, Bogányi Gergely, Borbély László, Lajkó István (zongora),

Somlai Petra (fortepiano), Szabadi Vilmos, Baráti Kristóf, Kelemen Barnabás,
Kokas Katalin, Banda Ádám (hegedű), Tokody Ilona (szoprán), Vigh Andrea (hárfa),
Drahos Béla, Vámosi-Nagy Zsuzsa (fuvola),

Accord Vonósnégyes, Mandel Quartet, Budapesti Vonósok, Liszt Ferenc Kamarazenekar

A hangversenyek főszponzora:

magyar villamos művek

Támogatók:

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

Klasszikus multimédia

Forrás: Gramofon-archív

Hollerung Gábor és a Budafoki Dohnányi Zenekar minden újdonságra kapható. Szívesen kísérleteznek színészeket, táncosokat is felvonultató produkciókkal, vagy akár multimédiás eszközöket is bevonnak előadásaikba azért, hogy közönségük számára a koncertélményt még élvezetesebbé, könnyebben befogadhatóvá tegyék. Úgy tűnik, nem hiába: egy-egy vetítéssel színesített filmzene koncerten mindig tele a nézőtér.

Zene füleinknek: a Moldva folyó Český Krumlov óvárosánál

A zenekar az elmúlt időszakban több hangversenyén is kísérletet tett arra, hogy a zenei élményt vizuális élménnyel egészítse ki. A Művészetek Palotájában, 2007-ben Grofé Grand Canyon szvitjét diavetítéssel kísérte; scenírozott vagy félig scenírozott előadásai a külföldi turnékon is hatalmas sikert arattak. Honegger máglyához kötözött Szent Johannájának utolsó óráját, élete meghatározó döntéseit színészek és táncosok elevenítették meg, Berlioz remekében, a Faust elkárhozásában pedig táncosok illusztrálták a darab történéseit. Az i-re a pontot a tavalyi Messiás-előadás tette fel, amelyben a szöveg történeti háttérét megvilágító, festményekkel és szövegfordításokkal gazdagított vetítés segítette értelmezni az oratóriumot.

„Az együttes elképesztő sikert aratott olyan koncertekkel, amelyeken a zene megértését és élvezhetőségét vizuálisan is segítettük – árulja el Hollerung Gábor karmester. – Egyik ilyen típusú hangversenyünk a nézőteret mindig megtöltő Filmzene koncertsorozat. Filmzenés koncertjeinken a multimédiás eszköznek kettős szerepe van. Az általunk összeállított videoklipek azon túl, hogy emlékeztetnek magára a filmre, rávilágítanak a film és zene összefüggéseire is, így a közönség értő hallgatóként élvezheti az adott muzsikát. Egyes darabok egészen precíz szinkronizálást igényelnek, ami nemcsak a vágónak jelent komoly kihívást, hanem a karmester és a zenekar számára is embert próbáló feladat. Azt tapasztaltuk, hogy az emberek kifejezetten élvezik, ha az előadás egyszerre több érzékszervükre hat, ezért új bérletünk minden kon-

certjének lesz valamiféle multimédiás eleme. A műsorba olyan darabokat válogattunk össze, amelyeknél a multimédiás lehetőség hozzáadott értéket képvisel.

A Haydn által naivan és izgalmasan megfogalmazott Teremtés is közel hozható az emberekhez képekkel – hasonlóan a Messiáshoz. Terveink szerint nem egyszerűen szövegkönyvet adunk a hallgatóság kezébe, hanem egy, a zenéhez komponált filmmel segítjük a darab megértését, amelyet a zene – illetve a Teremtés – állomásaihoz, valamint a zenei folyamatokhoz illeszkedve vetítünk le. A zenemű maga is kínálja a képi illusztrációt, így az előadás természetfilmekből vett részleteket felhasználva jeleníti meg az ég és föld, növények és állatok teremtését, a káoszt és a rendet, a sötétséget és a fényt. A vetítés egységesen összeállított képi világot mutat be, amely a természet képei mellett a témához illő műalkotásokat is tartalmaz. Kimondottan multimédiás produkció után kiáltó mű Smetana Hazám című szimfonikus sorozata, amelyben a szerző képszerűen örökíti meg cseh szülőföldjének természeti szépségeit, történelmi múltjának fontos mozzanatait. A Moldva romantikus partvidéke éppúgy megjelenik zenéjében, mint a huszita háborúk szenvedélyes küzdelmei, vagy árka, a bosszúálló amazon komor históriája. Külön érdekessége lesz a produkciónak, hogy erre a hangversenyre saját videofelvételekkel készülünk. Természetesen a közönség által várt és szeretett filmzenés koncert sem maradhat ki a sorozatból. A Budafoki Dohnányi Zenekar hatalmas népszerűségnek örvendő filmzene-előadásainak legjavából kap válogatást a néző. A hangversenyen egyaránt megszólalnak majd híres klasszikus művek, melyek filmek betétzenéjeként is ismertté váltak, illetve filmekhez komponált eredeti művek.”

A Zene-Kép sorozatra a zenekar bérletakciójának keretében húsz százalékos kedvezménnyel kaphatók a bérletek.

Bővebb információ: www.bdzh.hu

Klassz-programok Liszt Ferencsel

A magyarországi hivatalos Liszt-év hazai rendezvényeinek megszervezését és a bicentenárium nemzetközi eseményeinek koordinálását – a Haydn-év, valamint az Erkel- és Mahler-évforduló nyomában – a Hungarofest Klassz Zenei Irodája végzi. A számos program közül e helyütt csak néhányat emelünk ki.

Februárban Eufónia címmel rendeztek különleges közép-európai koncertturnét magyar zeneszerzők alkotásaiból, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem kezdeményezésére. Ennek lényege az volt, hogy a magyar európai uniós elnökség évében öt zeneművészeti egyetem (Budapest, Graz, Bécs, Ljubjana, Zágráb) hallgatóiból összeválogatott nyolcvanfős zenekar egy hétig Budapesten próbáljon, majd koncertet adjon a Művészetek Palotájában, végül turnéra induljon Kocsis Zoltán vezetésével a résztvevő országokban. A Liszt, a magyar világpolgár elnevezésű sorozat műsorán szerepelt: Obermann völgye (Liszt Ferenc), Variációk egy gyermekdalra (Dohnányi Ernő), Táncszvit (Bartók Béla), Galántai táncok (Kodály).

Más aspektusból, az ünnepektől világsztáréból mutatja be Liszt Ferencet a Liszt-maraton, amelyet május 22-én rendeznek a Millenárison. A bicentenáriumi ünnepségsorozat egyik kiemelt eseménye – a 2009-es, nagy sikerű Haydn-maraton mintájára – ezúttal is elsősorban az ifjabb korosztályokat invitálja az emlék- és élményszerzésre és persze a klasszikus zenével való barátkozásra. Könnyed hangvételi és fesztelen légkörü koncertek és interaktív

előadások sora várja az érdeklődőket, akik e legkevésbé sem formális programokon a Liszt muzsikájára kergetőző Tom és Jerry figurákkal éppúgy találkozhatnak, mint a különféle zenei és előadói stílusokat ötvöző művészekkel. A koncertek mellett kézműves foglalkozások és egykor Liszt inyére volt finomságok várják a Millenárisra látogatókat. A maratonra közös programmal készül a Concerto Budapest és a Muzsikás, a Liszt Ferenc Kamarazenekar és a Budapest Bár, de fellép a Weiner-Szász Kamarazenekar és a Csillagszemű Táncegyüttes is.

Liszt, a keresztény gondolkodó címmel adják elő Liszt valamennyi miséjét május 1. és június 26. között, minden vasárnap, a Belvárosi Főplébánia Templomban. Az előadások érdekessége, hogy a művek a Liszt korában szokásos, tridenti rítusú szentmisébe illeszkedve, eredeti liturgikus használatuknak megfelelő környezetben szólnak meg, akárcsak 2009-ben a Haydn-misék. ■

További információ:

www.liszt-2011.hu

Trónörökösök a színen

Folytatódik a Starlet Music Management kiemelkedően tehetséges pályakezdő fiatalokat reflektorfénybe állító sorozata, melynek címe: Trónörökösök a színen – A klasszikus zeneművészet új generációja.

Április 10-én az MTA Dísztermében Schubert nagyszabású és gyönyörű kamarazenéit, az Esz-dúr triót és a Pisztráng-ötöst szólaltatja meg Fülei Balázs (zongora), Baráti Kristóf (hegedű), Várdai István (cselló), Gál Zoltán (brácsa) és Fejérvári Zsolt (nagybőgő). Május 22-én ugyanitt az impressziós iroda három nagyágyúja, Baráti Kristóf, Fülei Balázs és Várdai István játssza Mozart, Johann Sebastian Bach és Carl Philipp Emanuel Bach egy-egy versenyművét. A Liszt-év alkalmából a

zeneszerző zongorazenéjének egyik legrátermettebb fiatal tolmácsolója, Farkas Gábor ad nagyszabású Liszt-estet június 5-én, az MTA Budavári Dísztermében. A 2010–2011-es évadbeli sorozat utolsó hangversenyét rendhagyó helyszínen, a Tihanyi Szabadtéri Színpadon rendezik július 17-én. Ekkor Vivaldi és Bach alkotásai mellett Dubrovay László, Szergej Prokofjev, Benjamin Britten, Karl Davidoff műveit, valamint Tihanyi László a fellépő művészek felkérésére komponált, Triptichon breve című művét mutatja be Várdai István, Baráti Kristóf, Bársony Péter (brácsa), illetve a hangverseny megelőző egyhetes hangszeres mesterkurzus legtehetségebb diákjaiból alakult kamarazenekar. ■

További információ:

www.starlet.hu

LISZT FERENC: CHOPIN

Gondolat Kiadó, 171 oldal

HAMBURGER KLÁRA: LISZT FERENC ZENÉJE

Balassi Kiadó, 532 oldal

WATZATKA ÁGNES: BUDAPESTI SÉTÁK LISZT FERENCCEL

Helikon Kiadó – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 248 oldal

Mintha a Haydn-év és a Chopin-év után a könyvpiacot felkészültebben érte volna 2011, Liszt Ferenc születésének kétszázadik évfordulója. Nincsenek illúzióink: nyilván annnyival, amennyivel a doborjáni szerző személyét és életművét jobban ki lehet használni az önréklámozásra. Ez azonban nem baj, a „melléktermék” így is javunkra válik: 2010 utolsó és 2011 első hónapjaiban legalább négy, ebbe a kategóriába sorolható kiadvány látott napvilágot. Közülük hármat ajánlunk olvasóinknak; amire itt nem jutott hely, később kerül terítékre.

Megkomponált megjelenési sorrenddel léptünk át a Chopin-évből a Liszt-évébe, hiszen a Gondolat kiadónál hiánypótló kötet látott napvilágot múlt év végén: a **Liszt Ferenc által jegyzett Chopin-könyv**, az első monográfia a zongora poétájáról. Alighanem páratlan a zenetörténetben, hogy egy zeneszerző pályatársa művészetének teljes kötetet szenteljen, de Liszt így tett, ennek gyümölcse az először 1852-ben megjelent könyv, amely egy majdnem száznegyven éves fordítás újrakiadásaként lett most számunkra hozzáférhető. Bármily meglepő, de Wass Ottília fordítása, nyelvezete ma is érthető, az olvashatóságot segíti a Chopin-életműben imponáló alázattal elmélyült Szilasi Alex zongoraművész gazdag jegyzetanyaga, tartalmas előszava. (Mellékletként lemezt is kapunk, ezen Paderewski, Rosenthal és Dohnányi játssza Liszt és Chopin egy-egy alkotását.)

Itt a nagy pillanat: Liszt szól Chopinról! Azonban csalódnunk kell. A kor értekezési stílusának megfelelően Liszt Ferenc bőbeszédűen nyilvánul meg a könyv lapjain, így annak, aki Liszt Chopin-képre kíváncsi, a százhetven oldalnak csak töredéke lesz releváns. Tulajdonképpen csodálkozásra adhat okot, hogyan tudott egy ízig-vérig muzsikos ilyen távol maradni a chopini zenétől! Aki a zenében él, aki maga a zene, az nem fogalmazhat ilyen felszí-

nesen, ilyen elvontan – mintha egy hozzá nem értését filozófiai gondolatmenetekkel palástolni akaró esztétát hallanánk. Hajlunk arra, hogy osszuk azoknak a véleményét, akik szerint nem is Liszt munkája a kötet, hanem élettársáé, Carolyne von Sayn-Wittgenstein grófnőé. „Nagy mennyiségű mazurkájában az érzelmek és benyomások rendkívüli változatossága uralkodik” – olvassuk, és hálát adunk a velős megállapításért. Ha viszont vesszük a fáradságot végigolvasni, kimazolázhatjuk az értékes mondatokat, megállapításokat, például a polonézek, mazurkák háttéréről, Chopin játékról, szabad előadasmódjáról, viszonyáról a zeneszerző-elődökről.

Hamburger Klára munkája nem száznegyven, csak huszonöt éve jelent meg először, a Zeneműkiadó egy-egy zeneszerzőnek, műfajnak, hangszernek szentelt kalauzai között. A mostani kiadás bővített változat. Az életmű legjelentősebb darabjainak leírásai módosultak az azóta elért kutatási eredmények ismeretében, az ismertetett művek köre bővült egy német-francia dalszokorral, a legfőbb újdonság azonban a számos kottapélda, illetve a

Liszt több művében megjelenő, úgynevezett keresztmotívum vizsgálatának szentelt izgalmas fejezet. A kötet a tudományosság és az ismeretterjesztés közötti mezsgyén jár: sok-sok adattal találkozhat az olvasó, de ezek nem fekszik meg a gyomrot, épp ellenkezőleg: a műismertető olvasmányosságához járulnak hozzá. A címváltozás érthető: a kötet több, mint kalauz; nemcsak az egyes művekről, Liszt Ferenc zenéjéről ad átfogó képet. A műcsoportok előtt közérthető, színes, tömör, Liszt és az adott műfaj kapcsolatát taglaló összefoglalás áll (vallásos és egyházi művek, zenekari művek, versenyművek, zongoraművek, dalok). A kötetet tematizált bibliográfia egészíti ki.

Watzatka Ágnesé az egyetlen eredeti, azaz nem „újrahasznosított” kötet a tavaszig megjelentek közül. Angolul is kapható, de e budapesti útikönyv budapestieknek is szól. Városrészekre bontva mutatja be azokat a helyeket, ahol Liszt Ferenc megfordult, amelyeket ismerhetett. Köztük van természetesen a Zeneakadémia és a Nemzeti Zenede első önálló épülete, a Mátyás-templom, a Nemzeti Múzeum, a Vigadó. Számos olyan hely is – és ettől igazán izgalmas –, amelyeken ma már irodaház áll, vagy amelyek mellett esetleg nap mint nap elsétálunk, mégsem vesszük észre. Ilyen például a Tigris Szálló a József nádor téren, Zichy Géza gróf lakása a Várban, az Üllői úti kaszárnya, amit rendszeresen látunk a négyes-hatos villamos ablakából, vagy az egykori Hangászegyleti Zenede (a mai „Bartók-konzi”), aminek impozáns épületére rá sem ismerni a századfordulós fotográfiáról. Az épületek életéről mesél a tipográfiai és grafikai is rendkívül igényes kiállítású könyv, amely így a XIX. századi Budapest színeit, hangulatát-hangulatait, mindenapjait eleveníti fel olvasója, lakója, látogatója számára, mintegy háromszáz, köztük számos, már-már revelációt jelentő archív fényképpel illusztrálva.

JELMAGYARÁZAT A KRITIKAI ROVATHOZ

- ★★★★★
-
-
-
-
-

- Remekmű**
- Kiváló**
- Jó**
- Átlagos**
- Elfogadható**
- Gyenge**

Várkonyi Tamás

INTEGRO / GRANDEUR

**Fekete-Kovács Kvintett -
Pannon Filharmonikusok
lemezbemutató hangversenye**

**2011. április 15., péntek 19.30h
Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem**

**Vezényel: Kovács László
Közreműködik: RICK MARGITZA (USA) - szaxofon**

Fekete-Kovács Kornél - trombita szárnykürt
Szakcsi Lakatos Róbert - zongora
Soós Márton - nagybőgő
Mohay András - dob
Bujtór Balázs - koncertmester, szóló hegedű

2010
OPERTURE
2011
PANNON
FILHARMONIKUSOK

Jegyek kaphatók a www.jegymester.hu webáruházban,
a Ticket Expressz és a Művészetek Palotája jegyirodáiban.

www.mupa.hu

ZENE M

2011. március 2.

Alapítás éve (1993)

www.bdz.hu

A Budafoki Dohnányi Zenekar meghirdette legújabb bérletakcióját
Foglaljon a 2011-2012 évadra!

**Bérlettől függően
15-35%
kedvezmény**

Írta bdz.hu

A BDZ meghirdette a bérletakcióját a 2011-2012 évadra. 2011. március 21. és 31. között lehetséges a foglalás a bérlettel rendelkezők részére. 2011. április 1-től 17-ig a fennmaradó helyekre foglalhat a zeneszerető közönség. A bérletek helyszíne változatlan.

Hallgasson Ránk!

A bérletek átvétele 2011. április 30. és május 6. között történik. A bérletek árai nem változtak a tavalyihoz képest!

Universitas: 15.000, 12.000 és 10.000 Ft.
Budafoki Hangversenyesték: 9.500, 9.000 és 8.500 Ft. Zene-Kép (eddig Fortissima): 12.000, 9.600 és 8.000 Ft. A Megérthető zene: 9.500 és 8.000 Ft.
A Megérthető zene Junior: 4 fős 6.000, 2 fős 4.000 és 1 fős 3.000 Ft. A bérletek műsorai és a koncertek időpontjai megtalálhatóak a www.bdz.hu-n.
Hollerung Gábor szerint eddigi

A Zenekar fenntartója:
Budafok-Tétény
Budapest XXII.
Kerület Önkormányzata
Támogatóink:

Hallgasson Ránk!

Írta bdz.hu
Ekközvly interjú
Programválasztását illetve ügyvezet Hollerung Gábor hangsúlyt fektet kultúra megismerésére. A z feladata a lokális tése illetve fellen budafoki Klauzál hét bérletes együttes kiváltkarmestere közreműködésitudoatosan vált generáció zen

BARTÓK: HEGEDŰVERSENY

Nemzeti Filharmonikus Zenekar

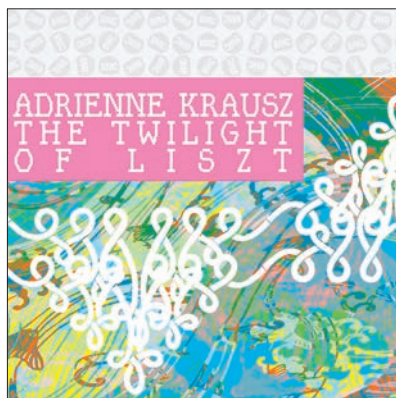
Karmester: Kocsis Zoltán

A Bartók Új Sorozat legfrissebb korongja három hegedűszólós művet foglal magában Kelemen Barnabás közreműködésével: az 1928–1929-ben komponált két rapszodiát és az 1938-ban befejezett Hegedűversenyt. Kocsis szinte pályája eleje óta tudományos igénnyel közelít a Bartók-kéziratokhoz, interpretációiba pedig rendre beépíti az azokból lezűrhető tanulságokat. E felvétel nagy erénye, hogy – egyúttal kielégítve a XXI. századi összkiadásokkal szemben támasztott igényeket – mindhárom kompozíció egy-egy tételét egy másik, a hangversenygyakorlatban egyáltalán nem, vagy csak ritkán előadott verzióban is hozzáférhető teszi. A lemez anyagának összeállítói interaktív módon a hallgatót is bevonják így az alkotásba áltál, hogy többféle választási lehetőséget kínáljanak fel a kompozíciók meghallgatására. Ez a koncepció ugyanakkor arra is rámutat, hogy a zeneszerző gondolataiban több, egyenrangú verzió létezhetett. E változatok olykor belső indítatásból jöttek, mint például az I. rapszódia Friss tétele befejezésének eltérő megfogalmazásai. A Hegedűverseny fináléjának befejezés-változataiban pedig külső hatás vezette a zeneszerző tollát: Bartók a korábbi, tematikusabb zárásról Székely Zoltán javaslatára módosított a szólistát jobban kiemelő verzióra, hogy a darab „versenyműként, és ne szimfóniaként” hangozzon.

Kocsis Bartók-értelmezése mindvégig pontos, tárgyilagos és a végtelékig letisztult. Tévedhetetlen ízléssel és kontrollal irányítja zenekarát, pontosan tudja, mikor engedheti előtérbe hangszereit, és mikor kell visszahúzódnia, hogy teret engedjen a szólóhangszer szárnyalásának. Kelemen minden technikai nehézséget könnyedén legyőz, s – különösen az I. rapszodiában – páratlan hitelességgel szólal meg húrjain a népi hegedűsök játékmódja. Kovács Ilona

Hungaroton Classic
HSACD 32509

LISZT ALKONYA

Krausz Adrienne – zongora

Krausz Adrienne új lemezén Liszt utolsó éveiben (1880–1886) írt műveiből hallhatunk válogatást. Különös darabok ezek, amelyekben a hajdani berceuse (bölcsődal), keringő, csárdás és rapszódia meglepően merész kompozíciós kísérletekhez ad formai keretet. A sokféle műfaj és karakter ellenére azonban van valami közös ezekben a kései művekben, ami még a legvirtuózabb felszín alatt is fellelhető, és ami több annál, mint ami a stílusjegyek pusztán felsorolásával leírható. Ezek a stílusjegyek, a kromatikusan eltorzult, soha ki nem bomló dallam vagy a nyugtalanul vissza-visszatérő frázisok, fizikai és lelki fájdalom szimptomái. Az idős, elmágányosodott művész vallomásai az öregségről. Liszt esetében azonban ez többnyire nem lírai befelé fordulás, hanem dráma; párbeszédekkel, monológokkal, erőteljes gesztusokkal, ahol egy nagy formátumú virtuóz, fölülnyes mesterségbeli tudás birtokában ismerkedik az elmúlás új hangköre kínálta lehetőségekkel.

Krausz Adrienne repertoárján Liszt kitüntetett helyet foglal el. „mert Liszt kell, mint egy falat kenyér” – mondja a művész a vallomásszerű ismertetőben. Ennek szellemében alázattal és érzékenyen közelít Liszt kései alkotásaihoz, amelyeket kidolgozottan ad elő. Ezekhez a művekhez azonban ez nem, még ez sem elég. Krausz Adrienne előadásából hiányzik az a nagyvonalúság, amely érzékeltetné azt, ahogyan Liszt a jól ismert romantikus műfajokból, látszólag csupán egy pillanatnyi ötlettől vezérelve, megdöbbenően modern kísérleti darabokat teremt. Hiányzik a liszti rubato, vagyis a deklamáció szabadsága, és végül hiányzik az az erő, amely kellő súllyal közvetítené mindazt a keserűséget, cinizmust és dacot, amely ennek a Krausz Adrienne által feketének nevezett zenének olyannyira sajátja.

Büky Virág

BMC Records
BMC CD 185

LISZT: KÓRUSMŰVEK

Debreceni Kodály Kórus

Vezényel: Pad Zoltán

Az az egyházzenei reform, amely Liszt Ferenc nevéhez fűződik a XIX. század második felében, gyökeresen átforgatta a szakrális zene értelmezésének régi kereteit, például a „gregoriánról” való korabeli gondolkodást. Liszt az egyházzeneben is tudatos útkereső volt: miután 1865-ben felvette az alsóbb egyházi rendeket, komolyabb, letisztultabb, az egyházi szertartások számára megfelelőbb zenei nyelv létrehozásán fáradozott. Az addigra végleg kifáradó dűrmöll funkció zenei irányzat helyébe a humanista szellemében fogant XVII. századi egyszólamú latin liturgikus énekstílust és az erre kreált zenei rendszert állította. A harmonizált „Medicea-gregorián” ugyan már eltávolodott a középkor orális zenei hagyományától, ám feldolgozása új zenei lehetőségeket teremtett Liszt számára. Modális alapokon nyugvó, különös felrakású, szikár akkordok, középkori emlékeket idéző, sötét tónusú harmóniak jellemzik ezt a zenei koncepcióját, valamint a lineáris ellenpontot kizorító egyszerű unisono dallammenetek, rugalmas, szöveghez alkalmazkodó ritmikai alakzatok. Csak néhány fogódzó maradt az elmúlt évszázadokból: a műveket hallgatva aligha tagadható le például Bach hatása – nemcsak az evangélikus korolók alkalmazásában, hanem a kórus kezelésében is. A gerázó Via crucis monumentális formáját a Debreceni Kodály Kórus lassan, fokozatosan építi fel. A magabiztosan zengő férfiak és Karasszon Dezső pontos orgonálása mellett ez a zenei ív a Hungaroton-felvétele legnagyobb erénye. A készítő a jubileumi Liszt-évről emléket állító kóruslemezen a népszerű műveket (Via crucis, Die Seligkeiten) IX. Piusz és XIII. Leó pápáknak dedikált alkalmi darabokkal egészítik ki, valamint egyéb ritkán hallható vokális kompozíciókkal (Tengerészhimnusz, O Roma nobilis, Der Herr bewahret). Gilányi Gabriella

Hungaroton Classic
HCD 32685

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

2011. április 10., 20.00 • FSZ

WH – SHAKESPEARE-SZONETTEK

2011. április 11., 19.30 • FSZ

**BOGNÁR SZILVI ÉS EGYÜTTESE;
FERENCZI GYÖRGY ÉS A RACKAJAM**

2011. május 2., 20.00 • FSZ

HANGZÓ HELIKON

SEBŐ-EGYÜTTES – NAGY LÁSZLÓ

2011. május 6., 19.30 • BBNH

STAFF BENDA BILILI

2011. május 27., 19.30 • FSZ

DANÇAS OCULTAS; OROSZ ZOLTÁN

2011. június 10., 19.30 • FSZ

MAGYAR MOTÍVUMOK
MAGYAR KORTÁRS, MAGYAR NÉPZENE, IMPROVIZÁCIÓK

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

MAHLER:
DAL A FÖLDRŐL
B. Fassbaender,
T. Moser – ének
C. Katsaris – zongora

A Magyarországon ma már Liszt árnyékolta, szintén évfordulós Mahler előtt tiszteleg a kiadó az 1990-ben megjelent felvétel újrakiadásával. A mű szerzői zongoraátiratának világelső felvételét üdítő hallgatni, főképp azért, mert nem kényszerít abba a kellemetlen helyzetbe, mint a közismert változat, amelyben a tenor rendre csak átüvöltöni tudja a zenekari letétet. A szólisták jóval szélesebb dinamikai skálát használhatnak, a dallamokat hajlékonyabban formálhatják meg. Mind a három előadó tökéletesen teljesít, pedig a puritán díszlet előtt, jelmezek nélkül jóval nehezebb a dolguk. A zongorista szuggesztíven jeleníti meg a karaktereket, olyannyira, hogy nincs hiányérzetünk a hangzás tömegét illetően sem. Sőt: még mintha jobban is érvényesülne a dalok szellemisége ebben a formában. *Várkonyi Tamás*

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564 68162 7

MAHLER:
VIII. SZIMFÓNIA
Karmester: Kent Nagano

A kiadó ötvenéves születésnapját ünneplő, impozáns sorozatában jelentették meg újra a 2004-ben, a Berlini Rádiókórus, a Deutsches Symphonie-Orchester közreműködésével készült felvételt, Mahler monumentális látomását egy Karoling-kori bencés apát himnusza nyomán a szeretetről és Goethe Faustjának zárójelenete nyomán az „örök asszonyi”-ról. A kórus remek, a szólisták – felsorolásukra nincs hely – mindegyikéről ez nem mondható el. A dirigens érti a dolgát: vonósnyegyes-kompaktsággal összefogott a több száz fős együttes, és – ami Nagano 2008-as budapesti produkciója után kellemes csalódás: – kellően differenciált az előadás. Nemcsak magával sodor, hanem néha meg is állítja az időt. Hangfelvételtéchnikailag kimagasló, a tartalmas bookletért pedig külön köszönet illeti a kiadót. *VT*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMG 501858.69

MAHLER: A FIÚ CSODAKÜRTJE
Thomas Hampson – ének
Bécsi Virtuózok

A rendetlen embert utoléri a végzet: ha nem könyveli, nem emlékszik, kinek adta kölcsön CD-jét, DVD-jét. Ez történt. Nincs mód frissen összehasonlítani, mit változott az öt évvel ezelőtti, a Geoffrey Parsons zongorakísérével rögzített dalfűzért illetően Thomas Hampson felfogása. Hogy módosult, az biztos, az új korong az énekes elhatározásának gyümölcse. Hampson, akinek ma talán a legdúsabb a Mahler-repertoárja, már az előző anyag megjelenésétől akarta ezt a kamarazenei változatot, amely a raidingi (doborjáni) Liszt-koncertteremben készült. A lemezt kísérő szövegben hivatkozik Mahler és Richard Strauss levelezésére, amelyben a szerző utal rá, hogy zenekari dalainak előadását törekeny, kamarazenei megszólaltatásban tartja ideálisnak. Nos, a „kammerton” megteremtésére Hampson nem választhatott volna jobb partnert, mint a Bécsi Filharmonikusokból alakult Bécsi Virtuózokat. A párbeszéd a szólista és az egyes hangszerek, hangszer-szólalások között valóban tökéletes. A karmester nélküli együttes dinamikája kifinomult, nem érezhető a nagyzenekari erő hiánya, mert a versek itt nem grandiózus kompozíciók elemei, hanem főszereplők. A szavak, a hangulatok és a zenei kifejezés változásaiban nyilván Hampson volt iránymutató a felvétel során.

A ciklus tizennégy darabja különböző időben keletkezett, ezért Hampson hangulati csoportokba rendezte azokat. A szinte együgyűen édes-keves gyermekdaloktól, a természeti képeken át halad a tragikus hangvételű, a katonasorsot, a kikerülhetetlen végzetet bemutatókig, az örök megváltás vágyáig. A fiú csodakürtje ciklus Hampson tolmácsolásában a fájdalmas mahleri életszemlélet lírai, de éles jövőbelátását, és örökérvényűségét igazolja.

Albert Mária

Deutsche Grammophon – Universal
00289 477 9289

MAHLER: V. SZIMFÓNIA
Bayerisches Staatsorchester
Karmester: Zubin Mehta

Van úgy, hogy az évtizedek tapasztalata, a jó értelemben vett rutin, valamint az életkorhoz asszociált habitus nem valamiféle életbölcesség-esszenciaként, nem a gondolatok letisztultságaként, hanem egyszerűen a beszédmód természetességeként, fogalmazásbéli egyértelműségként jelenik meg. Nem fontos, hogy a közlés mennyire lényeglátó, értelmetlennek tűnik a részletmegoldások firtatása; elfogadjuk, hogy amit hallunk, az természetes öntisztulási folyamat eredménye. Valahogy logikusnak tűnik, hogy egy karmesteri pálya kései szakaszát nem stúdiobejátszások, hanem koncerten készült pillanatfelvételek örökítik meg – a kettő között aligha lehet lényeges a különbség.

Zubin Mehta 2008-ban, Münchenben igen szép és kerek Mahler Ötödiket vezényelt. A kissé kiszámíthatatlan bajor zenekart a CD-n jó formában találjuk. Nekem tetszik, ahogy az első két tétel előadását nem a problémakeresés és a problémamegoldás görcsössége jellemzi – annak ellenére, hogy talán magát a kompozíciót igen. Lemezről hallgatva a scherzo nem válik kürtversennyé, a Mahler-scherzók hihetetlen komplexitásának gördülékeny kiterítésének hat. Mehta nem fél a tempó álmag lelassításától vagy az inkább tempóváltásnak tűnő hirtelen gyorsításoktól sem. Van ebben a scherzóban valami gyanús optimizmus – nem túlzásról vagy hurrázásról van szó, nem is ironiáról, csak egy csepp hamiskasságról. Ám e csepp hamiskasságnak vajon mi lehet az adekvát Adagietto-kontrasztja? Diszkrét hüppögés. Talán a koncert hevében lett kissé nyúlós, belebúsulós. Ám mindezt a fentiek fényében nem esik nehezünkre elhinni Mehtának. (Megjegyzendő, hogy a trackek között bántóan rövid szünetet hagytak.) Minden jó, ha vége jó: a zárótétel egy nagy muzsikusi portréja. *Molnár Szabolcs*

Farao Classics – Karsay és Társa
S 108052

A BMC Records újdonságai

BMC CD 166

Ligeti György

WDR Sinfonieorchester Köln / WDR Rundfunkchor Köln /
SWR Vokalensemble Stuttgart / Eötvös Péter

Requiem / Apparitions / San Francisco Polyphony

BMC CD 186

Bartók Béla

Dobszay László / LFZE-ELTE kórus

Kórusművek

BMC CD 185

Krausz Adrienne

Liszt alkonya

BMC CD 181

**Grencsó Open Collective /
Lewis Jordan**

Local Time

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon,
illetve telefonos felvilágosítás kérhető a (1) 455 8070-es számon.

Budapest Music Center Records

www.bmcrecords.hu

info@bmcrecords.hu

**BRAHMS:
SZIMFÓNIAK**
Stuttgarter Rádiózenekar
Karmester:
R. Norrington

Jó lóra tettek a stuttgarteri tizenhárom évvel ezelőtt az idén utolsó évadját náluk töltő Sir Roger Norringtonnal, és nem is sajnálnak pénzt, paripát, fegyvert, hogy azt a különlegesen magas színvonalat, amit vezetésével elértek az utóbbi időszakban, megismertessék a világgal. A DVD után CD-n is megjelent a négy Brahms-szimfónia, ami nyomán nyugodt szívvel kijelenthetjük: ez az együttes a világ egyik legjobb zenekarává vált. A vérepszítdően pontos ritmika, az egységes hangszín és hangerő mellett, a HIP (historically informed performance – történetileg hiteles előadás) szellemében autentikus módon, az utóbbi évszázadokban bebaránított Brahms-tablókat restaurálva, a vastagon rájuk rakódott porrétegtől megtisztítva állítják ki elélnk, mi pedig rácsodálkozunk az ismertnek hitt alkotásokra. VT

Hänssler Classic – Karsay és Társa
93.267

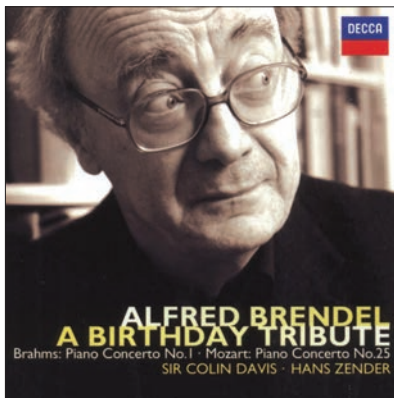

**BRAHMS: B-DÚR
ZONGORAVERSENY**
Sz. Richter – zongora
Chicagói
Szimfonikusok

Richter első tengerentúli felvétele hallható a korongon, 1960-ból, amely néhány nappal az után készült, hogy először lépett fel az Egyesült Államokban. Reiner Frigyes éppen megbetegedett, ezért a Metropolitanból utolsó pillanatban ugrasztott Erich Leinsdorf vezényel. Nehéz mit mondani a lemezről, az ember nem hallja az előadókat, csak Brahmsot és ezt a fantasztikus művet, egy-egy dallamnál-motívumnál – nem beszélve a csellósólós lassú tételről – pedig megéri, miért szereti a zenét. Richter mint a zongora Toldi Miklósa viszi a hátán a zenekart, a néhány nappal később felvett Appassionata-szonáta magyaros kódája ezek után már nem meglepetés, bár az ember még mindig nehezen hiszi el, hogy valakiben ilyen pokoli erő lakozik. VT

Sony Masterworks
88697690342

SZÜLETÉSNAPI KÖSZÖNTÉS

Alfred Brendel – zongora ●●●●●

Bár Alfred Brendel két esztendeje visszavonult a koncertpódiumtól, nyolcvanadik születésnapjának örve alatt nem csupán régi, százszor újracsomagolt lemezei kapnak számyra ismét egy százegyedik kiadásban, de ami lelkesítőbb, eddig sohasem publikált koncertrögzítések is napvilágot látnak. Így, ha az osztrák zongoragénusz személyes varázsát a jövőben nélkülözni vagyunk is kénytelenek, évekkal ezelőtt elhangzott hangversenyeinek eddig közközre nem került anyagai még bizonyosan hosszú időre munióit kínálnak az utókor érdeklődő fülei számára. Nem mellékes, hogy ezáltal olyan művekből nyerhetünk újabb Brendel-olvasatokat, melyek szerves részét képezik-képezték a művész alappreparatájának; „nyugdíjazása” után is tovább árnyalva a róla formálódó, lassan ikonikussá nemesülő képet. A jelen duplaalbumon szereplő Brahms d-moll zongoraverseny például jobb, frissebb, szerethetőbb előadás, mint Brendel bármelyik stúdiófelvétele a darabból, s a Mozart-koncert (C-dúr, K. 503), valamint az op. 110-es Ász-dúr Beethoven-szonáta is csak profitálnak abból, hogy érezn rajtuk egy nyilvános hangverseny feszültségének kellemes zamatát. A születésnapi üdvözlés gyanánt megjelentetett lemezek 1985-ben, 2002-ben és 2007-ben rögzített müncheni, baden-baden-i és salzburgi koncertfelvételekkel szolgálnak, s Brendel zongorajátékában pontosan azt az érett, letisztult és világosan tagolt zongorázást közvetítik, amelyet a gondos munkával összeválogott stúdiófelvételekről ismerünk. Míg a Brahms-mű előadása leginkább az egységes, következetes koncepció és az irigylendően magabiztos formakezelés révén lehet emlékezetes, addig a Mozart-versenymű és a Beethoven-darab a klasszikusan példás arányérzés és a szubtilis kifejezőmód okán maradhat mulhatatlan előadás, immár az örökkévalóságnak felelő koncertmentő. Balázs Miklós

Decca Classics – Universal
000289 478 2604 0

BRAHMS: SZONÁTÁK

Alexander Melnikov – zongora ●●●●○

Hogy a lemez egyvégtében végighallgatható legyen, arról a gyönyörű hangú, korabeli Bösendorfer szinte egymaga gondoskodik. Az előadó alig tesz mást, mint minden akadályt elhárít e kristálytisza muzsika kibontakozása és szabad áramlása elől. Technikai akadályokkal nem számolhatunk, Melnikov makulátlannul játszik, a művésziek – ha vannak – pedig nem számon kérhetőek. A fiatalágában is zseniális Brahms szonátáinak (különösen az op. 2-es fiszmoll) némelyik tétele kissé nehezen összefogható – pedig Melnikov bátran él agogikai eszközökkel, az ismétléseket rendre átértelmezve, új szólamokat, más összefüggéseket kidomborítva adja elélnk, ami által a visszatérések néhol valóságos variációkként tűnnek fel. A hangok hierarchiája az akkordokban világos és pontos, nem hallunk tucatelőadásokban gyakori, durva sforzatokat és hanyag odavetéseket. Ebben az olvasatban világosan kirajzolódnak a brahmsi pianisztika Beethoven-től fogat és polifóniába oltott csodái; a különböző rétegek arpeggiójának ható elcsúsztatása nagyon szépen kivitelezett, a szövet és a vonalak világosak, s a lemezt hallgatva egyszerre az is világos lesz, mit jelent a hangszelvény egyetlen szólóhangszer esetében. Kár, hogy némely tétel tempója mintha kimértebb volna a kívánatosnál, s hogy az op. 1-es C-dúr szonáta variációs tétele a kódával együtt, mely bizonyosan az életmű legszebb pillanatai közé tartozik, itt nem elég természetes. Melnikov játékából minden koncentrátság és precizitás ellenére valahogy hiányzik a spontaneitás, a szemlélődés, az egyszerűség s általában az a fajta nagyvonalúság, ami amellet, hogy illik a német mester muzsikájához, csak az igazán nagy előadók ismertetőjegye. S aminek hiánya egy orosz zongoristánál ma már szinte csalódást kelt.

Szabó Barna

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 902086

GRAMOFON *plusz*

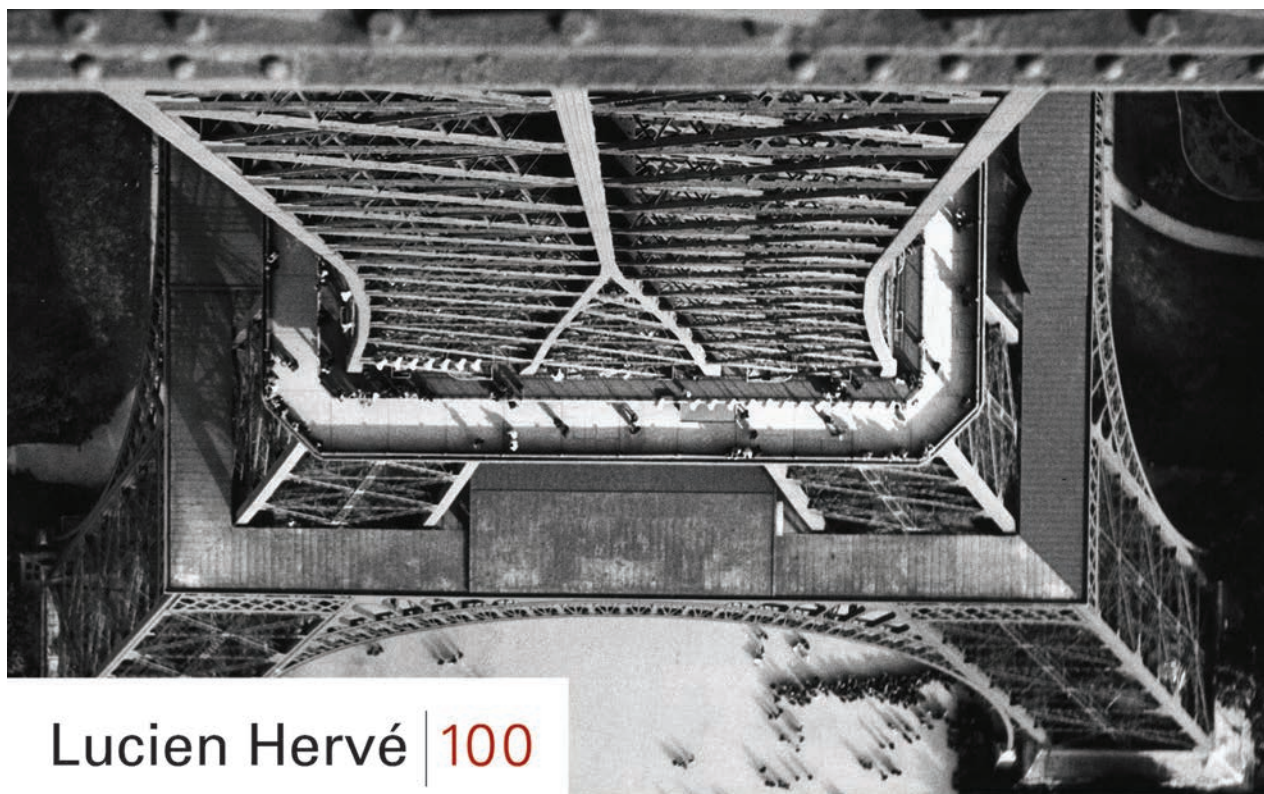
- mértékadó
- objektív
- megbízható
- klasszikus, jazz és világzene

A Gramofon folyóirat önálló felülete a www.hvg.hu Kultúra rovatában

- ➔ Interjúk
- ➔ Cikk
- ➔ Portrék
- ➔ Koncert- és operakritikák

hvg.hu

Lucien Hervé | 100

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

2011. április 30-ig

műt-kor

NEMZETI OPERAKÖZÖSSÉG BUDAPEST

Opera

MERIDIEN BUDAPEST

AIRFRANCE

**SCHUMANN:
DALOK**
M. Padmore – ének
K. Bezuidenhout
– zongora

Még a tavalyi Schumann-évre jelent meg ez az album, amelyen Mark Padmore egy 1837-es Erard fortepiano kíséretével éneklő a zeneszerző első dalciklusát (op. 24), valamint a szintén Heine-versekre írt Dichterliebét. A két Schumann-sorozat között a XIX. századot végigélt Franz Paul Lachner Heine-dalaiból hallható öt. Persze fantasztikus ötlet a hangszerválasztás, Padmore hangja pedig makulátlan és schumannosan hiperérzékeny, együttlélegzése harminckét éves kamarapartnerével eszményi. Mégis, azt, hogy e lemez sokkal szebben szól, mint a két évvel ezelőtt készült a Mirtuszokkal (lásd alább), a fejlettebb hangtechnika okozza: ennek a hangzásnak tere van, minden nesz hallatszik. A brit tenor pedig olyan kaliberű művész, akit ez nem hozza zavarba, sőt ki is használja: a szavak zenéje ez. VT

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMU 907521

**SCHUMANN:
DALOK**
N. Stutzmann – ének
Michel Dalberto – zongora

A zeneszerző első és utolsó koherens dalciklusa hallható a korongon. A nászajándékba készült Mirtuszok huszonhat dala új világ eljövételét hirdeti, nemcsak életrajzi, műfaji értelemben is. Schumann egyik utolsó kompozíciója, a Stuart Maria öt költeményére írott sorozat a másik véglet: a homokos, szomorú, vizes síkra érés reménytelensége ez, így érthető, ha az ember szívesebben hallgatja inkább az előbbi, jóllehet Nathalie Stutzmann sötét altja jobban illik ehhez. Az énekelve szavalás, ami a Schumann-dalok sajátja, nem valósul meg az előadásokban, a szövegmondás nem elég élő, mondhatnók: elégtelen a művek megértéséhez. A hang viszont sűrű és kiegyenlített, a dallamok tükörsímák. A zongoristának nem sok gondolata van, pedig kíváncsi lettem volna, mit gondolt hozzá a művekhez. VT

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564 68043 6

A BORGIA-DINASZTIA
Jordi Savall és együttese

Jordi Savall újabb projektje, amelyből három lemez, egy vaskos és színes könyv, valamint egy DVD született, a híres-hírhedt Borgia család majd' fél évezredes történetének zenei vonatkozásait dolgozza fel. A dinasztia felemelkedése 1238 körül kezdődött – ekkor került a familia I. Jakab király kíséretében Valenciába. Királyok, pápák (III. Calixtus és VI. Sándor), püspökök és mecénások nemritkán botrányoktól övezett, hatalmi harcokkal, bonyolult szerelmi viszonyokkal terhes, kalandos életútja rajzolja ki a család történetét 1671-ig. Francesco Borgia szentté avatásáig. Neki köszönhetjük a most megjelent izgalmas anyagot is, hiszen az ő születésének ötszázadik évfordulója adta az alkalmat a gambák mestereinek, Jordi Savallnak, művészársainak és tudóscapatának e nagyszabású terv megvalósításához. Bár gyilkosságokról, orgiákról valamint cselszövésekről beszélnek a dokumentumok, a Borgia család tagjai a XIII. és XVII. század közötti politikai és kulturális élet kulcsfigurái, lelkes művészetpártolók voltak – Francesco állítólag maga is komponált néhány egyházi művet. A kor gazdag és változatos zenei világát tárja elénk ez a gazdag album: műveket, amelyek a Borgiai környezetben készültek akár az Ibériai-félszigeten (többek között Johannes Cornago, Morales, Mateo Flecha tételei), akár a kontinensen (például Binchois, Dufay, Josquin, Isaac művei). Nem egy alkotás konkrét eseményhez is köthető: egy-egy csatához, győzelemhez, békekötéshez, pápaválasztáshoz, neves személyek temetéséhez, vagy éppen szentté avatáshoz. Mindezt kronologikus sorrendben és ragyogó dramaturgiai érzékkel tálalva kínálja Savall: hangszeres és kórustételek, szólók és pompás együttesek, temetési és esküvői zenék váltakozása rajzolja ki az egyház és a hatalom törekvéseit a reneszánszban. Katona Márta

Alia Vox – Karsay és Társa
AVSA9875

JUAN DIEGO FLÓREZ: SANTO
Bolognai Opera Kórusa és Zenekara
Karmester: Michele Mariotti

Juan Diego Flórez szakrális énekeket tartalmazó lemeze 2010 karácsonyára jelent meg, okkal, mert csupa olyan mise-, oratóriumrészlet, dal szerepel a korongon, amelyek az ünnepi áhítatot idézik. A felvétel premier plánba hozza ezt a kiváló, felkészült és komoly művészt. Flórezt jobbra sztárfékesnek remek partnereként szoktuk méltatni. Ám az album rávilágít arra, hogy nem azért az egyik legkeresettebb tenor manapság, mert Rolando Villazón megbetegedett, és jelenleg operarendezőként kötődik a szakmához, hanem „saját joggal” népszerű. Érdekes a válogatás, amelynek nincs zenetörténeti időrendje; azokat a miserészleteket vonultatja föl, amelyek az énekes hangjához legjobban illenek. Populáris darabok és ritkaságok. Adam Karácsonyi dala, César Franck Panis angelicus vagy Bellini a-moll miséje nem hinném, hogy gyakran hallható. (Rossini Messa di Glóriája viszont igen.) Ezekben mind – a művekből adódóan – „operás” hangvétel uralkodik, Flórez nagyszerű adottságai és a hibátlan formálás jóvoltából igen meggyőzően. A hang mintha változóban lenne, testesebb, férfiasabb, de őrizi hajlékonyságát. Meglepetés az utolsó szám, amely a CD címét is adja: Santo. Ez Flórez kompozíciója; ha nem is mestermű, de tisztességesen megírta, szép darab, és hitelesen közvetíti az énekesnek a szülőháza, a perui kultúra iránti elkötelezettségét. Nem melleleg: Flórez otthon egy olyan alapítványt hozott létre a veszélyeztetett gyerekek számára, amelynek mintája a venezuelai El Sistema. A védnökök között Mario Varga Llosa, Kiri Te Kanawa, Caballé és Domingo mellett persze Dudamel is ott van. A világsztársághoz jelenleg nem elég „énekesnek” lenni, az emberi, szellemi minőség is fontos. Ajánlom ezt a tényt a budapesti dalszínházban működők figyelmébe. Albert Mária

Decca Classics – Universal
478 2254 DH

BEETHOVEN: SZIMFÓNIAK

Karmester: Simon Rattle

Az album 1995 és 2003 között, a szigetországbán és a bécsi Musikvereinban készült koncert- és stúdiófelvételeket tartalmaz. A szimfóniákról nincs sok megjegyzésváló, egytől-egy gyönyörűen kidolgozott, finom részletekben gazdag, nemesen egyszerű, hibátlan interpretációk. Rattle jól ismert vonzalma a hangzás érzékisége iránt tetten érhető, tempói ugyanakkor visszafogottak. Barbara Bonney lírai hangja különlegesen hat a Kilencedik fináléjában, ugyanitt a birminghami kórus a katonainduló intonációját már-már matrózdalárdaként szolgáltatja meg, üdítően. Lars Vogt a C-dúr és a B-dúr zongoraversenyben végtelenül kultúráltn, színesen, mégis összefüggően és világosan fogalmaz. A C-dúr koncert rondótémájában frissen hatnak a rubatók, úgyszintén a helyén kezelt, finom hangkésleltetések, különösen a lassú tételekben. Ebből a műből két felvételt is találunk a dobozban, aminek oka, hogy a Beethoven-kadenciák mellett – valódi csemegeként – Glenn Gould fiatalkori (1954) bombasztikus kísérletei is helyet kaptak. A létező három eredeti (az egyik befejezetlen) kadencia közül az első tételben a hosszabbikat halljuk, míg a Gould-változat valóságos fúga, helyenként már-már bizarr sűrűségű, merészen kromatizáló, tömörszerű, minden dinamikai és lírai elvékonyodást nélkülöző darab, ami a harmadik tételben még kevésbé kapcsolódik az eredeti zenei anyaghoz.

A Fidelio egy 2003-as berlini koncertelőadás felvétele, kitűnő szólistákkal (a főbb szerepekben Angela Denoke, Jon Villars, Juliane Banse, Thomas Quasthoff), a lemezen is érezhető, átható színpadri erővel. Fájdalmas hazai vonatkozása, hogy Rocco szerepét a tavaly elhunyt Polgár László énekl.

Szabó Barna

EMI Classics
4575732

DOHNÁNYI: ZENEKARI MŰVEK

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Karmester: Kovács László

Dohnányi Ernő három, még mindig kéziratban lévő művének első felvételéért nem lehetünk eléggé hálásak. Az F-dúr szimfónia, a Zrínyi-nyitány és a Suite en valse (op. 39) nemcsak életrajzi szempontból, hanem a pályakép értékelésében is meghatározó szerepet játszó, ám még a szűkebb szakma számára is ismeretlen alkotások. Az F-dúr szimfónia például Csipkerózsikán is túltett azzal, hogy az 1897-es bemutató óta partitúrája eddig érintetlenül pihent a könyvtárolcon. Bár szerzője sem gondolta, hogy e kompozíciója életműve legjelentősebb darabjaihoz tartozik (nem is kapott opusszámot), ám tagadhatatlanul minőségi alkotás egy tizenkilenc éves fiatalember tollából, aki „alig rázta le az iskola porát”. Így gondolhatta ezt a XIX. század végén a millennium alkalmából meghirdetett Királydíj-pályázat zsűrije is, mivel mind az F-dúr szimfónia, mind a – zeneszerző-versenyre szintén benyújtott – Zrínyi-nyitány kategóriája legjobbjá lett. Hatalmas szakmai sikert jelentett a győzelem az ifjú Dohnányinak, aki ekkor lépett először nagyközönség elé szimfonikus alkotásokkal. A miskolci felvétele azért is dicsőre méltó, mert immár e művek hangzó példáival is szemléltethető, hogy a zeneszerző milyen utat járt be a korai kompozícióktól az érettekig.

A Suite en valse szintén határkő az oeuvre-ben: briánsan hangszerelt zenekari változata volt Dohnányi utolsó műve, amit még Magyarországon mutattak be, 1943. december 10-én. A premier óta magyar közönség csak az önálló műalaknak tekinthető két-zongorás változatban hallhatta. A miskolci előadásában sok év után ismét rácsodálkozhatunk a szerző káprázatos színeire, a remek hangszer-szólókra, a keringő magával ragadó lendületére és hangulatváltásaira.

Kovács Ilona

Hungaroton Classic
HCD 32684

WARNER OPERA COLLECTION

GOUNOD: FAUST
 Jerry Hadley
 Sam Ramey
 Cecilia Gasdia
 Alexandru Agache
 Carlo Rizzi
 3 CD
 2564676915

GOUNOD: FAUST

HANDEL: AMADIGI DI GAULA
 Nathalie Stutzmann
 Jennifer Smith
 Bernarda Fink
 Marc Minkowski
 2 CD
 2564677016

HANDEL: AMADIGI DI GAULA

PURCELL: ARTHUR KIRÁLY
 Véronique Gens
 Claron McFadden
 Sandrine Piau
 Les Arts Florissant
 William Christie
 2 CD
 2564686180

PURCELL: ARTHUR KIRÁLY

ROSSINI: A SEVILLAI BORBÉLY
 Jennifer Larmore
 Raul Gimenez
 Sam Ramey
 Barbara Frittoli
 Jesús López-Cobos
 2 CD
 2564677005

ROSSINI: A SEVILLAI BORBÉLY

VIVALDI: ORLANDO FURIOSO
 Marilyn Horn
 Victoria de Los Angeles
 Lucia Valentini-Terrani
 Claudio Scimone
 3 CD
 2564679266

VIVALDI: ORLANDO FURIOSO

www.warnerclassicsandjazz.com
 www.magneoton.hu
 Magyarországon terjeszti az mTon Kft.

SAINT-SAËNS ÉS GRIEG MŰVEI
Julia Fischer – hegedű, zongora

Egykor természetes volt a hangszeres kétlakosság, a XVII. századi német toronyzenészek például szükség esetén akár hegedűltek is. A XIX. század fanatikus tréningezői, mint Paganini, Thalberg, Liszt és a többiek azonban mindent megváltoztattak. Új standardokat állítottak fel, XX-XXI. századi örökösük körében ma már afféle csodabogárságnak számít – és a cirkuszi mutatványok kategóriájába sorolható –, ha valaki két hangszeren is versenyképes. Julia Fischerről tudható, hogy gyermekkorát gyakorlással töltötte, háromnegyórás napi hegedülés után átült a zongorához, hogy ugyanennyi időt azon is muzsikáljon. Manapság persze elsősorban hegedűs, de egy-egy koncert erejéig zongorázni is hajlandó. Double Concerto nevű projektje keretében két versenyművet játszott el a Junge Deutsche Philharmonie szólistájaként; a most megjelent DVD-re a Frankfurti Alte Operben 2008-ban rögzített újravetített koncert felvétele került. Rosszmájúan azt is mondhatnám, hogy elég megnézni a mintegy ötvenperces bónusz-riportfilmet, amelyet elég bőségesen illusztráltak koncertanyaggal ahhoz, hogy képet alkossunk arról, milyen hegedűs és milyen zongorista Julia Fischer. A rosszmájúságot óvatossággal kombinálva meg kell jegyezni, hogy az „ifjúsági” jelzővel illetett Saint-Saëns-concerto (e darabban nyert annak idején Fischer Menuhin-versenyt, majd gyorsan el is határozta, hogy legalább tíz évig hallani sem akar róla...) és a közkedvelt, ám a billentyűművészet szempontjából kissé érdektelen Grieg-koncert nem biztos, hogy megalapozott ítéletre ad lehetőséget. A frankfurti koncert mindezekkel együtt élvezetes. Minden szimpátiám a szimpatikus Julia Fischeré.

Molnár Szabolcs

Decca Classics – Universal
 0743344

THOMAS ZEHETMAIR
ÖSSZES TELDEC-FELVÉTELE

Ha valakinek ötvenéves korára az egyik nagy lemezkiadónál tizenöt lemezes doboza jelenik meg, az arról tanúskodik, hogy az illető nem akárci, gondolkodó. Thomas Zehetmair mégsem fog sem ennek, sem az előző századnak a leghíresebb hegedűsei közé tartozni. A javarészt mintegy másfél tized (1980–1993) termése Bachtól Hartmannig felőli a hegedűirodalom híres és elfelejtett fejezeteit. Ha valamiért, a repertoár (és az ár) kedvéért érdemes megszerezni e dobozt: Schumann hegedűszonátái, Schubert zenekarral kísért hegedűszólói, de még Mozart duói sem közismertek. Ez utóbbi amúgy is a doboz egyik gyöngyszeme (Tabea Zimmermann brácsászik!), s ha Zehetmair ilyen hegedűs lenne, akkor rajonganánk érte. Sajnos ő más. A Bach-szólódarabokban hiába számos végiggondolt előke: az előadás darabos, a zenei mondatok megtörnek. Mozart hegedűversenyeihez hiába írt kadenciákat, fermátákat és egyebeket, egyetlen élvezhető: a Haffner-szerenád, Harmoncourt korai időszakának egyik csúcsa (a másik általa vezényelt mű, a Beethoven-hármasverseny 2004-es felvétele ásitó unalom). A modern is kipáltkodik: egy osztráktól joggal várjuk el az új bécsi iskolát, de még Janáček egy (nem létező) hegedűversenye is hallható. A kritika a Sibelius-versenyművet dicsérte legjobban annak idején. Én innen is, máshonnan is pillanatokot tudnék csak kiemelni: például a Haydn-versenymű lassú tételét (Rolláké kísérik). Mi a baj Zehetmairral? Hiányzik belőle valami, amitől érdekelne. Emiatt inkább meglepő, akkor is, amikor olyan halk, hogy alig hallom, vagy amikor itt-ott megáll, amoda meg egy olyan hangsúlyt helyez, aminek nincs sok értelme. Ehhez jön a döngönyözős, olykor kissé túlvibrált hegedűhang. Akkor már inkább Anne-Sophie Mutter! *Mesterházi Qábor*

Warner Classics & Jazz – Magneoton
 2564-68103-1

BACH – EGY KÜLÖNÖS SZÉPSÉG
Simone Dinnerstein – zongora

Az elmúlt évtizedekben sokféle Bach-előadást hallhattunk már. Egy-egy művész egész generációk Bach-interpretációját befolyásolta, a legmélyrehatóbb változást azonban kétségtelenül a historikus előadások hozták. Azonban amint meghalljuk az Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ korárelőjáték Busoni-féle átíratának első ütemeit, teljes biztonsággal kijelenthetjük, Simone Dinnerstein nem historikus szelvényben közeledik Bach műveire. Játéka leginkább a késő romantikus előadóművészek stílusát idézi. Sokkal színesebb és szabadabb annál, mint amit napjaink Bach-felvételein hallhatunk. A lemez műsorának összeállítása is a XIX–XX. század fordulóján élt művészek ízlésére emlékeztet, amennyiben olyan népszerű művek, mint az f-moll zongoraverseny (BWV 1056), a g-moll angol szvit (BWV 808) és a d-moll zongoraverseny (BWV 1052) mellett három korárelőjáték-átíratot is tartalmaz (Busoni, Kempff, Myra Hess). Dinnerstein színnek és formának egyaránt mestere. Lassú tételeinek legfőbb erénye a szép hang és a természetesség, ahogyan a mű adta kereteken belül szabadon, beszédszerűen deklamál. A gyors tételek non legato előadása pedig – talán valamiképp a historikus előadók szándékaira reflektálva – a csemláló hangzásának illúzióját kelti, de akár elevenen lüktető, telten hangzó vonós hangszerhez is hasonlíthatnánk. A művész legfőbb erőssége a színezés, legyen szó szóló művekről vagy zongora és zenekar összehangolásáról. Előadásában a különféle hangszínek egymásutánja az orgona regiszterváltásaira emlékeztet. Erről legjobban a három korárelőjátékot hallva győződhetünk meg, amelyekben plasztikusan rajzolódik ki az egyes szólások: az erőteljes, fúvóshangzást imitáló koráldallam és a kíséret megdöbbenően homogén pianója. *Büky Virág*

Sony Masterworks
 88697747692

Hyperion

Liszt Ferenc összes zongoraműve
Leslie Howard előadásában

Kapható a nagyobb hanglemezboltokban, a kiemelt budapesti **ALEXANDRA** könyvesházakban és az **alexandra.hu** webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

ANGOL VONÓSZENE
Karmester:
John Barbirolli

Az eredetileg csellista Barbirolli a vonószene és az angol miniatűr mestere. A hangzás puha, intenzív; nem tömör, hanem szubtilisen rétegelt, intenzitása ellenére is légies, a dinamikai lehetőségek változatosan kihasználta. A tagolás tiszta, a zene természetesen folyik tovább. Az előadói nagyság nem tűnik fel, mert magától értetődőnek tetszik. Jó az összeállítás is: négy Elgar-mű, két Vaughan-Williams, majd egy hosszabb Delius. Utóbbi – melyben komoly szerep jut a fúvósoknak – idillikus zsánerdarab, a maga nemében jó zene, ám a többi jelentősebb alkotás annál, amit Magyarországon szokás gondolni róla. A Thomas Tallis-fantázia Brucknerhez is köthető, zenébe öntött katedrális-tér. Mindezt Barbirolli utólráhetetlen, igazi gótikus finomsággal és differenciáltsággal tolmácsolta, lett légyen szó a Sinfonia of London együtteséről, az Új Philharmonia Zenekarról vagy a Hallé Zenekarról. *Zay Balázs*

EMI Classics
6317882

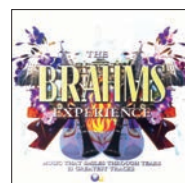
BEST OF LANG LANG

Lang Langnak nem a hangszeres tudásával, az ízlésével van gond. Liszt II. magyar rapszódijában minden másodperc más, hol sok, hol kevés, hol túl lágy, hogy erős. Kicsit jobb a Szerelmi álmok harmadik darabja. A Satie-Gnossienne egész jól indul, de aztán ott is egy inadekvát megoldás lép meg. A tétel a Mozart-szonátából (C-dúr, K. 330) és a C-dúr Beethoven-zongoraversenyből meglehetősen semmitmondó. Chopin op. 10 No. 3-as etűdje elfogadható, és érdekes az f-moll koncert lassúja: Lang Lang expresszivitásra törekszik, s ha nem is eléggé kifejező, legalább érezni a küzdést. Legjobb a Sárga folyó című zongoraverseny részlete, illetve Tan Dun néhány üteme A bankett filmhez írt kísérőzenéből. A filmzeneszerzőként befutott, brit Nigel Zongoraversenye, amelyet Károly herceg rendelt, üres, hatásvadász zene.

ZB

Deutsche Grammophon – Universal
4779014

THE BRAHMS EXPERIENCE

Zene, mely könnyek mögül mosolyog – kommersznek tűnhet a kiadó sorozata, amelyben eszlogennel egy-egy zeneszerző életművéből válogat össze tételeket. Tegyük most félre a marketing iránti ellenszenvünket, és nézzük a dolog jó oldalát, hiszen mégiscsak zenét kapunk – csodálatosakat –, még ha giccses csomagolásban is. Huszonhárom tétel huszonegy Brahms-műből, szinte valamennyi műfajból a szimfóniától a kürt-hárfa-kíséretes nőikarig – ezt hívják az alkotói életmű keresztmetszetének. Ráadásul jobbnál jobb előadókkal, a kiadó archívumából: Clevelandi Zenekar, Harnoncourt, Zehetmair, Fassbaender, Hampson. Aki szereti Brahmsot, és „csak úgy” hallgatná, szeretni fogja ezt a változatosan szerkesztett albumot. Még Hélène Grimaud is szépelgésmentesen kanyarítja oda azt a g-moll balladát!

VT

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564 68081 4

**DUBROVAY
LÁSZLÓ:
SZÓLÓK**

●●●●○

Duplaalbum Dubrovay Lászlótól. Enciklopédikus gyűjtemény szólóhangszerre írt eddigi kompozícióiból. Összesen tizenöt mű, százötven perc – imponáló korpusz. Hasonló típusú vállalkozás, mint Debussyé volt a kamarazene terén, valamennyi hangszer foglalkoztatására. És Dubrovay újabb és újabb hangzásokat kereső természetéből fakadóan, lehetőleg olyan művek kapcsán, amelyek a szélsőségeig kiaknázzák egy-egy instrumentum – ideértve a tárogatót és a cimbalmot is – lehetőségeit. A gyűjtemény egyúttal a magyar előadóművészekről is képet ad, nem is rosszat! Hiszen e pokoli nehéz alkotásokat csak kimagasló képességű interpretátorok képesek életre kelteni. Igaz, a Dubrovaytól megszokott módon e zenék nem mélyek, csupán tetszetősek, néha keresettek. VT

Hungaroton Classic
HCD32674-75

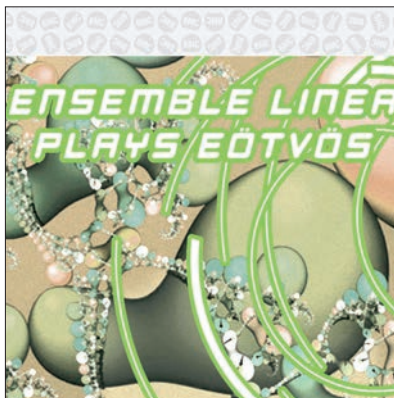

**KORTÁRS
HARSONAMŰVEK
Fejér András –
harsona**

●●●●○

Láng István hegedűre és harsonára írott Három szösszenetével kezdtem hallgatni a berlini Deutsches Symphonie-Orchester művészeinek a Hungarotonnal megjelent második szólólemezt. Majd Sugár Miklós négy, zongorakíséretes Egyperces tétele következett. Mi van még? Nyolc magyar zeneszerző – az említettek kivül: Fekete Gyula, Karai József, Durkó Péter, Stollár Xénia, Meskó Ilona, Madarász Iván – alkotásait juttassa a művész, a válogatás tehát színes. A kompozíciók azonban kioltják egymást, vagy talán nincs is köztük „erős” darab; a lemez mint kompozíció nem funkcionál. Portré, egy kiváló művész lenyomata, a csokorba gyűjtés nem mindig sikeres szokása szerint. Most is: mennyivel érdekesebb lenne, ha több muzsikusz szövetkezne, változatos hangszerekre írt szólódarabokat nyújtva át a hallgatónak! VT

Hungaroton Classic
HCD 32657

EÖTVÖS PÉTER MŰVEI

Ensemble Linea

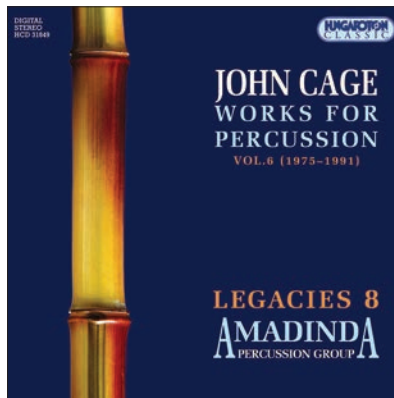
●●●●●

Eötvös Péter munkássága köztudottan szerteágazó, s nem csak dirigensként, komponistaként is jelen van a világ kortárs zenei életének számos színterén. Ami a hangfelvételeket illeti, büszkék lehetünk rá, hogy zeneszerzői munkásságának egyetlen hosszomszetét az az immár kilencedik tételénél járó sorozat nyújtja, amit bő tíz évvel ezelőtt indított útjára a magyar BMC kiadó.

Ezúttal a kiváló fiatal művészekből álló, strasbourg-i kortárs zenei együttes, az Ensemble Linea rögzített hét kamara jellegű művet, amelyeknek jó része először hallható hanglemezen. A program törzsét képező négy kompozíció (a nagyzenekari CAP-KO kamaraváltozata: a Sonata per sei, a Beckett-szövegre írt Octet plus, a Három nővér egyik zenei lábjegyzetének tartható Natasha, valamint a fináléként megszólaló csodálatos fuvalaszóló, a Cadenza) így, együtt is ismerős lehet a magyar közönségnek, hiszen a 2009-es Budapesti Őszi Fesztiválon ugyanez a társaság, ugyanezzel az énekesnővel, a fenti darabokkal köszöntötte az akkor hatvanötödik születésnapját ünneplő alkotót.

Mindez persze korántsem kérdőjelezi meg e felvétel jelentőségét, biztosak lehetünk benne, hogy a „portrékoncert” műfaja hanglemezen különösen is jól érvényesül, főként olyanok számára, akik még csak ismerkednek az adott zeneszerző világával. És e tekintetben a Linea tökéletes munkát végez: egyaránt hatásosan jeleníti meg az eötvösi kozmosz futurisztikus-fantasztikus, népi-archaizáló, jazzy-kommersz, hisztérikus-patetikus mozzanatait. S bár tökéletesen egyetérthetünk a CD szövegfönyvét is jegyző Jean-Philippe Wurtz dirigenssel abban, hogy Eötvös zeneszerzői alkatának legtökéletesebben a színház felel meg, ezúttal mégis úgy érezzük, a zenei szónoklat mestere tisztán hangszeres eszközökkel éppen annyira beszédes. Sőt. Veres Bálint

BMC Records
BMC CD 175

CAGE: ÜTŐHANGSZERES MŰVEK, VOL. 6

Amadinda Ütőegyüttes

★★★★★

Mindig kétkedéssel fogadom az olyan beszámolókat, amelyek a lemezhallgatást közösségi élményként írják le. Ennél magányosabb tevékenységet szerintem elképzelni sem lehet. S hogy e tevékenység mennyire a magány univerzális, már-már ontológiai dimenziójára nyit kaput, arra az Amadinda Cage-életmű-sorozatának legfrissebb lemeze döbentett rá. A CD a Haikai című, bő tizenöt perces kompozícióval kezdődik. A gamelán együttesre írt tétel (a fantasztikus hangú keleti ütőhangszerek megszólaltatásában H. Magyar Kornél, Szabó Mátyas és Tömösközi László is részt vett) drámai erővel invokálja a magányt; olyan koncentrált összpontosításra szólít fel, amelyet gyakran még koncerttermi körülmények között is inkább visszautasítani szokás. Talán túlzásnak tetszik, de igaznak érzem: ez a Cage-kompozíció könnyen egzisztencia-kisiklató hatásúvá válhat. A lemez további felvételi sajátos improvizációs „gyakorlatok”, olyan művek, amelyek hallgatása során közel kerülünk Cage rögtönzéséről vallott és megcsontosodott fogalmaink átértékelésére készítő gondolataihoz: elsősorban azért, mert ezen Cage-művek hallgatása közben egyetlen pillanatra sem válik érdekessé az előállítás módja. Minden mozzanat szigorúan konstruált kompozíció, erős kézzel összemarkolt szerkezet részeként jelenik meg. (További közreműködők: Borbély Mihály, Dés László, Ittész Gergely, Szabó Mátyas, Barabás Tamás, Új Zenei Stúdió.)

Revelatív, mágiikus hatású lemez tehát, olyan ritka tünemény, melynek lételemőségét korábban eleve kizártnak tartottam. A Cage-sorozat korábbi felvételeit inkább csak távolról csodáltam, ez a legújabb a szív közepébe talált, a valóságnak gondolt körülmények eleven cáfolata. Bátran kezdjünk hallgatásába, ne szégyelljük könnyeinket, még ha elmeháborodtnak tartanak is érte! Molnár Szabolcs

Hungaroton Classic
HCD 31849

Megjelent a **GRAMOFON KÖNYVEK** sorozat újabb kötete

Retkes Attila: Géniuszok és mesteremberek

Válogatott zenetörténeti írások

- Zenei élet a millennium és az I. világháború között
- Az első magyar nyelvű zongoraiskolák
- Orgonák Magyarországon a török megszállásig
- Franz Tunder orgonaművei
- A zongoranégyes születése
- Adalékok E.T.A. Hoffmann esztétikájához

Március 16-tól kapható
a LÍRA és LANT bolthálózatában,
valamint megrendelhető
a szerkesztőségben.

info@gramofon.hu
www.gramofon.hu

BETH HENLEY

A SZÍV BÜNEI

Rendező: BAGÓ BERTALAN

Új Színház Nonprofit Kft.
1061 Budapest, Paulay Ede u. 35.
Jegypénztár: 351-1406
Szervezés: 351-1405, 269-6024, 321-4889

Előadások:
2011. február 12.,
március 18., 26., 28.

www.ujszinhaz.hu

BACH-KANTÁTÁK

Elizabeth Watts – ének
The English Concert
Karmester: Harry Bicket
Harmonia Mundi – Karsay és Társa

HMU 807550 ●●●●○

Két kantáta és négy ária hallható a lemezen, kimagasló előadásban. Az English Concert itt finomabb, árnyaltabb hangzást produkál, mint Andrew Manze vezetésével. Megszólalása differenciált, szép fények és árnyékok járnak át. Mindezzel harmonizál az ifjú szoprán énekhanga, mely egyszerre lírai, visszafogott, és expresszív, igaz, a német szövegmondás még nem tökéletes. Watts nem hangerővel, erős akcentusokkal, hanem finom eszközökkel, érzékeny árnyalással, enyhe hangsúlyozással éri el a kifejezőmód változatosságát. Így az egész kicsit misztikus, a direkt örömet kifejező részeket – Jauchzet Gott in allen Landen kantáta – kivéve mindig kissé borongós. Milyen is lenne persze, ha a főszereplő a halált kívánja magának, szíve vérben fürdik (Mein herze schwimmt im Blut)? Bach nagy felbontásban, borongósan, kifejezően. ZB

MOZART-VONÓSNÉGYESEK

Jerusalem Quartet
Harmonia Mundi – Karsay és Társa

HMC 902076 ●●●●○

Az együttes lemezén Mozart egy-egy korai, középső és késői vonósnégyese szerepel (K. 157, K. 458, K. 589). Elmélyült zenélésnek lehetünk tanúi. A négy muzsikos együtt

mozog, mintha láthatatlanul össze volnának kötve. De nem is mozognak sokat, inkább egyfajta átgondolt statikusság érezhető. Klasszikus lépésrenddel járnak végig a műveket. A korai mű tetszik a legjobban, ehhez jobban illik a hűvös, egyenes vonalú rajz. Kiváltképp az Andante sikerült, amelyben az ezüstös hanggal bájos merevség és a csodás dallamosság közt egyensúlyoznak, akárcsak maga az ifjú komponista. A hangzás sosem erőltetett; mindvégig visszafogott, lágy. Amiből viszont sajnos nem túl sok jut a megbízhatóságot és kidolgozottságot magasra értékelő hallgatónak, az a meglepetés, és a fantázia. ZB

MOZART: KLARINÉTVÉRSÉNY

Benny Goodman – klarinét
Bostoni Szimfonikusok
Karmester: Charles Munch
Sony Masterworks

88697700532 ●●●●●

Goodman a komolyzenének is jó embere. Kevés lemeze sokat nyújt. E két felvétel 1956-ból való. Mozart Klarinétversenyét félelmetes szabadsággal játssza, jó értelemben: uralja, formálja, mondanivalóval közli a szólamot, hangja erős, és úgy stílusos, hogy egyúttal szabadnak tetszik. A Klarinétkvintettől ez a második felvétele, mely majdnem húsz évvel követi az elsőt. Hangban itt a kis együtteshez alkalmazkodik, kiváltképp a lassú tételben, amelyben kifejezetten finom, akárcsak a Bostoni Szimfonikus Vonósnégyes tagjai, élén a primáriussal. Ez egész varázslatosan szól. Jazzes hatást nem érezni, profizmust azonban igen. Sok szerző, így Mozart is akkor írt fúvós versenyművet, ha jó előadóra lelt, a hangszer mesterére. Goodman klaszikus olvasata virtuóz, stílushű, mégis fantáziadús. ZB

BEETHOVEN MŰVEI

Les Dissonances
David Grimal – hegedű
Aparté – Karsay és Társa

AP009 ●●●○○

Igazi posztmodern album. Beethoven Hegedűversenye és VII. szimfóniája, külön korongon, húszperces videóval megfelve. Grimal éppen sárga nem rossz hegedűs. Tisztán intonál; kissé fád, vékony hangon, de megbízhatóan játszik. A Hegedűversenyt Brice Pauset kadenciája csapja agyon: nem a minimalizmusa baj, hanem túlzott egyszerűsége. A zongora alkalmazása is kérdéses. Csak mert Beethoven írt ilyet? Igen, de a zongorás változathoz, amely – ellentétben Grimal ismertetőjével – nem az eredeti. És milyen Grimal, a zenekar-vezető? Ötlete, hogy a zeneészek mind szemkontaktusban legyenek vele, mint első hegedűssel, szép, jóllehet nem új. De mi végre a szemkontaktus, ha az egységes zenei gondolkodás hiányzik? A szólamok szépen különválnak, csak az elképzelést nemigen hallani bennük. A hangzás vonzó, de az előadás jobbára az esetleges és a nem igazán különös között mozog. Ez így bizony elég diszsonáns. ZB

FARKAS FERENC: HÁRFAZENE

Felletár Melinda – hárfa
Hungaroton Classic

HCD 32651 ●●●●○

Gazdag műsorról adott ki válogatást a Hungaroton Farkas Ferenc hárfára írt műveiből. Most is csak bámulni tudjuk a zeneszerzők sorát kinevelő

mestert azért a fantasztikusan sokféle, remekül egymás mellé és alá tett hangért, amelyeket papírra vetett az igen korlátozott lehetőségekkel rendelkező hangszer számára. Ötvenöt év termése, összesen kilenc kisebb-nagyobb mű hallható az albumon, köztük a magyar zenetörténet első hárfaversenye 1937-ből. Felletár Melinda jó ízlésű muzsikos, tisztán játszik, az akkordok nem mosódnak össze, a hangok természetesen peregnek elő ujjai alól. Különösen hangulatos és személyes a kései, 1987-ben komponált Négy prelúd szóló hárfára, pedig az egész ötpercnyi zene; valami melankolikus nosztalgia árad soraiból, vállaltan Debussyre emlékeztetve a hallgatót. VT

PALOTÁS

Herencsár Viktória – cimbalom
Testore Vonósnégyes
Cimbalom Világszövetség – Grammy

VH-02 2010 ●●●○○

A jeles cimbalomművész a XVIII–XIX. század fordulójának verbunkos zenéjét tette hozzáférhetővé saját átírataiban, a Testore Vonósnégyes közreműködésével. Lavotta János, Csermák Antal, Ruzitska Ignác, Rózsavölgyi Márk és Bihari János nótái sorjáznak egymás után, az élen két híres Erkel-operarészlettel. A törekvés elismerésre méltó, az átíratok jók, a zenei anyag is érdekes, az előadók élvezik, amit csinálnak, jól is csinálják, élvezetesen szól a tizenkét szám. Ezeket azonban csak kis dózisokban lehet „fogyasztani”, a hallgatót hamar az egységesség érzése lepi meg. Talán segített volna, ha változatosabb tételtípusok kerülnek a lemezre – a címadó palotás táncok az összidő harmadát teszik ki –, vagy ha ötletesebben csoportosították volna a műveket. VT

Élményt! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Sol Gabetta
Fotó: © Marco Borggreve

**A Bolsoj
zenekara**

Közreműködik:
Sol Gabetta – gordonka
Vezényel: **Alekszandr Lazarjov**

2011. április 9., 19.30

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Viviane Hagner
Fotó: © Marco Borggreve

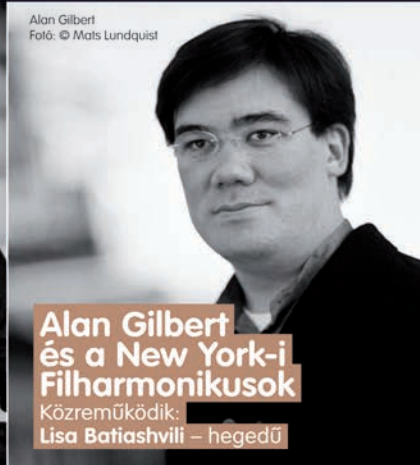
**Drezdai
Filharmonikus
Zenekar**

Vezényel: **John Axelrod**

2011. április 13., 19.30

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Alan Gilbert
Fotó: © Mats Lundquist

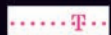
**Alan Gilbert
és a New York-i
Filharmonikusok**

Közreműködik:
Lisa Batiashvili – hegedű

2011. május 18., 19.30

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Műpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu • A Műpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

XXI. Debreceni Tavaszi Fesztivál

■ március 15. 19.00 • Kölcsey Központ

Voces Vonósnégyes

Belépőjegy: 1400 Ft, 1900 Ft

Jegyek kaphatók:
Kölcsey Központ, Tel.: 52/ 518-497
Apoló mozi, Tel.: 52/ 417-847
Tourinform, Tel.: 52/ 412-250
és az Interticket hálózatában, www.interticket.hu
Információ: www.fonixinfo.hu

A műsorváltoztatás jogát fenntartjuk!

A portrait of Gyula Fekete, a middle-aged man with dark, slightly messy hair and a light beard. He is wearing a dark grey or black blazer over a dark t-shirt. He is looking directly at the camera with a slight, thoughtful smile. The background is a plain, light grey.

Emelkedések

**Fekete Gyula új operája
a Tavaszi Fesztiválon**

Négy
év elteltével magyar
szerző új operája kerül szín-
padán, nem az Operaház szín-
padán, hanem a Thália Színházban,
de a „megrendelő” felek egyike a buda-
pesti dalszínház. A márciusi premier két-
szeresen ünnepi: a Budapesti Tavaszi
Fesztivál fontos eseménye, és szorosan
kapsolódik a Liszt-bicentenáriumhoz.
Fekete Gyula beszél Excelsior! című
operájának háttéréről, a bemuta-
tó részleteiről.

◆ Albert Mária

📷 Polónyi István

Gramofon: *Előző operáját (A megmentett város, Eörsi István szövegére) az ezredfordulás pályázatra írta, új műve, az Excelsior! komponálására Zimányi Zsófia, a Budapesti Fesztiválközpont vezetője kérte föl. Az alkalom megtisztelő, de módfelett nehéz: Liszt Ferenc születésének kétszázadik évfordulója.*

Fekete Gyula: Liszt nem pusztán ürügy, személyéhez és életművéhez természetesen kapcsolódnom kell – ez nem volt kérdés. De mi módon? Mennyire távolodtam el az ő muzsikájától? Végül azt a megoldást választottam: Lisztre jellemző harmóniakapcsolatokat használok. Az operában nagyon kevés a nyilvánvaló idézet, ezek is épp csak átsuhannak, de tagadhatatlan, hogy Liszt harmóniavilágából és dallaminvenciójából építkezem. És mivel Wagner a darab egyik szereplője, az ő zenéje ugyanilyen módon bevillan.

G.: *A laikus számára fölismerhetően?*

F. Gy.: Aki elég jól ismeri Liszt zenekari darabjait vagy a h-moll szonátát, illetve A nibelung gyűrűjét, netán Bellini Normáját, annak valószínűleg ismerősek lesznek motívumok, hangulatok, pillanatok.

G.: *A beharangozóknak az áll: opera egy felvonásban.*

F. Gy.: Most – a partitúra alapján – kilencven perc terjedelmű a darab. Van egy hely, ahol fájdalom nélkül „elvágható”, mert a jelenetek lehetőséget adnak rá. Ha a próbák során úgy alakul, lehet, hogy két felvonásban fogjuk játszani.

G.: *Hogyan épül föl az opera?*

F. Gy.: Vannak zárt számok, áriák, duettek, tercett és kvartett, valamint recitativók.

Liszt és Wagner szerepeinél – mivel két zeneszerzőről van szó – a zenei anyag, a harmóniai megjelenés az ő zenéjükre utal. A többi karakter az adott személyiségnek megfelelő zenét kap, de a XIX. század nyelvéhez képest senkinél sem idegen a hangzó jellemzés. Kórust nem foglalkoztatok, nyolc énekes és egy prózai szereplő játssza az Excelsiort! A zenekar mérete nem nagy, el kell férni a Thália Színház árkában, negyven fő alatt kell maradnunk.

G.: *Lisztet egy prózai színész (Fodor Tamás) és egy tenor (Fekete Attila) alakítja. Miért?*

F. Gy.: Első megközelítésre furcsának találtam a helyzetet: bejön Liszt, és énekel... Miért énekelne, hiszen Liszt Ferenc nem énekel! És azt is gondoltam, komplexebbé tehetem, más dimenzióba is helyezhetem azáltal az alakját, ha prózai figurában is létezik. Fodor Tamás az idős Liszt lesz, ő értelmezi azt a situációt, amit éppen látunk. Már eltávolodva az 1860-as évektől, kívülrőlként kommentálja a helyzetet.

G.: *Említette, hogy az opera harmóniavilága kapcsolódik a XIX. század zenéjéhez. Nem anakronizmus ez a XXI. században?*

F. Gy.: Mindenképpen az lenne – más esetben. Liszt a XIX. század egyik nagy újtója volt, a zenei nyelv forradalmasítója több műformában is. Próbáltam több modern zenei nyelvet, technikát is, de az eredményt látva mindig arra jutottam, hogy szegény Liszt, ennél jobbat érdemel! Nem méltóak talmi kortárs próbálkozások Liszt zenéjének nagyszerűségéhez, kispályás marad minden Liszt műveihez, igazságához képest. Szerintem kérdéses, hogy mely XXI. századi „naprakész” technika lenne az, amellyel jól hozzá lehetne nyúlni ehhez a témához. Manapság különben is igen komplex a zenei nyelv. Nem hiszem, hogy rá tudnék mutatni arra, melyik az a leghaladóbb, legavantgárdabb eszköz, nyelv, forma, ami ma megkerülhetetlenül aktuális lehetne. A másik érvem: a kortárs operában, mint tartalmilag egzakt fogalomban, nem hiszek. Sajnos, a közönség, ha ma meghallja a kifejezést: kortárs zene, futva menekül. Elszúrtuk, valami furcsa idegenkedés tapad most a kortárs szóhoz, amit ezért nem szeretek használni. Az Excelsior! opera. Opera, olyan zenei nyelven, ami – úgy

hiszem – kommunikálhat azzal a közönséggel, amely nem a „kortárs” művészet iránt elkötelezettek szűk rétege. Zimányi Zsófia egyébként világossá tette számomra, hogy a darabot a fesztiválpublikum számára rendeli. Ha „gárd” alkotást szerettek volna, biz-

tosan nem engem kérnek föl. Azért juthattam eszükbe, mert eddigi operáim, A megmentett város vagy a Római láz világa talán nem áll távol mostani elképzelésüktől.

G.: *Előzőleg erős irodalmi alapanyagokból dolgozott, Eörsi és Edith Wharton írásából. Hogyan találkozott mostani librettistájával, Papp Andrással?*

F. Gy.: Megpróbáltam „fogást keresni” a témán. Először azt gondoltam, micsoda marhaság operát írni Liszt Ferencről, lehetetlen! A barátaim is furcsállták, hogy hajlandó vagyok belevágni. Abban biztos voltam, hogy mindenképp professzionális munkatársra van szükségem, aki történetileg és irodalmilag kézbe veszi a dolgot. Eszembe jutott, amikor a Katona József Színházban az 1956-ról szóló Kazamatákat csináltuk, Térey János és Papp András írta a szöveget. Úgy emlékeztem, hogy a színdarab jól megkonstruált anyag volt. Tudtam, valami hasonlóra lenne szükségem, tényekből és fikcióból fantáziával összegyúrt dologra. Megkerestem Papp Andrást. Személyesen nem ismertük egymást, írtam neki egy e-mailt, mit szólna a témához. Valamiért megtetszett neki, és tisztességesen létrehozta ezt a történetet.

G.: *Könnyen megállapodtak abban, hogy ez a Liszt milyen legyen? Hasonlíthat-e például a romantikus, ámde napszemüveges, ma is sztárolható figurára?*

„1861. október 21-én nagy váltás történt Liszt életében, ezt a momentumot találtuk drámáinak”

F. Gy.: Tökéletesen egyetértünk, egyikünk sem akar semmiféle blaszfémiát, nem akarjuk Lisztet olyképpen feltüntetni, amilyen soha nem volt. András roppant alaposan dolgozott, elképesztő módon elmélyedt a Liszt-irodalomban. Liszt mint ember jelenik meg a színen; azon a tragikus napon játszódik az opera, amikor kiderül, hogy esküvője élettársával, Carolyne von Sayn-Wittgenstein hercegnével meghiúsul. 1861. október 21-én tényleg nagy váltás történt Liszt életében, ezt a momentumot találtuk annyira drámainak, hogy érdemes és lehetséges legyen belőle operát írni. Az opera története ugyan egyetlen napon játszódik, az esküvői előkészületekkel kezdődik, mégis másfél évtized sűrűsödik költőien és drámaian abba az egyetlen napba, amikor nemcsak a meghiúsult esküvő jelent fordulatot, hanem az összetöretés utáni emelkedésben a zeneszerző abbévá válása is.

G.: *Részben ez magyarázza a címet is.*

F. Gy.: Igen, mert Liszt úgy reagál a helyzetre, hogy minden addiginál jobban fordul az égiek felé. Spirituális átalakuláson megy keresztül: fölszentelik, abbévá lesz, így nem kell lemondania a világi életről és a zenei hivatásáról. Az excelsior latin szó, és magasabb célért való küzdelemre utal. Liszt A strasbourgri katedrális harangjai című kétrészes kantatájának első felében jelenik meg, utalva Longfellow Excelsior! című versére, ami ihletően hatott Lisztre.

G.: *A Liszt–Wagner-kapcsolat mennyire konfliktusosan mutatkozik meg?*

F. Gy.: Mondhatnám: valóságosan. Ez a viszony azonban háromszögű, Liszt Marie d'Agoult grófnőtől született leánya, Cosima sem feledhető ki belőle. Ahogy a szinopszisban írjuk: Cosima és Wagner Liszt morális fölfogásá-

nak másik aspektusát mutatják meg; arra valók, hogy az ő mellékszálán futó szerelmi történetükben lássuk Lisztet mint apát és barátot. Megjegyzem, hármójuk konfliktusa máig kibeszéletlen a családban. Liszt sírja ma is Bayreuthban van. Lina Schmalhausen három éve megjelent elfogult visszaemlékezése rossz színben tünteti föl Cosimát. Mentségére írom, hogy amikor Liszt betegen megérkezett Colpachból Bayreuthba, Munkácsy Mihályéktól, épp tartott a fesztivál, amit Cosimának a létfenntartásuk miatt muszáj volt végigcsinálni. Nem maradt ott otthon aput borogatni.

G.: *Az előadást Gothár Péter rendezi.*

F. Gy.: A Kazamatákon kívül A trakhiszi nőkhöz is komponáltam kísérőzenét, vagyis többször dolgoztunk együtt a Katona József Színházban. Természetesen vetődött föl, hogy Gothár Pétert kérje fel Zimányi Zsófia. Annál inkább, mert lehet abban egy kis izgalom, ha egy filmes oldalról érkező, prózai színházban gyakorlott rendező operát visz színpadra. Érdekes színpadképet talált ki, egy kicsit felforgatja a hagyományos „kukucska”-elrendezést – színpad fent, nézők lent –, kissé áttemeli a játszótérrel a közönség tételére, és lesznek nézők a színpadon is. Ami most még úgy tetszik, ugrás a sötétbe, mert ilyen még nem volt a Thália Színházban. A látvány biztosan segít megőrizni a történet intimitását, támogatja a jellemek érzéletes ábrázolását, hiszen a játszók közelebb kerülnek a nézőhöz, így a megszokottnál személyesebb kapcsolat alakulhat ki a szereplőkkel. Szerencsénk, hogy Gothárt amúgy is érdekli a Liszt-jelenség, de ő sem akar valamiféle XXI. századi mesterkélt ábrázolást beleerőszakolni az előadásba. Bujdosó Nóra jelmezei vegyesek, többségükben utalnak a múltra, de jelzik a mi időnket is. ■

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ BUDAPEST HUNGARIAN STATE OPERA BUDAPEST

Bemutató: 2011. március 22. | *Premiere: 22th March 2011*

Giuseppe Verdi

Macbeth

OPERA NÉGY FELVONÁSBAN, KÉT RÉSZBEN

Opera in four acts in two parts

Karmester | *Conductor:* Győriványi Ráth György Rendező | *Director:* Szinetár Miklós
Díszlettervező | *Set Designer:* Horgas Péter Jelmeztervező | *Costume Designer:* Velich Rita
Animáció | *Visual Effects:* Cakó Ferenc Szereplők | *Performers:* Alexandru Agache, Lukács Gyöngyi

Minden korban érvényes Macbeth-premier az Operaházban

Verdinek a lelkiismeret drámájaként és a hatalomvágy pszichológiájaként is emlegetett operáját, a Macbethet március 22-én, a Budapesti Tavaszi Fesztiválon mutatják be a Magyar Állami Operaházban. A darabot Szinetár Miklós rendezi, a karmester Győriványi Ráth György lesz – akivel korábbi Macbeth-élményeiről és a mű különleges mibenlétéről is beszélgettünk.

❖ V. Nagy Viktória

Túlzás nélkül állítható: Győriványi Ráth György pályájának egyik alapköve Verdi Macbethje, hiszen operadiregensi pályafutása ezzel a darabbal kezdődött. Igaz, nem Budapesten. „Korábban főként szimfonikus karmesterként ismertek, 1995-ben Rómában ért a lehetőség, hogy a Macbethtel bemutatkozhassam operakarmesterként – idézi fel Győriványi. – A címszerepet Leo Nucci, a Ladyt Maria Guleghina énekelte Henning Brockhaus rendezésében. Ezzel a darabbal mentem 1998-ban Buenos Airesbe is, ennek köszönhetően később más művekre is visszahívtak. Hasonló sikert éltem meg a művel Stuttgartban, és ezt vezényeltem volna 2002-ben a Magyar Állami Operaházban is, ha idő előtt el nem mozdítanak. A sors furcsa játéka, hogy most előbb tűztek ki a premierre, minthogy megbízott főzeneigazgatóként visszatértem volna.”

Noha Verdi e „szerelem nélküli operáját” az 1847-es firenzei ősbemutató óta előszeretettel játsszák szerte a világon, nem mindig arat osztatlan sikert, és nem éri el a Rigoletto, a Traviata vagy az Aida népszerűségét. Hozzáértők ezt azzal magyarázzák, hogy ebben a műben Verdi tudatosan törekedett valami másra, újszerűre, ahogy erre a librettista Francesco Maria Piavének írt egyik levelében is utal: „Ha már nem tudunk valami nagy dolgot csinálni belőle, legalább csináljunk valami szokatlant”. A „belőle” természetesen a shakespeare-i alapot jelenti, ami nem hagyta nyugodni a komponistát. Verdi szeretett volna megfelelni a rajongva tisztelt drámaíróknak, és feltett szándéka volt, hogy a színpadi hatások hasonlóan fontos szerepet kapjanak szerzeményében, mint a szöveg és a zene – részben ennek tudható be, hogy merész harmóniákkal, új hangszínekkel, hangnemekkel dolgozott.

Győriványi szerint a Verdi-életműnek három fontos csomópontja van: a Macbeth, az Otello és a Lear király. „Utóbbit ugyan soha nem írta meg, de egész életében foglalkozta. Helyette született meg a Simon Bocca-

A Macbeth tízszer tíz méteres előfüggőnyének mintái a kelta világot idézik

negra, ami bár nem Shakespeare, de itt is érezhető, hogy Verdi a színház felé kívánt közelíteni – mondja a karmester. – Legnépszerűbb operái a hagyományos olasz áriákon alapulnak, szemben a Macbethtel, ami inkább színház. Itt a zenekar szerepe is elsőrangúvá válik, a karmesternek pedig igazi kihívást jelent a mű drámai ívének felépítése.” A zenészek mellett az énekesektől is más koncentrációt igényel a darab: a hangalkalmasság mellett az erős színészi játékot is megkívánják az egyes szerepek. „Sokan szeretnék énekelni, de kevesen alkalmasak rá” – összegez Győriványi, majd hozzáteszi: Budapesten szerencsére kitűnő művészek állnak rendelkezésre. A Ladyt Lukács Gyöngyi, Macbethet a kolozsvári születésű Alexandru Agache kelti életre, Banquót Fried Péter, Macduff szerepét pedig az albán tenor, Rame Lahaj éneklei. Dramaturgiailag egyetlen újítás várható: a firenzei (1847) változattól Macbeth halála után visszatérnek a párizsi variáns (1864) győzedelmes befejezéséhez. A produkció látványában is különlegesnek ígérkezik, köszönhetően Horgas Péter kelta világot idéző díszleteinek.

Győriványi Ráth György szerint a Macbeth a rendezői színház előretörésével találta meg igazán a helyét a nemzetközi és a hazai operajátásban is. „Duettekből, kórusokból áll az opera, nem az áriák sikeresek, hanem az egész mű egyben emeli fel az embert, már-már wagneri értelemben. Ez főleg a rendezők fantáziáját mozgatja meg, akik azért is szeretik a Macbethet, mert a hatalomvágytól elvadult, ebbe beleőrülő ember drámája mindig, minden korban érvényes. Nézőként pedig akkor élvezhető igazán, ha az ember képes beleélni magát a cselekménybe” – véli a karmester. ■

„Nincs közhelyesebb az aktualizálásnál” Szinetár Miklós végzetről és szerelemről

Giuseppe Verdi remekművét, a Macbethet Szinetár Miklós állítja színpadra; ez nem az első Verdi-rendezése, színre vitte már a Don Carlost, a Rigolettót, A trubadúrt. A dalszínház címzetes főigazgatója arról is beszélt, hogy milyennek kell, és milyennek nem szabad lennie a rendezésnek.

➔ Réfi Zsuzsanna

„Tavaly, négy évnyi szünet után kaptam felkérést a Magyar Állami Operaháztól a Macbethre” – meséli Szinetár Miklós. – Először gondolkodási időt kértem, hiszen csak olyan művet tudok színpadra állítani, amelyről valami az eszembe jut. Minthogy a Macbethről is akadt gondolataim, ígent mondtam. Verdi operáját akarom színre vinni, de kiegészítve a saját mondandómmal. A Macbethet ma szinte mindenütt a világon modern környezetbe helyezik. Nálam azonban nem lesznek géppisztolyok, terroristák. Ugyanis nincs közhelyesebb a jelenkori aktualizálásnál. A cselekményt meghagyom a maga korában, de az előadás olyan keretjátékot kap, amellyel a darabot egyfajta öröklétbe emelem, s ez által válik általános mondandójává. Akárcsak a Rigolettónál, amelyben a folytonosan megjelenő öltözködő asztal is azt jelezte: aki egyszer eljegyezte magát a megalkuvó komédiázással, attól sosem fog tudni szabadulni.

A Macbethnél is lesz ilyesfajta kommentár, de igyekszem nem »rongálni« a művet a saját mondandómmal. Nem bújtatom skót szoknyába a szereplőket, de azért megmarad a történet középkori vonulata. A darab főként a hata-

lomról szól, de az olvasatomban két más részlete is hangsúlyt kap. Azt szokták mondani, azért nem olyan népszerű ez a Verdi-opera, mert nincs benne szerelem. Pedig van, hiszen a Lady és Macbeth között erősek az érzelmek – ezt a szerelmet be akarom mutatni, az elejétől a végéig. A másik lényeges elem a boszorkányok szerepe. A rendezéssel azt kívánom hangsúlyozni, hogy mi, emberek, legyünk akár átlagosak vagy Macbethek, jó, rossz, gonosz és derék dolgokat egyaránt cselekszünk. Nem vagyunk azonban teljesen saját akaratunk urai, mert mindig a végzet vagy a véletlen játszik velünk. Állandóan jelen vannak a felsőbb hatalmak, és lépéseinket meghatározzák, befolyásolják, eldöntik. Ebben az értelemben misztikus a színrevitelem, hiszen nem véletlen, hogy boszorkányok folyton megjelennek a színen. Kérdés, kik ők? Számomra inkább démonok, akik hol ilyen, hol olyan arcukat mutatják. Bizony, az ember esendő. Erről nem szól mostanában a Macbeth, csak a géppisztolyokról, a politikáról. Ettől akarom elemelni a darabot. Rengeteg Macbeth-előadást néztem meg, van, amelyikben a boszorkák marketing-designerek, és van, amelyben babakocsi rejti a fegyvereket. Emellett mindenütt – és ezt nagyon utálok – a Lady gonoszak, viczorognak és csúnyák. Bejönnek a színpadra hétkor, és este tízig szörnyetegek. Ezt fárasztónak és unalmasnak tartom. Nálam a Lady gyönyörű nő, Macbeth pedig remek férfi. Csak rossz a sorsuk. Teszik a dolgukat, de nem akaratuk szerint. Emberi történet, ami bárkivel megeshet. És gondolkozzunk el már azon is, hogyha a Lady valóban ennyire gonosz, akkor miért énekel ilyen szép dallamokat?! Macbeth áriája is remekbe szabott. Mindez nem véletlen, ezért kihasználom a boszorkák adta lehetőségeket. Sőt lesz az előadásban egy olyan pluszérdekesség is, amit most még nem árulok el.” ■

GÁLAEST IOAN HOLENDER TISZTELETÉRE

Karmester: Franz Welser-Möst ●●●●○

Aki szereti a szupergálákat, annak kötelező példány Ioan Holender búcsúestje. A már most korszakosnak mondott romániai intendáns majd' húsz év után búcsúzik Béctől, de mire produkciói kifutnak, elmondható: a világ élvonalában legyökerezett Staatsoper legutóbbi negyedszázadának történetét rajzolta meg. A program is világszínvonalú, nemcsak fényözönt és slágereket idéz: a pálya delelőjén ragyogó Netrebko, Damrau, Dessi, Meier és Frittoli egyaránt nagyot énekel, míg a férfiaknál inkább a veteránok domborítanak: Nucci és Furlanetto mellett lassan Hampson is ide sorolható. Simon Keenlyside pedig cool angol dzsentriként sétál be, de Macbethje magvas, autista baritont láttat velünk: míg az ária szövegétén keresztül-kasul jár, mindent *ad libitum* kezel, addig mozdulatai merevek, mániakusak. De hát remek énekes, és ami szól és látszik, egyfajta macbethi kórkép is. A tenorok közül Michael Schade zeneileg túlfőtt Ferrando-áriája után Ramón Vargas Loris Ipanoffja vérszegény, Romeója viszont lírai litalalát – Saimir Pirgu indiszponált Rinuccioja és Boaz Daniel érdektelen Hérode-produkciója viszont a joggal irigyelt bécsi csillagorák hétköznap esti árnyékát mutatja meg. Ám arra, hogy a nagy Homérosz mellett a nagy intendáns is néha aluszik, Stefania Bonfadelli jelenléte mutat rá. Amit ő kisiklító a Linda di Chamonix bájos, díszítményekkel bolondított koloratúráinak ürügyén, az alkalmas a köznyugalom megzavarására, besározza a bécsi hagyományt és a gruberovai jelent – egybeket mellett pedig ilyen produkciók miatt marad az opera rétegműfaj. Amikor ugyanaz a tapsdecibel fogadja, mint Domingo nemes Tavaszi dalát vagy a ritkán hallható Morosust, Thomas Quasthoff bölcséletét, elszomorodik a néző. „Wie schön ist doch die Musik” – ezzel vigasztal minket a straussi monológ. *Ókovács Szilveszter*

Deutsche Grammophon – Universal
04400734621

HALÉVY: CLARI

Bartoli, Osborne, Widmer – ének

Karmester: Fischer Ádám ●●●●●

Tudjuk: Halévy Clari című darabjának előadását 1828-ban is kizárólag Maria Malibran párizsi jelenléte indokolta. 2008-ban, a legendás énekesnő születésének kétszázadik évfordulóján Cecilia Bartoli Fischer Ádámmal karöltve hívta a XXI. századi közönséget, idézzék meg együtt a prima donna assoluta emlékét. Nincs más, aki ezt keresztülítve volna, Bartoli nagyjából a teljes évet Malibrannak szentelte. Elérte, hogy a Clarit a Zürichi Operaház a párizsi koncert után szcenírozva bemutassa, a produkció nemrég DVD-n is megjelen. Egy gróf és egy tehénészlány bonyodalmas egymásra találása az eredeti téma. A bohókás – hogy ne mondjuk: vacak – kis történetet részben mulatságos képregénnyé változtatta a Mosche Leiser és Patrice Caurier rendezőpáros, részben a mai televíziós showmúsorok túlzóan színes, Barbie-rózsaszín és arany miliójébe helyezve azt. Az operajátszást ugyanis nem kell mindig véresen komolyan venni, már ha valaki meg-alapozott koncepcióval gúnyolódik csaláson, váláson, boldogtalanságon és boldogságon egyaránt. Bartoli vokális perfekciója oly magától értetődő, hogy szinte fölösleges említeni, magabiztosan és főlényesen játszik a Malibrannak szánt szólammal. A Zürichi Operaháznak nem csupán néhány historikus hangszere van barokk és korai klasszikus kompozíciók megszólaltatásához, hanem teljes zenekara, amely magasan képzett e téren is. Az Orchestra La Scintilla káprázatosan szól Fischer Ádám vidáman suhogó pálcaja alatt. Az egész produkcióból dől a boldogsághormon. Igazi színházat láthatunk: John Osborn öntelt grófja, kenyéradójánál is rátartibb inasként Oliver Widmer, a hegyi tanya tűzhelye mögé szorult Clari-mama, Stefania Kaluzin szerez a nézőnek remek perceket. *Albert Mária*

Decca Classics – Universal
074 3382 DX2

PUCCINI: TOSCA

Verrett, Pavarotti, MacNeil – ének

Karmester: James Conlon ●●●●●

A kisérőfüzet szellemesen idéz egy párizsi Toscát, amikor Luciano Pavarotti elvételte a kezdésidőt (vajh' hol volt az ügyelő?), és mivel szinte rögtön színpadon kéne teremnie („Che fai?”), Angelotti kápolnába menekülése után le kellett engedni a függönyt – a tenor még a sminkben készülődött. Akkor is James Conlon dirigált, aki jelen Metropolitan-előadás karmestere. Ezúttal minden rendben, nagyon is. Pavarotti csillogó formában, míg Cornell MacNeil, a MET bölénye holmi látszatra alig-alig adva brutalizál – nála Scarpia nem kifinomult immoralitás, csak címeres gazember. Hiába, a figura hengere: hogy is ne tenné, ha a produkció rendezője alighanem a bárószerep világsúcstartója, a 642 színpadi alkalommal álszent Te Deumot bőgő Tito Gobbi! Rokon voce, közös nevezőjű, primér hangfestő éneklési mód – a bónusz kisfilmen ők ketten remekül el is göcögnek a rendőrfőnök egydimenziós sekély-jellemén. Gobbi amúgy saját praxisának rabja itt is: ahogy könyvében felfedte, minden partitúra-neszre kész és változtathatatlan asszociációja épül. A nagy amerikai énekiskola – Grace Bumbry melletti másik – úgynevezett soprano sfogato kariatidája, Shirley Verrett a címszerepben. Ahogy a werkfilm kamerája elcsipi a tüllsállal érkező divát a művészbéjáró előtt, már tudnivaló, milyen az ő Toscája: nagyvonalú és nemes, könyörgésben és öngyilkosságban is fejedelmi tartással bíró. Éteri megoldásokkal nem él, viszont elemi erővel képes megfújni a helyeket, amelyeken hősnője szerelmét vagy megaláztatását kiáltja világgá. Tanulságos a próba is: Conlon zongorája körül a maga pavarottis kedélyességében ott vibrál már a színpadi viszonylat. Rutinból megoldva? Vagy a semmi különös-rendezésen átütő praktikum teszi? Akárhogy is, háromból két művészről le sem vesszük a szemünk ma este. *Ókovács Szilveszter*

Decca Classics – Universal
0743410

BELLINI: A PURITÁNOK

Flórez, Machaidze, D'Arcangelo – ének

Karmester: Michele Mariotti ●●●●○

Furcsa és félelmetes, hogy egy olyan stabil műfajt is, mint az opera, megérint az élet fölgyorsulása. A legjobb produkciónak ugyan nem avulnak vésszesen, de egy kis porszag belengi egyiket-másikat. Bellini Puritánok című művéből 2001-ben Barcelonában készült felvétel. Kell-e pompásabb Elvira, mint Edita Gruberova? Márkásabb rendező, mint Andrei Serban? Nem kell, mégis lehetséges üdőbb szemléletű előadás. Az olasz köztelevízió, a RAI 2009-ben a Teatro Comunale di Bolognában rögzítette az operát, Elviraként az európai színtér üdvöskéjével, a grúz Nino Machaidzéval. A huszonnyolc éves énekesnő 2008 nyarán Rolando Villazón oldalán debütált Salzburgban, a gyermekét váró Anna Netrebko helyett ugrott be Gounod Rómeó és Júliájának női főszerepébe. Extra helyzet, a siker hamar elillanhatott volna. De Machaidze – köszönhetően a Nyíregyházától keletre működő szisztematikus alapképzésnek, majd a milánói mesteriskolának – megvetette lábát a kontinensen, és bemutatkozott a tengerentúlon is. A kolaratúrái nem oly kifinomultak, mint az e tekintetben páratlan Gruberováé, de otthon van a bel canto világában, a hangja könnyed és hajlékony, játéka természetes. Kiegyensúlyozott a produkció, Juan Diego Flórez éneki Lord Arturo Talbot-t. A magas hangokkal teletűzdelt szólámat erőltetés nélkül, virtuózan szólaltatja meg. Ildebrando D'Arcangelo „beleöszült” Lord George Walton szerepébe, fekete haját beszürkítették. Ám a bölcs nagybácsi alakját nemcsak ez a külsőség jellemzi, hanem az a drámai erő, amit D'Arcangelo sugároz.

A neves olasz rendező, Pier'Alli arany középúton jár: az általa tervezett színpadképek és jelmezek „puritánul”, kevés eszközzel jelzik a történelmi kort, az angol polgárháború idejét. A zenekart Michele Mariotti lendületesen irányítja. *Albert Mária*

Decca Classics – Universal
074 3351 DX2

R. STRAUSS: SALOME

Mattila, Uusitalo, Komlósi – ének

Karmester: Patrick Summers ●●●●○

Nem túlzás, ha a Salomét a XX. század legnagyobb műve közé soroljuk. A régi világ végének és az új világ kezdetének filozofikus kérdéseit feszegeti, a drámában és zenében egyaránt a határon táncolva. A szerző különös hangzásvilágot rendel szereplői mellé. Salomét például kifejező kromatikával „áldja meg”, ami oly érzékletesen mutatja a végtelen szeretet igényétől vezető hosszú és sikamlós utat a barbársáig, a freudi mögöttessele: akit sértenek, maga lesz sértővé.

Áldozat ez a fiatal lány vagy vamp? Excentrikus nő vagy hisztis gyerek? Bár az 1905-ös drezdai ősbemutató Saloméjával, Marie Wittich-hel Strauss nem volt elégedett, a mű sikerét mutatja, hogy a következő két évben ötven új produkció került színpadra. (Ben-nünk, Salome-szeretőkben felidéződik az európai zenei ízlést megtestesítő, híres Karl Böhm-Götz Fridrich-Teresa Stratas-film.) A Metropolitan 2008-as DVD-jén aktualizált előadást látunk. Jürgen Flimm rendező olyan figurákat farag, amelyek által szembe-sülünk a világ és az emberi személyiség elsatnyulásával. Salome a jólét kirakati babája. Herodias a súlyos alkohol- és egyéb függőség mintapéldánya. Heródes piperkőc. Jochanaan nagy hangú tértítő, akiből hiányzik a belső béke. A varázslat mégis megtörténik, mert fantasztikus művészek keltik életre a sablonokat. Karita Mattila Saloméja fergeteges. Nemcsak, mert spárgázik, és artista módjára mozog – úgy énekl az énekest próbáló szerepet, mint a világon kevesen. Organikus egységet teremt éneklés és színészet között. A magyar néző számára öröm Komlósi Ildikót Heródiásként látni és hallani. Az előadás modern, de nem modernkedő. A rendező engedni hatni a végső konklúziót, amit Strauss Oscar Wilde nyomán fogalmazott meg: „És titka a szeretetnek nagyobb, mint titka a halálnak.” *Bátori Éva*

Sony Masterworks
88697806639

GOUNOD: MIREILLE

Mula, Castronovo, Ferrari – ének

Karmester: Marc Minkowski ●●●●○

Képzeliük csak el, hogy Bizet Carmenjében (1875) nem Carmen, hanem Micaela (Mireille) a főszereplő! Hogy Don José (Vincent) belé szerelmes, és érzelmi viszonzásra talál a kettejük közt tátongó társadalmi szakadék ellenére is. Képzeliük el, hogy Escamillo nem ünnepelel torreador, hanem csupán jómódú bikaidomító (Ourrias), aki mítoszba illő halállal lakol, amiért szerelmi vetélytársának életére tört. Birája pedig nem más, mint „Carmen” azaz Taven, a Pokolvölgy boszorkánya, az ősi, pogány rítusok ismerője, ki ezúttal Mireille-t („Micaelá”-t) és Vincent-t („Don José”-t) segíti. Képzeliük csak el, hogy a Carmen nem a forró Andalúziában, hanem a szintén forró Provence-ban játszódik! Ha elképzeltük, nagyjából megkapjuk Charles Gounod Mireille-jének (1864) cselekményét. Persze tényleg csak nagyjából, hisz nem véletlen, hogy a századfordulós parasztdrámák, a verizmus kiindulópontja a zseniálisan harsány Carmen lesz, nem pedig a „gyermekien naiv, népies bá-jú” (Hanslick) Mireille. Az ifjú Mistral provanszál és francia nyelven egyszerre megjelentetett verseposza, a Mirèio (1859) annyira elbűvölte Gounod-t, hogy a költő invitálására maga is leutazott Provence-ba a délszaki táj hangulatát megismerni. Mireille halálos napszúrás okozta vallásos delíriuma a rekkenő La Crau-i pusztaságban azután az opera legfontosabb, legeredetibb jelenetévé válik. Ám nem kevésbé érdekesek a Pokolvölgybeli és a Rhône-parti színek sem, a maguk Mendelssohnt, Weberét idéző tündér- és szellemhangjaival. Ezio Frigerio hiperrealista díszletei Millet és a barbizoni iskola festményeit elevenítik meg, Marc Minkowski végtelenül szubtilis vezénylete a párizsi opera együttesei s az egytől egyig ragyogó szólisták élén pedig feledteti a (feledhető) rendezést. Ínyenceknek való csemege, frankofiloknak különösen ajánlom! *Mesterházi Máté*

Fra Musica – Karsay és Társa
FRA002

THE PLATINUM COLLECTION

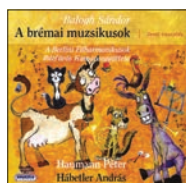
Russell Watson – ének

●○○○○

Russell Watsonról nem árul el semmit a borító, azonban őt hallva a Ten Tenors nevű ausztrál cross-over-formáció jut eszünkbe, ahol tíz célnapi-voce kiabálja ugyanazt. Sajnos, értékelhetetlen e szólólemez, gyakorlatilag úgy rossz, ahogy van: Watson se nem Mantuai herceg, se nem Schubert-dalnok, de swing-énekesnek se mondanám, miközben – a korántsem szeplőtlen – Bocelli (Con te partiro) vagy a csillogó tehetségű Josh Groban (You Raise Me Up) saruját sem oldhatná meg. Hogy Kalaf áriája miért irritál minden spiel-tenort egy-egy próbálkozásra, globális rejtély, és persze, Watson is nekifut, mint felfedezése kezdetén – tán csak a Nessun dormával tűnhetnének fel outsidersnek albioni tévéshow-kban? Aztán olvassuk: nemrég kétszer operálták agydagánattal, és most gondban vagyunk. Lepontozzuk a lemezt, vagy felértékeljük az élet Vinceróját? **ÓSz**

Decca Classics – Universal

4804484

A BRÉMAI MUZSIKUSOK

A Berlii Filharmonikusok Rézfúvósai

●●●●●

Nincs negyven perc sem ez az üde, zenés meselemez. Épp akkora, amennyit a gyerekgyelem manapság elbír. Szerzője Balogh Sándor harsonaművész, aki lendületes, kicsit jazzes, de a Grimmese helyzeteit pontosan illusztráló muzsikát írt. Az apparátus kicsi, a fúvósok mellett Haumann Péter és Hábeter András roppant plasztikusan kelti életre a tanulságos és színpadra kívánczó történetet. Az öregség miatt „kiszuperált” és halálra ítélt állatok – a szamár, a kutya, a macska, a kakas, és a tehén – meglógnak hálátlan gazdájuktól. Szövetkeznek, és zenekart alakítanak, hogy Brémában új életet kezdjenek. A cselekményt kissé modernizálták, a tehén szponzoroként való feltűntetése nem bántó, viszont lehetőséget ad Hábeter Andrásnak egy blues-szerű szám pompás eléneklésére. **AM**

Hungaroton Classic

HCD 14343

OMBRA CARA

Bejun Mehta – ének

★★★★★

Non c'è rosa senza spine, né piacer senza martir (Nincsen rózsza tövis nélkül, sem szenvedőmentes kék) – szól a lemez utolsó sora, csak hogy ez ezúttal nem igaz. Mivel itt minden tökéletes: a szólista (Bejun Mehta), a zenekar (Freiburger Barockorchester), a karmester (René Jacobs), a műsor összeállítása (Händel-áriák), a kísérőfüzetbeli esszé (Reinhard Strohm), a borítókép (Marco Borggreve) és mindezek együtt. A mellékelt „making of”-DVD-n René Jacobs elmondja, hogy a barokk hangideál olyan volt, mint egy piramis. A középső és alsó fekvésben nagyobb hangerőt követelt, a felső regiszterben a lágyabb hangadást részesítette előnyben. Vagyis szilárd világképpé kor zenéje ez, ahol a dallamok még a természetes gravitációt követték. A legtöbb kontratenor az alsó hangtartományban küszködik, felül pedig csak kiabálni képes, állítja Jacobs, és ő csak tudja, hisz maga is kontratenor volt. Bejun Mehta az üdítő kivétel! Eredetileg csellózott, szólistaként és zenekari zenészként is. Majd hanglemez-producer lett: zenei rendezésében Starker János utolsó felvétele a Bach-szvitekkel Grammy-díjat kapott (1998). Ráadásul Mehta megszerezte a Yale Egyetemen német irodalomból az „honors degree”-t... Akinek ennyi jó kevés, azt érje el ez a CD. A többségében kevésbé ismert, ám egytől egyig gyönyörű ariát Händel híres kasztráltja, Senesino énekelte, vagy már eredetileg is, vagy utólag transzponált átíratban. Csak sejtethetjük, milyen volt a kasztráltak művészetete, de Mehta gazdag színezetű hangja, tökéletes technikája és affektáltágtól mentes muzsikálása nyomán átérezzük azt, amit úgy hívnak: aurea aetas. A záró szám, a Sosarme (1732) édes-nosztalgikus duettje (partnereként a csodás Rosemary Joshuaival és Jacobs kongeniális vezényletében) ettől az aranykortól vesz búcsút. **Mesterházi Máté**

Harmonia Mundi – Karsay és Társa

HMC 902077

BRAVO PAVAROTTI

●●●●○

Ahogy idejekorán bekövetkezett halálától távolodunk, tán a kétkedők is belátják: nemcsak istenáldotta hangot, de alanyi művészt ugyanúgy kell tisztelnünk a néhai Luciano Pavarottiban. Itt ébennem is a kései felismerés, amely ráadásul méltatlan kulisszák közé született: a párizsi foci-vb már jócskán konzumált Három tenor-koncertjén Dalla dalát, a Carusót éneklé, és egy szemtelenül közeli plámban szemét látjuk, amely mindent elárul. Bizonyosságot és félelmet, fáradt férfit és sikerre éhes gyermeket. Engem azóta nem kell meggyőzni, alapjáraton hiszek neki. A mostani videógyűjtemény tizenöt esztendő óta fel, és más tracklistát hoz, mint az azonos köntösű CD-kiadvány: ide a MET élő felvételeiből válogattak. Mindet láttuk már, mégsem érdektelen a kontraszt: Puccini-áriák közt egy Mozart-scena önmagában is feltűnő, hát még, ha Pavarotti intonálja Idomeneo szolamát! A „Fuor del mar” királyi dühöngése korrekten végigvitt, stílusában rendezett produkció, és jól illusztrálja, hogy igényes betanítással és művészvezetéssel egy par excellence olasz tenor is képes a mozarti tónusra.

Riccardo Cavaradossi, Ernani vagy Manrico szerepében magas színvonalat nyújt a rizikós Texacoközvetítéseken, bedöntve az összes elméleti operatankönyv állításait zene és a dráma virulens egységéről. Pavarotti néhány szólamszüneti, feltűnően tettetett pózt ad csak, ám eközben a zene teljessége szól a tenorhangban. Hogy az egyenes adások pluszizalmát miért emlegettem: bizony, a nevével összeforrt Rodolfo-ária nevezetes sora csaknem gikszeresre sikeredik. Viszont maga az ötperces kisforma felépített, aranyba mártott mókuscsettellel ívelt műretek – a kétvonalas cégyaroló mivolta ellenére is csak bámulunk, mint a moziban, ahogy Renata Scotto tette a MET színpadán. **Ókovács Szilveszter**

Decca Classics – Universal

0743349

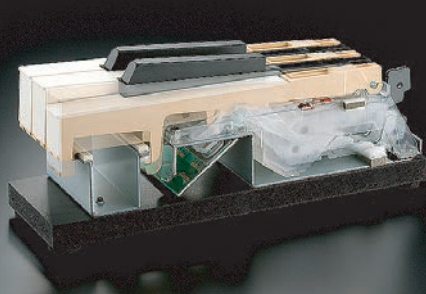
Egyediülálló SuperNATURAL zongora hangforrás

A Roland új HP sorozatának hangszerei az úgynevezett SuperNATURAL zongora hangforrást használják, amely ötvözi a legújabb fejlesztésű forradalmi hangmodellezési technológiát a 88 billentyűn, sztereóban mintavételezett hanggal. Az új zongorahang és a hangszer fizikai kialakítása a Roland széleskörű fejlesztéseinek eredménye, amely az akusztikus zongora hangkarakterisztikájának elemzését követően digitális úton reprodukálja a gazdag és valóságos hangzást. A 128 hang polifónia elegendő akár a legbonyolultabb, gyakori pedálhasználatot igénylő darabok megszólaltatásához is.

➔ Gramofon

Forrás: Roland East Europe

A kifinomult játékerzet lelke: a PHA II mechanika

A koncertzongorák 88 billentyűjének mindegyike saját hangkaraktert hordoz, egyedi jellemzőkkel, ami a különböző méretű húroknak és kalapácsoknak köszönhető. Ezek a különbségek határozzák meg az egyes hangok színezetét és rezonanciáit. Az új SuperNATURAL zongora hangforrás esetében mind a 88 hangot a világ legkiválóbb akusztikus zongoráiról mintavételezték, majd a digitális technológiának köszönhetően tökéletesen reprodukálták a hangszerek gazdag, életteli és erőteljes megszólalását. A valóságos megszólalás mellett nagyon fontos a billentés minősége, hiszen a zenei kifejezőerő meghatározója lehet. A billentyűk lassú lenyomásakor az ellenállás fokozatosan növekszik egy meghatározott pontig, majd egy finom kattantást követően az ellenállás megszűnik. Ez a hagyományos zongora kalapácsmechanikájának jellemzője, amit kiváltópontnak nevezünk. A PHA II és PHA III billentyűzet ezt a mechanikai sajátosságot is szimulálja, tökéletesítve ezzel a billentyűk mozgását és a Roland digitális zongorákra jellemző kifinomult játékerzetet.

Hasonlóan a legkiválóbb hagyományos zongorákhoz, a fehér és fekete billentyűk borítása az elefántcsont és ébenfa különleges tapintását, valamint szerkezetét reprodukálja. A fehér billentyűk kétrétegű felülete csökkenti a leütéskor keletkező kopogó zajokat. A felső réteg továbbá elnyeli a nedvességet, így a felület mindig száraz, csúszásmentes marad. Az autentikus színezet nemcsak felül, hanem a billentyű oldalán is megfigyelhető.

Az akusztikus zongorák esetében a billentés erőssége a hangerő mellett a hangszínt is befolyásolja. A Roland legújabb technológiájának köszönhetően a SuperNATURAL zongora hangforrás természetesen adja vissza a legárnyaltabb hangzásokat is a billentés erősségének megfelelően. A széles dinamika tartomány híven tükrözi az összes játéktechnikát. Ha már a hangszínt említettük, fontos megemlékezni a hangok lecsengéséről is: a zongorahang lényeges részét képezi ugyanis a természetes lecsengés. Ebben a szakaszban a hangerő fokozatos csökkenése mellett a hang színezete is megváltozik. A SuperNATURAL technológiának hála a hangok a koncertzongoráknál megszokott karakterisztikával halkulnak el a lecsengés szakaszában.

A Roland digitális zongorák a valóságos megszólalás és játékerzet mellett számos fontos lehetőséget biztosítanak a zongorázás iránt érdeklődők számára. A beépített háromsávú felvevővel például egyszerű a zongorajátékról felvételt készíteni, lejátszani és elmenteni. Ezek mellett, alkalmazásával számos további lehetőség kínálkozik gyakorlásra is. Ilyen például a jobb és bal kéz szólamainak egymástól független kezelése. A Twin Piano funkció két tartományra osztja a billentyűzetet. Ebben a módban mindkét térfél saját egyvonalas C hanggal, az a körüli hangtartománnyal, és külön zengető pedállal rendelkezik. Ha két fejhallgatót csatlakoztatunk, egyszerre ketten is gyakorolhatnak, tanulhatnak, egymástól függetlenül. Ez teszi lehetővé, hogy bárhol, bármikor gyakoroljunk anélkül, hogy a környezetet zavarnánk.

Korlátlanul

Négy Grammy-díj, tizennégy album és számtalan toplistás helyezés birtokosa. A Good Night and Good Luck című George Clooney-film zenéjének előadója – a vásznon is –, a nyolcvanas évek óta minden nagyobb jazz-fesztivál visszatérő vendége, a legnagyobb élő jazzénekesnők egyike. Dianne Reeves május 7-én a Jazztavasz fesztiválon lép a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem színpadára Romero Lubambóval és Russell Malone-nal.

↔ Bércesi Barbara

Reeves

Gramofon: Eddigi legújabb, *When You Know* című albuma záró dalát édesanyja tiszteletére írta. Hogy van most, nyolcvanöt évesen?

Dianne Reeves: Ó, jól van, nagyon köszönöm a kérdését!

G.: Május 7-én játssza Budapesten, a Művészetek Palotájában *Strings Attached* elnevezésű produkcióját, amelyről mi viszonylag keveset tudunk. Milyen repertoárral készül, mire számíthatunk a zene stílusát, hangulatát illetően? Úgy tudom,

hoz majd számokat a *When You Know*-ról, és új szerzeményeket is.

D. R.: Így igaz. Biztosan lesznek a közönség számára jól ismert darabok is, és folyamatosan dolgozom új számokon. Ezzel együtt nyáron egy másik turnén is részt veszek két csodálatos énekesnővel, Jane Monheittal és Nikki Yanofskyval, akikkel női szerzők előtt tisztelgünk. Talán ebből az anyagból is válogatunk majd. Ami a hangulatot illeti: biztosíthatom, hogy felemelő lesz, gyönyörű darabokat hozunk, nagyszerűen meghangszerelve.

G.: Vannak, akik – ismerve az Ön hihetetlenül energikus előadómódját – tartanak tőle, hogy ez alkalommal nem áll ön mögött ritmusszekció, csupán két gitár. Mit felelné számukra?

D. R.: Tudom, hogy különleges a kétgitáros felállítás. Ez a formáció rendkívül intim hangulatot képes varázsolni.

Jártunk már vele sok helyütt a világon, és higgye el: az emberek mindenhol azt mondják, nekik még jobban is tetszik!

G.: Romero Lubambo és Russell Malone régi társai. Mi teszi őket különlegessé az Ön számára?

D. R.: Romero brazil gyökerekkel rendelkezik, és a hazája csodálatos hangzó kultúráját hozza a zenébe. Russell vele szemben a déli, Delta City blues- és templomi zenei hagyományokat képviseli. Ezzel együtt mindketten briliáns jazzmuzikusok, nagyszerű improvizáló zenészek. Külön-külön is sokat dolgoztam velük korábban, amikor pedig együtt állnak velem a színpadon, elképesztően sokszínű zenei háló szövődik.

G.: Zenekarvezetőként mennyi szabadságot ad két társának? Milyen mértékben irányítja őket?

Forrás: International Music Network

D. R.: Egyáltalán nem. A színpadon tökéletesen megértjük egymást, figyelünk a másikra, és hihetetlenül élvezzük egymás zenei megoldásait. Nagyon különleges élmény!

G.: Így van ez a kvartettje esetében is?

D. R.: Legyen nagy vagy kicsi a zenekar – teljesen mindegy.

G.: És önmagának mennyi szabadságot szeret adni egy-egy koncert előtt a számok listájának összeállításában?

D. R.: Nagyon gazdag a repertoárunk, rendkívül sok szám van a tarsolyunkban, és a hangulatunknak megfelelő számokat játszunk – minden este kicsit mást. Szeretem, ha mindig friss, mindig új, amit kínálunk. Improvizálunk ebben az értelemben is.

G.: Arról is keringenek hírek, hogy új lemezt is kiad a Strings Attached projekttel. Mikor számíthatunk rá?

D. R.: Az még arrébb lesz, mert jelenleg nagyon sok a dolgom. Talán az év végén. Időre van szükségem, hogy olyanná alakítsam az új albumot, amilyenné szeretném.

G.: Ugye jól tudom, hogy több Dianne Reeves-szám szerepel majd rajta?

D. R.: Igen, így van.

G.: Amikor leül zenét szerezni, mi szolgál kiindulási alapként: egy kép, dallam, szövegrészlet vagy valami elvontabb dolog?

D. R.: Egy egészen kis ötletből is megszülethet egy szám. Általában a zene a második, a szöveg, a mondanivaló rendszerint megelőzi azt.

G.: És ha standardról van szó, mi alapján válogatja a műsorába: a szövege, a dallama, harmóniamenete szerint, vagy egyfajta különleges kötődése kell legyen a választott darab iránt?

D. R.: A szöveg nagyon fontos számomra. Azt a dalt szeretem énekelni, amelyet magaménak érzek, ezért képes vagyok tolmácsolni az üzenetét. A harmóniamenetet változhat, azt gyakran átdolgozzuk, hogy az érzelmi töltetnek megfelelő legyen. A dallam sem annyira fontos, sokszor kevésbé erős melódiákból építkezem. A szavak mindig az elsődlegesek.

G.: Amikor a színpadra lép, óriási energiahullámokat képes sugározni a néző felé, noha egy turné során gyakran elviselhetetlenül korán kell kelnie, és ilyenkor rendkívül szigorú menetrend szerint él. Hogyan képes megőrizni testi, lelki, szellemi erejét?

D. R.: Olyan csapattal utazom, akiket szeretek, nyugodt légkör vesz minket körül, nincsenek kirívó jelenetek. A legfontosabb, hogy amennyire csak lehet, csend vegyen körül, amíg elkezdem bemelegíteni a koncert előtt. Igyek szem bizonyos ételektől tartózkodni, nem eszem például tejtermékeket. Ha pedig épp van egy szabadnapom, szeretek sétálni, friss levegőt szívni, egy kicsit kinyújtózni.

G.: El szokta olvasni, hogy mit írnak önről a kritikusok?

D. R.: Nem, nem érdekel.

G.: Egy helyütt azt olvasni, hogy pályája elején nehezen döntött, pop-, R'n'B- vagy jazzénekesnő legyen, majd az 1994-es *I Believe* című lemezével vált igazi jazzénekesnővé. Mit gondol erről és a műfaji kategorizálásokról?

D. R.: Ez badarság! Minden generációra igaz, hogy meg kell találnia önmagát, a hangját, stílusát. A „jazzrendőrség” megpróbál mindenféle elképzeléseket megfogalmazni, milyennek kellene lennie a jazznek. De valójában nem ők alakítják a jazzt, csak írnak róla. Egy jazzmuzsikusa számára a legfontosabb feladat, hogy megtalálja a zenei egyéniségét, ne úgy akarjon megszólalni, mint valaki más. Számptalan kiváló énekes alkotott korábban, akiknek egyszerű volna a nyomdokain haladni, de egy jó előadónak végül saját magában kell megtalálnia az inspirációs forrást. Amikor felnőttem, rengeteg különféle zenét hallgattam, amelyek hatással voltak rám, de bármihez nyúltam a pályám során, annak jazzes érzete volt.

G.: Mi jelent az ön számára sikerélményt egy koncert végén? Mi teszi a legboldogabbá?

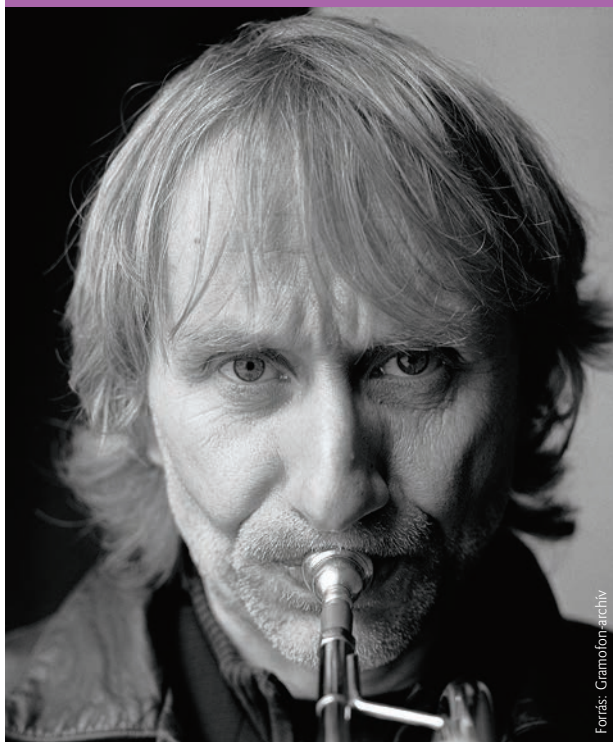
D. R.: Amikor a színpadon állok a zenésztársaimmal, és létrejön a legmagasabb szintű kommunikáció köztünk, az leírhatatlanul felemelő élmény. A közönség pedig ezt megérzi, és ők is emelkednek ezáltal. ■

Dianne Reeves hivatalos honlapja:

www.dianneereves.com

Fújja a magáét

Forrás: Gramofon-archív

Erik Truffaz a Debreceni Tavaszi Fesztiválon

Erik Truffaz: a kilencvenes évek első felének egyik divatos stílusa, az – amúgy többnyire funkos, diszkós alapú, és csak mellékízében jazzes – acid jazz nála nyert igazi értelmet. Nem kell vájtt fülűnek lenni, hogy élvezzük kvartettjének zenéjét: a legjobb fajta jazz Miles Davis nyomában, hozzá az új elektronikus műfajok, a drum'n'bass fogásainak legjavával. Március 28-án a debreceni Kölcsey Központban találkozhatunk a kiváló muzsikussal és társaival.

➤ Gramofon

Erik Truffaz művészetét minden jazz-zenésznek egyik legjobbjához, Miles Daviséhez szokás hasonlítani; a szinte mitikus jazzkiadó, a Blue Note jelenteti meg lemezeit, amelyekről minden komoly szaklap közöl kritikákat. „Hátársértő” művészek is nevezik, hiszen a klasszikus jazzt új elektronikus műfajokkal egészíti ki. A drum'n'bass, a hip hop vagy éppen a rock befolyását leginkább a kvartett másik három zenészének tevékenységében lehet tetten érni. Patrick Muller billentyűs, Marcello Giuliani

basszista és Marc Erbetta dobos egyaránt kiemelkedően teljesítenek. Elképesztő ritmusok, négynegyedbe lopott, tört harmadok hullámoznak elő kezeik közül, de a groove mindig stabil marad.

Ezekre az alapokra fújja Truffaz a magáét. Játéka levegős, könnyed; mondhatnánk: megfoghatatlan. Finom szólóban majdnem észrevehetetlenül játszik a hangszer adta legizgalmasabb lehetőségekkel. A svájci trombitás – több más zenészkollégájával egyetemben – pályája elején a tradicionális iskola felől közelítette meg a jazz kérdéskörét. Korai albumain legfőbb célja az adott dal minél teljesebbé tétele.

A Bending New Corners idején figyelhetők meg az újítás első mozzanatai. A 2001-es Mantis album már némi rockzenei hatást mutatott, megindultak az elborulások, vadabb ritmusok ütötték fel fejüket, egyúttal előtérbe helyezett gitár szólómunka, erős múltba nyúlások is hallhatók, mindenestre merőben eltért elődjétől. A The Walk of the Giant Turtle már jammelős, lazulós, chill-out-os benyomásokat magába olvasztó mű, amelyet néhány dalban húzós rockalapokkal variálnak. Dörmögő-fröcsögő basszusgitár, torzított zongora, a pergő is keményebben odateszi magát, a gitárjáték is rendszeren zörög. Erik Truffaz pedig megveszekedetten fújja hangszerét.

A Saloua minden korábbi próbálkozásnál messzebbre ment. Reggae, dub és jókora arabos hatás, az eddig megismertekhez keverve. Némileg lassúbb, természetközelibb, kalandozós, a füstös bárból és a koncerttermekből nap-sütötte tájakra lép. Köves tengerpartokra, szél barázdálta sivatagokra, mediterrán és közel-keleti városokba kalauzol. Kevesebb a szilárd dalszerkezet, nincsenek szigorú határok. Ami még fontos: míg az előző lemez teljesen instrumentális volt, a Salouán több nótában éneklés szól. A ritmikus szavalás mellett a dub minden stílusjegye jelen van, beleolvastva minden jót, amit csak a jazztől kaphat, hogy hatását fokozza.

Az Arkhangelsk kicsit olyan Truffaz karrierjében, mint a Gil Evans zeneszerző-hangszerelővel felvett Sketches Of Spain vagy Quiet Nights című lemezek voltak a legendás fekete trombitáséban, de főként a csillapított hangnem miatt, hiszen innen hiányzik a nagyzenekari körítés. Pluszt jelenthet, hogy az énekes dalok könnyedén toborozhatnak új híveket Truffaznak, és az is garantált, hogy sok helyről fogjuk viszonthallani ezeket az atmoszférikus számokat.

A Benares/Mexico/Paris triptichon után következő legfrissebb, 2010-es dobás, az In Between megint nagyot szól, amelyen Patric Muller helyett a hangmérnökként már régi harcostársnak mondható Benoit Corboz kezeli a hangkulisszát építő legkülönfélébb eszközöket – nem csak a billentyűket. Ismét elvárászol a női éneklés, a változatos tempók, groove-ok és stílárius színezőelemek – no meg a jól ismert levegős trombitahang. ■

Bővebb információ:
www.fonixinfo.hu

A nagydobos

Hodek Dávid pályájának kezdetéről sok helyütt lehetett már olvasni. A tizenhárom éves révkomáromi fiúra jelentősen Sonny Emory hatott először. Négyévesen kezdett dobolni Jávori Vilmos útmutatásával. Hamar a jazz felé fordult, de nem szorítja magát stílárius korlátok közé. Szereti a focit, a kosárlabdát, és szeret X-boxozni, vagyis nem éli a csodagyerekek beszűkült életét.

➔ Bércesi Barbara

Foto: Sánta István Csaba

A lenyűgözően virtuóz és muzikális dobost a januári Jazz Showcase alkalmával, Sárik Péter és Oláh Péter társaként hallottam játszani. Világszínvonalú triómuzika szólt a három felnőtt, egyenrangú, egymás és a zene iránt alázattal közeledő muzikus jóvoltából a Művészetek Palotájában. Nem volt kérdés, hogy ő lesz rovatunk következő alanya.

Hodek Dávid még beszélni sem igen tudott, amikor szülei szerint már megmutatkozott határozott zenei ízlése. Ő azt mondja, ma már nevet akkori választásain, mert időközben sok más előadót és új műfajt megismert. Tudatossága hangszerkezeléséhez hasonlóan lenyűgöző: „A jazz erősen improvizatív műfaj, amelynek a lényege a kommunikáció, ezért szeretem annyira játszani” – vallja szokatlan érettségről téve tanúbizonyságot.

Dávid amúgy az általános iskolások normális életét éli, sőt még szeret is suliba járni. Egyik kedvenc tantárgya az angol. Természetesen majdani középiskolásként is zenével szeretne foglalkozni; hogy hol, még nem tudja. Dobosként máig részben autodidakta, tanárhoz csak alkalmanként tud eljárni. Pillanatnyilag Berdisz Tamás van segítségére, akit kiváló dobosnak és fantasztikus tanárnak tart. Kitartóan gyakorol, sok koncertvideót néz, és amit a legfontosabbnak vél: a legjobb jazzmuzikusok közül kerülnek ki a társai, a velük való közös játék pedig rengeteget lendít rajta – ráadásul mindenki nagy szeretettel viseltet iránta. „Nagyon sok téren lehet és szeretnék is fejlődni – mondja lelkesen –, sohasem akarok megelégedni azzal, amit tudok.” Szülei szerint a tehetségén túl – melyet vélhetően multiinstrumentalista apai nagyapjától örökölt – végtelen kitartásának köszönheti mindazt, amit eddig elért.

Tízévesen a visegrádi négyek országaiból verbuvált V4Jazz zenekarral játszott, tizenegy évesen megalapította saját kvartettjét, mellyel egy évvel később felvette debütáló albumát The First címmel (erről a 82. oldalon

olvasható recenzió), s még mindig nem volt tizenhárom, amikor elnyerte a Hans Koller-díjat. A The Firsttel kapcsolatban így vélekedik: „Elég kritikus vagyok magammal szemben, nem szeretem hallgatni magam, de szerintem jól sikerült a lemezem. A rajta játszó barátaim nagyszerű emberek és zenészek. Szerencsés vagyok!” Természetesen sok segítséget kapott tőlük, Sárik Pétertől, Radovan Tariškától és Tomáš Baroštól – ahogy szüleitől is – a lemez repertoárjának, hangzásának, külalakjának kialakításában, igazi csapatmunka zajlott.

Szintén remek csapatot alkot a vele egykorú Andreas Várady gitárossal, akivel ez év elején Írországból turnézta. „Négy sikeres koncertet adtunk, nagyon jól éreztem magam” – meséli Dávid, aki korábban fellépett már Csehországban, Ausztriában, Lengyelországban, Horvátországban és Franciaországban is, jól ismeri hát, milyen érzés reflektorfényben állni – vagyis ülni. „Ritka jelenség nálam az izgalom, de hazudnék, ha azt mondanám, hogy sosem izgulok” – ismeri el Dávid.

Tervek és vágyak bőven akadnak az ifjú dobos életében. Ha tehetné, több hangszeren is megtanulna játszani – ötéves kora óta zongorázik –, de a dobot semmivel nem cserélné fel. (A klasszikus képzettséget is fontosnak tartja, sőt néha klasszikus zenét is hallgat: kedvence Bartók, Beethoven és Schumann.) Álmai zenekarában olyan legendák szereplnének, mint Herbie Hancock, Wayne Shorter, Benny Golson, Ron Carter vagy Sonny Rollins, a fiatalabb generációból pedig szívesen játszana akár Kenny Garrett-tel, Robert Glasperrel, Miguel Zenónnal vagy John Patituccival. Az pedig már valóság, hogy április 27-től május 2-ig újra írországi turné vár rá, május 25-től pedig amerikai koncertkörútra indul. ■

Hodek Dávid következő fellépései:

március 8., 10., Budapest Jazz Club – a Tóth Viktor Tercettel

Hodek Dávid hivatalos honlapja: www.davidhodek.com

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

JAZZTAVASZ 2011

2011. május 7., 19.30 • BBNH

DIANNE REEVES: STRINGS ATTACHED

Feat. Russell Malone & Romero Lubambo

2011. május 9., 19.30 • FSZ

KOZMA ORSI QUARTET

Vendég: Vince Mai – trombita

2011. május 10., 19.30 • FSZ

SZŐKE NIKOLETTA QUARTET

Lemezbemutató • Vendég: Tony Lakatos – szaxofon

2011. május 12., 19.30 • BBNH

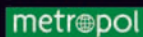
HARCSA VERONIKA QUARTET

Lemezbemutató

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztáráiban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrásy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu • A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

2011. MÁRCIUS

09. Magony

21.00

[Kovács Ferenc – trombita, hegedű; Dresch Mihály – szaxofon; Bede Péter – szaxofon; Kovács Zoltán – zongora; Banai Szilárd – dob; Szandai Máttyás – bőgő]

16. Ágoston Béla Group: Tikmonka

21.00

[Ágoston Béla – szaxofon, ének; Mazura János – tuba; Mőser Ádám – harmonika, akkordina, dudu; Dely Róbert – elektromos gitár; Geröly Tamás Sándor – dob; Fekete Zsolt – bőgő]

23. Trio Midnight

21.00

31. Tóth Viktor Tercet, DAV

21.00

JAZZ

G Ö D Ö R

S z e r d á n k é n t

A Jazzgödör programok ingyenesen látogathatók.
Tel.: +36 20 2013 868 | www.godorklub.hu | www.vilagveleje.hu

A végzet gitárosa

Minden idők leghíresebb magyar jazz-zenésze csaknem három évtizede nincs köztünk. Üstökösként tűnt fel, és rövid, de fényes pályát bejárva hunyt ki. Szabó Gábor 75 éves lenne.

◆ Márton Attila

Az elsők között ismerte fel, hogy a hatvanas évek elsöprő zenei forradalmának hatását a jazz sem kerülheti el; az erre vonatkozó nyilatkozatát a Down Beat címlapján 1967-ben dühödt felzúdulás fogadta, pedig neki lett igaza. „Az a fajta jazz, amit eddig ismertünk – meghalt”, mondta és valóban ekkor kezdődött a jazz-rock, a fúziós zene és az etno jazz máig tartó története, amelynek egyik első képviselője éppen ő volt.

Budapesten született 1936. március 8-án és gyermekként élte át a háborút, majd az azt követő nehéz esztendőket. 14 évesen gitárt kapott szüleitől karácsonyra. Igazi autodidakta volt, hiszen mindössze pár hétig járt zene-tanárhoz. Ennek ellenére hamarosan a féllegális pesti jazzélet ismert figurája lett. 1956 nyarán Deák Tamás zenekarának tagjaként még egy lemezfelvételen is közreműködhetett. Az októberi vihar sodorta Amerikába, ahol szilveszterkor New Yorkban már a legendás Birdland klub keresésére indult. Csak évek múlva találta meg... Hamarosan rájött, hogy képzettség nélkül aligha tud érvényesülni, így 1957 őszén beiratkozott a bostoni Berklee zeneiskolába, és már a következő év nyarán ő képviselte a magyar színeket a Newporti Jazzfesztivál nemzetközi ifjúsági zenekarában.

Az iskola elvégzése után a hatvanas évek első felében Chico Hamilton, majd Charles Lloyd együttesében játszott. A lemezfelvételek révén hirtelen világszerte olyan ismert lett, hogy 1964-ben holtversenyben Zoller Attilával első helyezést ért el hangszerén a Down Beat kritikusaiknak fiatal tehetségekre vonatkozó listáján. Az egyre fokozódó szakmai elismertség és közönségsiker eredményeképpen 1966-ban végre megjelenhetett első saját nagylemeze Gypsy '66 címmel, mégpedig az igen tekintélyes Impulse! kiadónál. Tucatnyi album következett, majd saját kiadó alapítása, amely azzal az előnnyel járt, hogy végre szabadon megvalósíthatta elképzeléseit. Mindig is törekedett arra, hogy művészetébe építse a szülőhazájából hozott zenei hagyományokat. Lemezein sok szép magyar dallam tűnik fel az A csitári hegyek alatt című népdaltól Kodály Hány János-parafrazisáig. Nagy érdeklődéssel tanulmányozta és használta fel más népek zenekincsét is az indiai ragáktól az arab dallamokig. A latin zene iránti rajongása egész életpályáján végig húzódik. Ennek köszönhető együttműködése Carlos

Forrás: Gramofon-archív

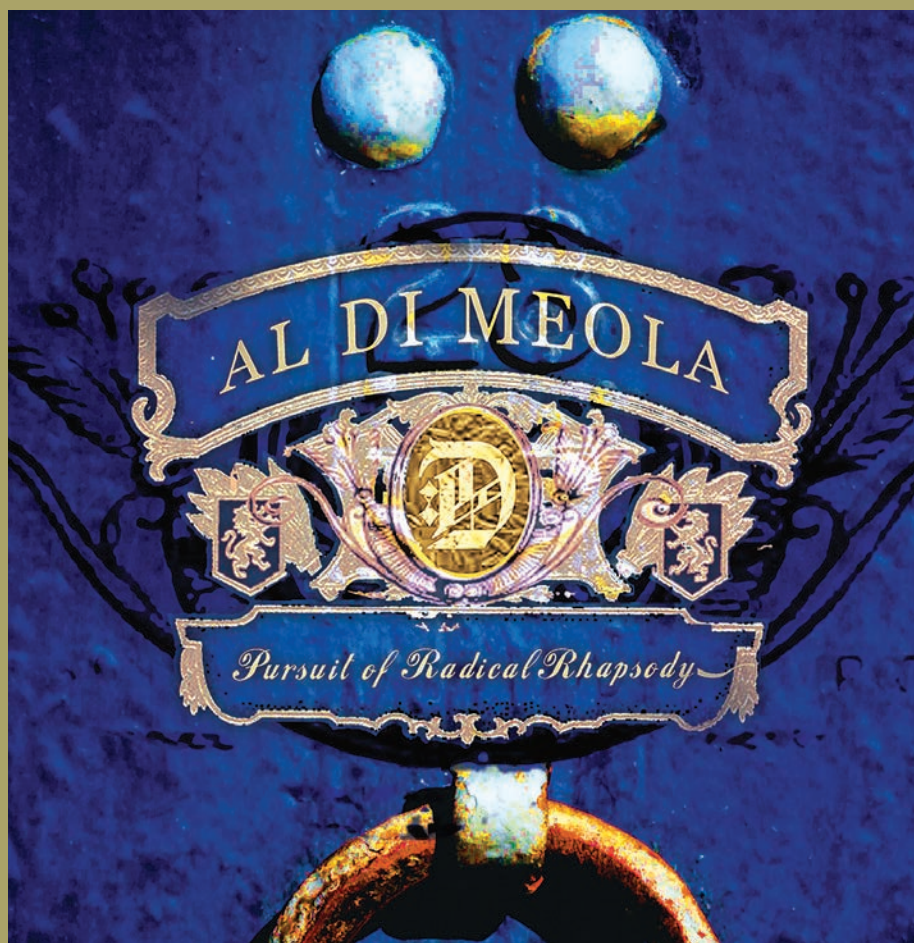
Santanával és Gypsy Queen című szerzeményének világsikere.

Első ízben 1974-ben látogatott haza. A fáma szerint először a Marczibányi téri jazzklubban játszott a Berki Tamás vezette Interbrass együttesel. Ezt követően Deseő Csaba karolta fel a vendéget, aki többször játszott klubokban hazai zenészekkel, sőt a Magyar Televízió produkciójában interjú és koncertfelvétel is készült vele. Második alkalommal 1978-ban járt itthon, amikor képen is rögzített „gálakoncertjére” a Hilton nagytermében került sor. Szencsációnak számított, hogy sikerült a Hungaroton számára hazahoznia a Chick Coreával Amerikában felvett Femme Fatale című nagylemezeinek anyagát, amely egyetlen „magyar” lemeze lett. Ezt követően mind gyakrabban jött Budapestre, részben magánlátogatások és egyre inkább gyógykezelés céljából. Magánéleti problémái, az alkohol és a kábítószer kikezdték egészségét. Még volt egy-két szűk körű fellépése, például Szakcsi Lakatos Bélával 1981-ben, nagy tervei is, de a betegsége olyan mértékben elhatalmasodott, hogy utolsó hónapjait már végig kórházban töltötte. 1982. február 26-án halt meg. Édesanyjával együtt egyszerű sírban nyugszik – az általa oly' nagyra tartott Bartókkal és Kodállal egy temetőben, Farkasréten...

Szabó Gábor munkásságát ma is ismerik és becsülik világszerte. A halála óta eltelt három évtizedben számos albumát láthattuk viszont CD-n, sőt első hazai TV-felvétele is hozzáférhetővé vált. 1992-ben részletes életrajza és diszkográfiája jelent meg Libisch Károly tollából Feketre festve címmel.

Méltán nevezték el róla a Magyar Jazzszövetség 1992-ben alapított díját, amelyet idén Snétberger Ferenc kapott meg. ■

Telarc

Kapható a nagyobb hanglemezboltokban, a kiemelt budapesti könyvesházakban és az webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

Forrás: Gramofon-archív

A hét tenger bögöse

Az izraeli Avishai Cohen (képünkön) zongoristaként kezdte, aztán átpártolt a basszusgitárhoz, de később ahhoz is hűtlen lett: ma már kiváló bögösként jegyzik őt, aki nem melleleg énekel is. A művész pályájának kezdetét olyan partnerekkel közös kollaborációk fémjelzik, mint Chick Corea, aki Origin nevű szextettjébe csábította őt a kilencvenes évek végén, vagy a latin jazzista Danilo Perez, sőt Bobby McFerrin, aki ugyan csak hatással volt épp kifor-

ró zenei énjére. A bögös sokszínű stílusában megtalálhatóak a jazz-rock és a világzene elemei, muzsikájában arab, andalúz, zsidó dallamok keverednek a jazzel. A művészt március 12-én hallgathatjuk meg a Műpában, ahol triójával mutatja be új, Seven Seas című lemezét.

További információ: www.mupa.hu

Bohém ragtime-és jazzélet

New Orleans hangulata költözik március 25-27-ig Kecskemétre az immár huszadik alkalommal megrendezett Bohém Fesztiválon. Tradicionális jazz és swing, ragtime és dixieland pezsdíti fel a város életét öt koncert erejéig, melyeken öt ország zenészei lépnek színpadra. A házigazda Bohém Ragtime Jazz Band többször is zenél majd külföldi vendégekkel, hallhatunk kamarajazzt a Dixie Rhythmtól és amerikai zongorashow-t Adam Swanson, Paolo Alderighi és Butch Thompson előadásában, Mimi Blais és Morten Gunnar Larsen romantikus zongoramuzsikát játszik, sőt Chopin, Gottschalk és Liszt hatása is felsejlik a ragtime-ban. A program minden nap hajnalig tartó örömenét, napközben pedig családi hangulatot ígér.

További információ: www.bohemragtime.com

Jazzünnep díjazottakkal

Március 25-27-ig fontos jazzeseményt lát vendégül a Budapest Jazz Club. A Magyar Jazz Szövetség által megrendezett Magyar Jazz Ünnepe javarészt ifjú kiválóságokat állít színpadra, de a rendezvény a műfaj két régi vágású művészenek kitüntetésével kezdődik. Zongora mögé ül a friss Pernye András életműdíjas mester, Gonda János, és koncertet ad a gitáros Snétberger Ferenc, a Szabó Gábor-díj kitüntetettje is. A három nap során aztán hallhatjuk a Fábíán Juli Jazz Riffet, de énekel majd Kozma Orsi és Karosi Júlia is kvartettjeik kíséretében. Itt lesz a Django Free zenekar, a Finucci Bros. a Koala Fusion és az Equinox Oktett, játszanak majd Egri János, Bacsó Kristóf és Tóth Viktor csapatai, sőt megismerkedhetünk a műfaj leendő reménységeivel is.

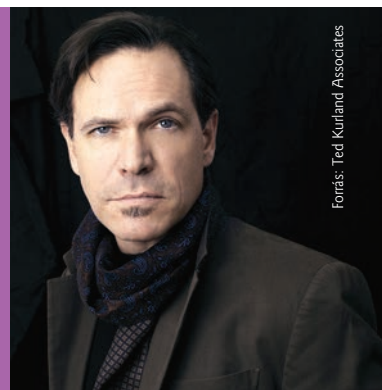
További információ: www.jazzszovetseg.hu

Világsztárok a BJC-ben

Tavasszal három ötszillagos koncertestet rendez a Budapest Jazz Club, amelyeken csupa külföldi világsztár kápráztatja el a nagyrédműt. Április 16-án a fúziós jazz egyik eszményi gitárosa, Mike Stern izzítja fel a hangulatot jó adag rocktól duzzadó jazz-zenéjével, amelybe még több energiát pumpálnak majd a csapatában színre lépő emblematikus jazzfigurák:

Dave Weckl dobokon, Tom Kennedy basszuson, Bob Malach pedig tenorszaxofonon. A következő estének az ünnepeelt brit jazzdíva, Liane Carroll lesz a főszereplője, akinek energikus énekhangjáról, vibráló személyiségéről és nívós, ugyanakkor könnyed zongorajátékáról ismeretes stílusát május 6-án élvezhetjük majd. Aztán május 28-án napjaink egyik legnagyobb férfi jazzénekes, Kurt Elling (képünkön) énekel a magyar közönségnek. A kreatív, lebilincselően könnyed stílus és perfekcionista technikája miatt a kilencvenes évek közepe óta díjakkal elhalmozott művész első ízben látogat hazánkba, a kvartettjével adott koncertjén így még inkább lenyűgöző élményre számíthatunk.

További információ: www.bjc.hu

Forrás: Ted Kurland Associates

Camp Europe **Felsőörsön**

Fotó: Jens Rörsch

A muzsika pozitív társadalomformáló erejét bizonyítja az az üdvözlendő és nagy jelentőségű kezdeményezés, melyet Európai Roma Zenei Szakkollégium néven Snétberger Ferenc (képünkön) indított útnak tavaly. Egy németországi, szinto és roma gyermekeket felkaroló zeneművészeti középiskola példáján fogant meg Snétbergerben a gondolat, miszerint itthon is szükség volna egy olyan speciális tanodára, amely a tehetséges, ámde nehéz sorsú roma vagy nem roma fiatalok mentorálásában egyedülálló segítséget tud nyújtani. A hazai és nemzetközi pályázatok, valamint sok áldozatos muzsikuss és magánszemély által támogatott terv idén nyáron szökik szár-

ba, amikor elindul majd az első szemeszter Felsőörsön, az egykori úttörőtábor helyén felépített intézményben. Az ifjak számára ösztöndíjakat és elsősorban tanulási lehetőséget biztosít a program. Számos hangszeren tanulhatnak muzsikálni a résztvevők: gitáron, bőgőn, csellón, hegedűn, cimbalmon, zongorán, ütőskön és fúvós hangszereken folyik majd az oktatás, de a zenélés mellett még nagyon sok mindent, zeneelméletet, összhangzattant, zeneszerzést, médiamenedzsmentet, angol nyelvet és számítógépes ismereteket is el lehet majd sajátítani a kollégiumban.

További információ: www.campeurope.hu

Integro / Grandeur a **Müpában**

Fekete-Kovács Kornél nevét mindeddig leginkább remekbe szabott big band-produkciókból ismerhettük, ám a komponista és trombitaművész ez alkalommal egy kicsit más stílusvilágban is kipróbálja magát. A Fekete-Kovács kvintett és a Pannon Filharmonikusok közös, pár hónapja megjelent Integro / Grandeur című albuma a szimfonikus jazz crossover műfajába kalauzolja a hallgatót, melyben a klasszikus nagyzenekari hangzás és a jazz teljesen egyenrangú alkotóelemekként olvadnak egybe. A produkciót bemutató előadás április 15-én – melyen vendégük az amerikai Rick Margitza szaxofonos lesz – így nemcsak az ortodox jazzhívőknek ígér igazi tartalmas szórakozást a Művészetek Palotájában.

További információ: www.mupa.hu

Hölgyek Jazztavasza

A 2011-es Jazztavasz a hölgyek évszaka a Művészetek Palotájában. Május 7–12. között négy kiváló jazzénekesnő koncertjét tűzi műsorára a Müpa. Hetedikén igazi világsztár, Dianne Reeves (képünkön; interjú a 62. oldalon) lép színpadra, aki két élvonalbeli gitárossal, Russell Malone és Romero Lubambo közreműködésével mutatja be Strings Attached című műsorát. A lenyűgözően improvizatív stílusú énekesnő különleges hangszerezése által intim élményt ígérő produkciója után a 9-ei, 10-ei és 12-ei estéken három magyar grácia, három karakteres, gyönyörű hangú énekesnő, Kozma Orsi, Szőke Nikoletta és Harcsa Veronika előadásait élvezheti a közönség, akik új lemezeiket mutatják be kvartettjeik kíséretében. A Kozma Orsi Quartet albuma, az Embrace a szerző szerint „olyan, mint egy nagy, lány mese, amiben van játék és izgalom, szomorúság, huncutkodás és bölcsesség...”. Vendégük a Tom Jones és Natalie Cole zenekaraiban is megfordult kanadai trombitás, Vince Mai lesz. Szőke Nikoletta együtteséhez a szaxofonos Tony Lakatos csatlakozik majd vendégként, akivel vadonatúj, Shape of My Heart című lemeze anyagát fogja bemutatni a csapat, melyen jazzörökzöldek mellett popfeldolgozások és saját számok is hallhatóak. Harcsa Veronika fellépése is különlegesség lesz a maga nemében, hiszen az énekesnő először lép fel magyar nyelvű műsorral, melyben huszadik századi magyar költők verseit dolgozza fel kvartettjével és vendégével, Kulka János színművésszel.

További információ: www.mupa.hu

Fotó: Sánta István Csaba

**METROPOLE ORKEST/VINCE MENDOZA:
FAST CITY**

★★★★★

Bár Joe Zawinul a számaint szinte kizárólag saját comboival játszotta, a hangszerelésekben mindig érezni lehetett az erős big band-hatásokat. Zawinul harapós szintetizátor-ritmizálásai mintha egy fúvós szekció szurkálásának leképezései lennének, pedig a hangszínek akkoriban még technikai korlátok miatt, később már tudatosan nem mintavételezésen alapultak. Peter Erskine, a Weather Report fénykorának és jelen albumnak a dobosa az évek során felismerte, hogy a zenekarban tulajdonképpen úgy játszott, mintha egy big bandben ülne, maga Zawinul pedig azt mondta, hogy „a Weather Report big band, de kíségyüttes is egyben”. Hogy ezek a számok mennyire alkalmasak a nagyzenekari hangszerelésre, azt a gyakorlatban is bizonyította Vince Mendoza, aki a WDR Big Banddel már felvett egy Grammy-díjas koncertalbumot, amelyen még maga Zawinul is közreműködött. Az ilyen átdolgozások gyakran teljes félreértelmezései az eredeti zenéneknek, de a Brown Streeten Mendoza alázata és tudása, valamint Zawinul jelenléte garantálta, hogy ilyesmi ne fordulhasson elő. Ezek után nem volt különösebben kétséges, hogy ugyanez a hangszerelő Zawinul különböző korszakaiból való zenésztársaival kiegészülve képes-e ugyanezt a minőséget szimfonikus zenekari környezetben is megvalósítani. Hát persze! Alex Acuna a korai Weather Reportból, Peter Erskine a Pastorius-korszakból, Victor Bailey a késői Weather Reportból és a Zawinul Syndicate-ből, Amit Chatterjee a Syndicate elejéről és végéről, valamint a billentyűs Jim Beard és a holland Metropole Orkest mind kitűnő munkát végeztek. Nem tudhatom, létezik-e mennyország, de ha igen, akkor Joe onnan örül ennek a produkciónak, amely méltó módon folytatja, amit ránk hagyott. *Huszár Endre*

BHM – Varga
BHM 1050-2

**CHUCHO VALDÉS & THE AFRO-CUBAN
MESSENGERS:
CHUCHO'S STEPS**

●●●●○

A hetvenedik életévét taposó kubai zongoravirtuóz, a legendás Irakere vezérszelleme sokak szerint a szigetország válasza McCoy Tynerre, mert latin esz-köztárral ont magából amerikai pályatársával vetélkedő energiát. Mintha ezen az albumon Valdés a néhai Dizzy Gillespie jóslatát akarta volna valóra váltani, aki a jazz jövőjét Észak- és Dél-Amerika muzsikájának az ötvöződésében látta. Noha minden szám saját szerzemény, de a Joe Zawinulnak, Cannonball Adderleynek és a Marsalis klánnak dedikált felvételek komoly hard bop-tartalommal bírnak, sőt az utóbbiból még a klasszikus New Orleans-i hagyomány is visszaköszön. A számok bővelkednek a váratlan váltásokban, amikor a hangulat latinból átcsap hard bopba, vagy valamilyen jazzes groove-ba, vagy éppenséggel az ellenkező irányba fordul, de ez nem mindig működik, például a Weather Report Birdlandjéből gyakran idéző Zawinul's Mambo esetében kifejezetten erőltetettnek hat. A ritmusszekció természetesen kiváló, és Valdés mellett a két legfontosabb szólista, a trombitás Reynaldo Melian Alvarez, valamint a tenorszaxofonos Carlos Miyares Hernandez az Art Blakey Jazz Messengersben is megálta volna a helyét. A hangsúly magától értetődően Valdés zongorajátékán van, és a mester hallhatóan bizonyítani próbálja, hogy az észak-amerikai idiómában éppúgy képes brillírozni, mint szülőföldjében. Ez a törekvés azonban nem arat osztatlan sikert, mert gyakran panelekbe torkollik, de még így is lépten-nyomon kibukik, hogy milyen ragyogó zongorista. Az album fénypontját a címadó szám és a Yansa című felvétel képezi, ahol a zenészek többnyire hanyagolják az északi mintát, és lényükből fakadó afro-kubai ritmusokra, latinus motívumokra rögtönöznek ragyogóan. *Pallai Péter*

World Village – Karsay és Társa
WVF479051

**FEKETE-KOVÁCS QUINTET, PANNON
FILHARMONIKUSOK, KOVÁCS LÁSZLÓ:
INTEGRO / GRANDEUR**

●●●●○

Fekete-Kovács Kornél eddigi pályájának logikusan következő lépése volt e CD létrejötte, hiszen az aktív jazzmuzsikálás mellett a komponálás és különösen a nagyzenekari komponálás mindig is központi helyet foglalt el zenei elképzeléseiben. Nagyzenekarra írni és hangszerelni egészen más jellegű feladat, mint comboval dolgozni, legalábbis a jazz területén. Minél nagyobb együttes kapcsolódik be a játékba, annál nagyobb szerepet kapnak a formai elemek és a hangszinlehetőségek. Kornél ezeket a leckéket korábbi, nagyobb lélegzetű darabjai során elsajátította, igaz, ezek „csupán” 17 tagú big bandre íródtak. Most több mint háromszor ekkora szimfonikus zenekarral is kipróbálhatta mindezt. A lemezen a Fekete-Kovács Quintet concerto grosso-szerűen hallható a Pannon Filharmonikusokkal. A kvintett tagjai nem szorulnak bemutatásra, ők a hazai fiatal jazzgeneráció legjobbjai, akik itt is kiválóan megállják helyüket. A darab felismerhetően követi Kornél korábbi nagyzenekari kompozícióinak stílusát. Merészek a zenei vállalkozások, amikor jazz-együttes és szimfonikus zenekar egyenrangú felekként szerepelnek, ilyenkor nehéz feladat előtt áll a szerző és az előadók egyaránt; elkerülhetetlenek a két műfaj teljesen különböző zenei kiejtéséből fakadó bicsaklások. A jazz- és nagyzenekari részek egymásba folyása Kornél esetében sem teljesen zökkenőmentes, bár ez szinte minden ilyen jellegű kísérletre jellemző. Aligha tudnék olyan példát említeni, ahol e feladat hiánytalanul megoldott lenne, ezért az eredmény ne volna felemás. Kornélnál – érthetően – kissé a jazz irányába húz a darab, de ez nem oly mértékű, hogy zavaró lenne. Amint a kísérszövegben Bob Mintzer írja, mi is reméljük: lesz folytatás! *Friedrich Károly*

BMC Records
BMC CD 177

**SÁRIK PÉTER TRIÓ:
PIECES**

Sárk Péter a kitűnő zongoristákban nem szűkölködő hazai jazzszínpad kiemelkedő képviselője. A sokoldalú pianista egész eddigi pályája során visszavisszakanyarodik a trió művészetéhez, életet lehelve a mainstream tradíció haldoklóféltben lévő formációjába. Hangszeres kvalitásain túlmenően számos brit és amerikai dalszerző-versenyen szerepelt kimagasló eredményességgel. Saját nevén megjelent második albumán is eredeti (túlnyomórészt Sárk-) kompozíciók biztosítják az alapanyagot egy ízig-vérig mai hangvételi produkció létrejöttéhez. (A Stropny című dal az egyik neves verseny közönségsvavazásán a harmadik helyezését nyerte el.) Szerencsés, hogy ezúttal a korábbi albumhoz képest változatosabb tempójú darabok kerültek a korongra. Hangulatokat, impressziókat örökítenek meg kifinomult zenei építkezéssel, atmoszférateremtő képességgel. Jó értelemben vett eklektikus művek, a zenei érettség és tapasztalat birtokában nem nélkülözve az eredetiség és spontaneitás hitelességét.

A „kivitelezés”: három egyenrangú művész együttműködése, mely eléggé kontrollált ahhoz, hogy szabad lehessen. Fegyelem és tudatosság kombinációja játékosággal és empátiával. Frey György kiemelkedő basszusgitár-játéka sokkal inkább alkalmas arra, hogy közel hozza a hagyományos zongoratriót a mai ízlésvilághoz, mint a hagyományos akusztikus bőgő. Berdisz Tamás rendíthetetlen és szenzitív dobolása tökéletesen alkalmazkodik a számok karakteréhez, illetve partnerei játékához.

Végül szólni kell a hazai gyakorlattól merőben eltérő könyvszerű albumborítóról is. A tizenegy kompozíció inspirálta az Arnon Blaid-Okina Sorob alkotópáros egyedi grafikáit, amelyek méltó vizuális keretet adnak a nagyszerű akusztikus élményhez.

Márton Attila

**ROBERTO FONSECA:
LIVE IN MARCIAC**

Roberto Fonseca új albuma telitalálat. Az album a zongorista csapatának 2009-es koncertjét örökíti meg hanglemezen és DVD-n, egy élő felvétel pedig már önmagában is mindig izgalmas. Ez esetben pedig a film különösen az, mert a látvány sokat hozzátesz a zenei élményhez. De nem emiatt egyértelmű az 5 pont. Fonseca a mai kubai jazz egyik legnagyobb csillaga. Amellett, hogy maximális hőfokon élhetjük át a kubai muzsika életörömét a lemezen, a szív mélyéről lüktető táncritmusokat és a bús-vidám afro-kubai dallamokat, mindezt a zenekar lehangolóan kovácsolja össze a modern jazz energiáival. Ez a stílus pedig azon a színvonalon, amelyen Fonsecaék művelik, óriásit szól. Nagyon határozott, vibráló, nagyon progresszív. A Lento y Espacio című számot például a végsőig fokozzák – a dal végén valószínűleg szivart lehetett volna gyújtani a zongora húrjain –, de a Llego Cachaito érzelmes taktusaiban a művészek lírai énye is egészen feltáru előtűnk (Fonseca teljesen átszelleműlten játszik, mintha médium volna.) Roberto Fonseca sztár, ez nem kétséges, östehetséggel és kiváló kompozíciós érzékkel megáldva – ő minden szám szerzője –, ám társai ugyancsak virtuózok. Javier Zelba szédítő groove-okat fúj a szaxiján, a dobos Ramsés Rodriguez sziporkázó párharcokat vív a zongoristával, a változatos ritmushátteret pedig az ütőhangszeres Joel Hierrezuelo játéka még inkább gazdagítja. Talán csak a bőgős Omár González marad általában visszafogottan, de biztos kézzel pengetve a háttérben. Az élő koncert varázsa sokat emel az album bűverején. Érezhető, mennyire töltöttek a zenészek a közönség rajongásából, az este szenzációs hangulata pedig kiválóan átjön a képernyőn is. És jó sokáig bennünk marad.

Laczkó Krisztián

Enja – Varga
ENJ-9565 2

**SZAKCSI LAKATOS BÉLA:
LIVE AT THE BUDAPEST JAZZ CLUB**

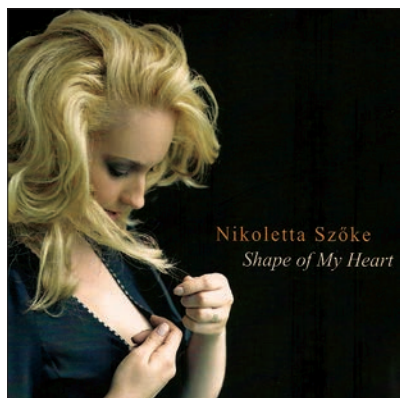

Emlékszem rá, amikor Szakcsi Lakatos Béla tavaly október első napjaiban a Budapest Jazz Clubban tartandó szólószingora-koncertjére készült. Tele volt ötletekkel és izgalommal. Utóbbi csodálkozásra is adhatna okot, pedig nincsen miért csodálkozni. Az egyik legnagyobb magyar zongoraművész (nem csak jazz-zongoraművész) azért is képes időre lenyűgözni hallgatóit, mert semmihez nem közelít rutinból. Számára minden fellépés új kihívás, kalandokat jelent, így közönsége is csak magyarázhatja, hogy Szakcsi magasrendű zenei élménnyel fogja megajándékozni őket. És akkor is a székhöz szögezi őket, ha csak egymaga játszik, társak nélkül. Ez történt a BJC-ben is. Már az első számnál, a Magyaros hangközök című saját darabnál, mely szűk tizenkét percen háttorzongatóan virtuóz módon foglalja össze a magyar hangzó kultúrát, létrejött a varázslat. Szakcsi népdalmotívumoktól Bartókon és jazzfigura-töredékeken át siklik – önmagáig. A három jazz-standard, a Blue in Green, a Body and Soul és a Stella... is szinte Szakcsi-kompozícióvá lényegül, annyira egyéni módon és gazdagon harmonizálva adja őket elő. Egy-egy darabot ajánl az általa (is) nagyra becsült két legkiválóbb magyar kortárs zeneszerzőnek. A Nem tudom (hogy milyen hangnemben vagyok és milyen hangokat játszom) című tétel tisztelgés Kurtág György művészetére előtt. Persze nagyon is tudja: ő érti Kurtágot, ezért onnan, a túlpartról tekintve akár még humorosan is viszonyulhat hozzá. Az Eötvös Péternek ajánlott Jégeső az első darab, amely konkrét tempóval bír (Eötvös vonzódik a perkusszív megoldásokhoz), és Szakcsi máris szvingel. A záró Blues for Budapest stílusos lekerékítése az est és a lemez ívének. Remekmű.

Bércesi Barbara

BMC Records
BMC CD 182

Szerzői kiadás

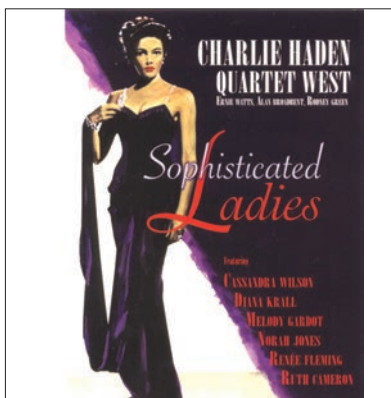
**SZÖKE NIKOLETTA:
SHAPE OF MY HEART**

Pár évtizeddel ezelőtt még nagyon nehéz volt Amerikán kívüli jazz-zenésznek nemzetközi elismerésre szert tennie. Ma már van az európai jazznek tekintélye, de az énekeseknek ahhoz, hogy bárhol felfigyeljenek rájuk, továbbra is angolul kell bizonyítaniuk. Ezért is tartottam hatalmas eredménynek, amikor Szöke Nikoletta szerződést kapott a japán Atelier Sawano cégtől. Ez már a japán és közvetve az amerikai piacra készített harmadik albuma a ragyogó énekesnőnek, aki most is töretlenül hozza a formáját. A műgonddal összeállított repertoár egyik merész, de roppant sikeres húzásával kezdődik a lemez, jelsül a csodálatos zongorista Rozsnyói Péter szerzeményével, az Autumn Witch-csel, melyhez az énekesnő írt szöveget. Az album tizenkét felvétele közül Rozsnyóién kívül még négy magyar szerzemény található. Kettő Szöke Nikoletta bőgőse és férje, Barcza-Horváth József, kettő pedig zongoristája, Szakcsi Lakatos Róbert műve, ugyancsak az énekesnő szövegével. Egyikük sem lóg ki a sorból, amelyet olyan nevek fémjeleznek, mint Thelonious Monk, Sting, Stevie Wonder vagy Antonio Carlos Jobim. Ez a dalszokor is bővelkedik a Szöke-védjegyekben, melyek egyik legfontosabbja a balladák szövegének teljes átérzése, anélkül, hogy akár egyszer is csöpögős szentimentalizmusba torkollna. Ez ritka nem angol anyanyelvű énekeseknél. Elmlíthetjük a scattelésnek azt a roppant ötletes, de mértéktartó formáját is, amitől jóformán természetesnek hat a jazztől távol állókat gyakran idegenítő vokális improvizáció. A legmerészebb rögtönzéseknek is intim légkört kölcsönöz az ízig-vérig jazzénekesnő, kinek egyik legnagyobb erénye, hogy nem lehengerelni, hanem kommunikálni akar. Ez ismét száz százalékgig sikerült neki.

Pallai Péter

Atelier Sawano
AS107

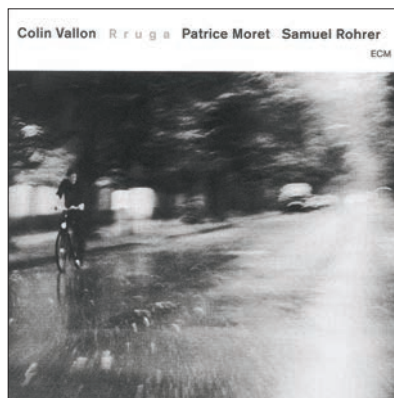
**CHARLIE HADEN QUARTET WEST:
SOPHISTICATED LADIES**

Bizony, van úgy, hogy az ember messzire kerül ifjúsága lázadó hevétől, de a Charlie Haden rabul ejtő nosztalgikus érzések mégsem tekinthetők általánosnak. A kitűnő bőgős részéről az Ornette Coleman úttörő free jazz együttesében az ötvenes években betöltött szerepéhez képest már az 1986-ban alakult Quartet West együttes is jelentős stílusviszálalés volt, de vonzódása gyermekkoros Los Angeleséhez, a korabeli filmekhez és a vidéki Amerika zenéjéhez később olyan méreteket öltött, hogy countrylemezekkel is megjelent a piacon. A Sophisticated Ladies ismét jazz, az 1999-es The Art of the Song folytatásának tekinthető. Azon két énekes, Shirley Horn és Bill Henderson működött közre hasonló vonóskísérettel, most korunk hat népszerű énekesnője dalol a hat instrumentális felvételt is tartalmazó lemezen. A fényes névsor – Cassandra Wilson, Diana Krall, Melody Gardot, Norah Jones, Renee Fleming, Ruth Cameron – ellenére kevés értelmetlenebb korongot hallhattunk mostanában. Az ötlettel korábban már többen eljátszottak – elég Ray Brownra hivatkoznunk –, de nem ezert nehéz kapaszkodót találni a nagyszabású vállalkozásban. Persze mindenki hozza ismert formáját és modorát, szakmailag minden a helyén van, sőt – a hallgatásban mégis az a kérdés motoszkál: miért? mi végre? A lassú tempójú, balladisztikus hangvételű számokat érzélgőssé hangszerrel a giccs határát súroló vonóskíséret és Ernie Watts szaxofonjának negédes tónusa. Az unalomtól csak egy-két lendületesebb, hangszeres mainstream darab menti meg az embert. Hát, igen. Egy iparág újratermeli önmagát, kiterjedt marketinghálózat gondoskodik az érdeklődés felkeltéséről – de annyi év után szabad legyen azt mondanunk: köszönjük, ebből elég.

Turi Gábor

EmArcy – Universal
602527

**COLIN VALLON TRIO:
RRUGA**

A fiatal svájciakból álló trió híre fellépési lehetőség hiányában még nem igazán juthatott el hozzánk, pedig a zenekar már egy dekáddal ezelőtt a világra jött, és a jelenlegi felállás is elég idős ahhoz, hogy példátlan érettségnek és összeszokottságnak lehessünk fültanúi. Idén nemcsak Európában, de egy amerikai turnén is bemutatják majd új lemezük anyagát. Zenéjükre jellemző, hogy a zongoratrió hagyományát teljesen újraértelmezik, a kliséket, a hagyományos szerepeket és a virtuóz futamokat kerülik. Mi sem mutatja jobban a tagok egyenrangúságát, mint az a jazzben kicsit szokatlan tény, hogy nem találkozhatunk a hagyományos értelemben vett szólózással, és az is felettébb érdekes, hogy Vallonra inkább az énekesek hatottak, mint a zongoristák.

A Rruga sorrendben a harmadik, a nagyhírű német kiadónál viszont az első megjelenésük. A stílusjegyeket tekintve nem távolodtak el korábbi világuktól, viszont nagyobb hangsúlyt kapott most a zongoristára erősen ható kaukázusi, török és bolgár népzene. Ez nem is meglepő, hiszen Vallon nagymamája török származású, a Meral című ötletes darab az ő nevét viseli. A címadó kompozíció Belgiumból hazafelé tartva körvonalazódott Vallon fejében, egy Erkan Ogur szerzeménytől illetve; a háromnegyedes lüktetés a körkörös basszusmenettel dervistáncot idéz. A rendkívül megkapó nyitó számot (Telepathy) a bőgős Patrice Moret jegyzi, mely akár egy áthangszertel Radiohead-dal is lehetne, de a másik szerzeménye (Fjord) sem kevésbé magával ragadó. Samuel Rohrer dobos három darabja is felkerült a lemezre, közülük a Polygonia a legsikerültebb, és amit a hangszerén művel, az egészen rendkívüli. A Rruga összességében remek lemez, bátran ajánlható bárkinek, aki nyitott az újdonságra.

Szabó Bálint

ECM – MusiCDome
ECM 2185

**THE JAZZ PASSENGERS:
REUNITED**

A zenekar öskövület. 4.4 milliárd éves cirkon. Valami, ami egyszerre kortalan és erősen korhoz kötött. Anomália. Új lemezének kísérőszövegében ilyesféle állításokat tesz magáról a The Jazz Passengers, mely talán az 1998-as spanyolországi élő lemez óta egyetlen felvételt se készített. Akkoriban Magyarországon is jártak, és nagyot csodálkozhattunk, hogy Deborah Harry, a Blondie popzenekar énekese jazzt is tud előadni. Valamint, hogy jazzistának mennyivel jobb, mint felejthető popénekesnek. Állítólag az újraegyesülések korát éljük. A The Jazz Passengers tagjai is megint összetalálkoztak, csak mert szeretnek együtt zenélni. Továbbra is a két alapító, a saxofonos Roy Nathanson és a harsolás Curtis Fowlkes tartja össze a csapatot, melyben ezúttal Elvis Costello, a dán Susi Hyldgaard, továbbá Marc Ribot gitáros is vendégszerepel. A társaság művészi hitvallása jelenleg is a stíleklektizmusra épül. A csöpögős-fülbemászó dallamok és banális melódiák újra meg újra hullámként törnek meg a korszerű post bop tálaláson és csalafinta posztmodern effekteken. Itt egy botrányos Radiohead-átírat, ott egy kiszámíthatatlan Peaches and Herb-feldolgozás sokkolja a hallgatót, s a meglepetések szünetében meghökkenítő saját szerzemények jelzik, hogy a humor és az abszurd gondolkodás lételeme ennek a zenének. A két főnök mellett a zenekar hangzását elsősorban a kísérletezést a régi swingiskola sémáival egybejátszó Bill Ware vibrafonos és Sam Bardfeld hegedűs határozza meg. Costello remekel a nyitó Wind Walked By-ban, Hyldgaard pedig Dániából küldte hangmintáit a pazar Spanish Harlemhez. Ribot elektromos gitárjátéka a csípős fűszer a zenei szaftban. Az utóbbi idők egyik legjobb lemeze.

Máté J. György

Justin Time Records – Varga
JTR 8565

**HAMMONDARIUM:
DIRTY**

A Hammondarium Kaltenecker Zsolt orgonájára épül, Martonosi György dobos és Gyémánt Bálint gitáros erős tartópilléreivel. Összecsengő, összetartó zenekar, melyben semmi nyoma sincs a hármuk közti generációs különbségeknek. Ennek egyrészt az atombiztos zenei rutin, sőt a virtuozitás a magyarázata, másrészt az a stílustartomány, melyben mindhárman otthon érzik magukat. Habozás nélkül rávágnák, hogy ők jazzmuzikusok, ha valaki volna olyan botor, és ezt egyáltalán megkérdézné. Erős kötelék közöttük a vonzódás ebből a tartományból az (eléggé) hard rock, a metál hangzás irányába. Kaltenecker egy idő óta inkább orgonistaként határozza meg magát, és újabb partnerei is inkább rockosak. A plebejus felfogású trió otromba sznob-ságnak tartaná, hogyha valaki megkérdézné, hogy miért szerepel két Beatles- és egy Michael Jackson-szám meg a Ponyvaregény főcímdalának feldolgozása a lemezen. Érezni néha ingadozást, ami a dalok ilyen széles merítésénél szinte óhatatlan; a Song For Bilbaót például mintha Gyémánt nem érezné annyira magáénak. Találó cím tehát a Dirty: a trió mindhárom hangszerese műveli a késleltetést, hajlítást, a bluesos odavetettséget, tisztelenséget. Ha valami szent előttük, akkor az, hogy a játékot veszik halálosan komolyan. Kiemelkedik a trió két közös szerzeménye. A változatos Berroán passzolgatás folyik, Martonosi kapja a legtöbb ziccet, aztán meg mintha ebben a számban megint az összetartást edzenék. A másik közös kompozíció, a záró Északi Felföld a leghoszszabb szám a lemezen, és az egyik legrockosabb is. Az album tágassága, széles ívei az iróniától sem mentes, bár mindig dögös slágerfeldolgozások után kicsit helyrebillentik az egyensúlyt, e minőségek jelentik a csúcspontot.

Zipernovszky Kornél

Hunnia Records
HRCD 1010

**Fújjon
bele!**

500 féle kipróbálható hangszer
www.fontrade.hu

**FON
TRADE MUSIC**

HANGSZERBOLT ÉS FÚVÓS
HANGSZERÉSZMŰHELY
1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622
Nyitva: munkanapokon
9:00–17:30-ig

**LAMM DÁVID: 1ST THE 1
(...THEN THE OTHER)**

Sokoldalú muzsikusként érdemes a figyelmre a 33 éves gitáros. A jazztanszakot 2004-ben végezte el, utána színházi és filmzenét komponált, közben fél tucat zenekarban játszott különböző zenéket. Szerzőként, előadóként dolgozott többek között Szalóki Ági énekessel, Balázs Elemér dobossal, Dés László szaxofonos-sal, és saját együtteseket is vezetett. A sokirányú érdeklődés első önálló CD-jén is megmutatkozik. A tizenkét szám első fele a jazz kategóriájába illeszkedik, a másik hat populárisabb stílusok jegyében keletkezett. Utóbbiak között találni romantikus dalt Szalóki Ági előadásában, de van reggae, funky, hip-hop stb., énekkel is fűszerezve. Amerikai jellegű, izléses szerzemények ezek, a gitár azonban háttérbe szorul bennük, jazz szempontból pedig alig értelmezhetőek, még ha olyan muzsikusok szólaltatják is meg, mint Balázs József, Csanyi Zoltán (billentyűsök), Koós-Hutás Áron (trombita) vagy Bolla Gábor (szaxofon). Ez volna a Delalamm formáció. A lemez első fele viszont par excellence jazzmuzsikusként állítja elének a gitárost és társait, azaz a Lamm Dávid Triót (LD3). Kevés jazzgitárlemez született eddig Magyarországon, talán ezért sem vállalta a kockázatot a főszereplő, hogy az egész CD-t annak szentelje. Pedig olyan hangszeres, aki képes aurát teremteni a játékaival. Lamm a melódia embere, repertoárja vállaltan dallamos szerzeményekből áll, improvizációi is inkább a témákból bontakoznak ki, gitárjának hangzása akusztikus jellegű, játéka visszafogott, bensőséges. Kifinomult, a lassú tempók miatt kissé egysíkú kamarajazz ez, amit Soós Márton nagybőgős és Balázs Elemér dobos alázatos és érzékeny játéka egészít ki. Ma ilyen a világ: előbb a jazz, aztán minden más.

Turi Gábor

X-Produkción
XP 042

**HORVÁTH KORNÉL - ALEGRE CORRÊA:
SONGS OF MOMENT**

Horváth Kornél bármilyen ütőhangszert (kis túlzással: bármilyen tárgyat) vesz is a kezébe, arannyá változva peregnék a ritmusok az ujjai között. Világszínvonalú ütőhangszeres művészünk fantáziadús játékát számos jól ismert csapat produkcióiban hallhatjuk rendszeresen, és az izgalmas kollaborációk sora néhány éve egy egészen egzotikus projekttel bővült, amikor Alegre Corrêával hozta öt össze a sors.

Az Ausztriában élő, brazil származású énekes, ütős-gitáros Corrêa a kilencvenes évek óta Bécsben él, és az osztrák jazz élvonalában muzsikál. Saját szextettje mellett állandó tagja volt a tavaly júliusban elbúcsúzott Vienna Art Orchestrának, muzsikált a Joe Zawinul Syndicate utolsó felállításában, melynek a legendás billentyűs távozása óta jelenleg is tagja. Horváth Kornéllal 2007-ben mutatkoztak be együtt itthon, és azonnal szárnyára kapta őket a nemzetközi siker. Első közös lemezük, a Songs of Moment a korábbi koncertjeik remekül sikerült pillanatait örökíti meg.

Latin hevület fűti a duó számait. Corrêa markáns, karcos énekhangjából többnyire árad a hamisítatlan fiesta hangulat, amit ugyan finomítanak akusztikus gitárjának modern jazzes dallamvezetései és akkordjai, de Horváth különféle ütőhangszereinek megszólaltatott pergős ritmusfelépítései megállás nélkül sodorok tovább, kíséretben és szólóban egyaránt. Megkapó, mennyire muzikális a játéka, helyenként egészen dalmatosan bánik dobjainak kongó-bongó hangjaival. Teljes értékűen kerekedik ki a duóhangzás. A dalok javarészt valóban a pillanat szüleményei: nagyszerű rögtönzéseket hallunk, szinte fel sem tűnik, hogy a két zenész milyen különböző kultúrákból érkeznek.

Laczkó Krisztián

Hunnia Records
HRCD 1004

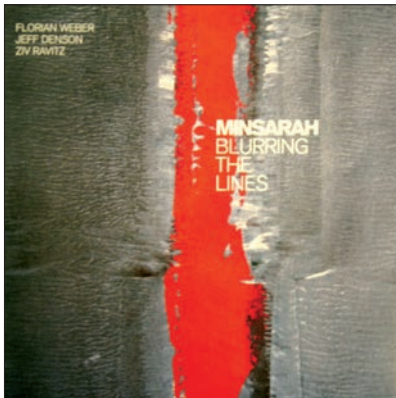

**BACSIK ELEK:
GUITAR CONCEPTIONS**

Bacsik Elek 1926-ban született Budapesten, a rendkívüli tehetséggel megáldott roma muzsikus először hegedülni tanult, később kitűnően játszott brácsán, csellón, nagybőgőn és gitáron is. 1948-ban Olaszországban telepedett le. Hamar felfigyelt rá a jazzvilág, rendszeresen fellépett Svájcban, Franciaországban, Spanyolországban, Portugáliában és másutt. Guitar Conceptions című lemeze 1963-ban egyik első felvétele volt saját neve alatt, partnerei a francia jazz neves képviselői voltak: Bacsik Elek elektromos gitáron játszott, Guy Pedersen bőgőzött, Daniel Humair dobolt, néhány számban Maurice Vander játszott orgonán, másol Bacsik a szólók mellé a kísérő gitárt is feljátszotta a playback technika segítségével. A műsor egy része közkedvelt standard, a többi a kor divatos jazzkompozíciója Brubeck, Miles Davis, Adderley és mások repertoárjából, valamint egy Bacsik-szerzemény. Érdekes, hogy gitárosról és francia felvételtől lévén szó Django Reinhardt hagyományaira semmilyen utalás nem történik, a Guitar Conceptions zenéje bebop elemekkel vegített modern mainstream jazz. Bacsik Elek játékát hallgatva kísérteties a hasonlóság Kovács Andorral, akivel a negyvenes években együtt kezdték pályájukat Budapesten, kortársak és jó barátok voltak. Bacsik a hatvanas évek végén kivándorolt az Egyesült Államokba, ahol 1974-ben és 75-ben élete legjobb két LP-jét készítette amerikai muzsikusokkal. E felvételeken gitáron alig játszott, viszont elektromos hegedűn és violectrán nyújtott teljesítménye máig bámulatra méltó. Bacsik Elek később Las Vegas-i és kanadai mulatekban játszott, a jazz világgal nem volt kapcsolatban. 1993-ban hunyt el Amerikában. Fennmaradt lemezei több figyelmet érdemelnének!

Deseő Csaba

Universal Music France
275 228-7

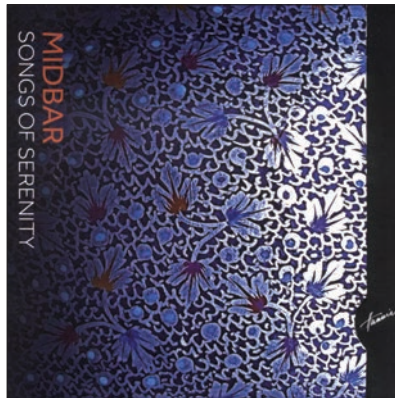

MINSARAH:
BLURRING THE LINES ●●●●○

Néhány évvel ezelőtt három fiatal, akik együtt tanultak a Berklee College-ban, megalapította a Minsarah triót. A névválasztás – a minsarah héberül fénytörő prizmat jelent – találó utalás háromjuk sajátos zenei látásmódjára. A kulturális sokszínűség, ami a német származású Florian Weber zongorista, az amerikai bőgős Jeff Denson és az Izraelből az Egyesült Államokba áttelepült dobos Ziv Ravitz hármasszögét jellemzi, igazi egységé olvad játékuiban. Leginkább ahhoz az irányzathoz tartoznak, akik a Wayne Shorter Quartet által az új évezredben megkezdett utat tekintik eredőnek. Zenéjük sokszor szabad, ám nem abban az értelemben, mint amilyen a free jazz volt a hatvanas években. Sokkal inkább közös kamarazenélésről beszélhetünk, ahol a megírt és a spontán születő részek váltakozva követik egymást. Jelen lemez a közreműködők fiatal kora ellenére a negyedik albumuk. A három eddig megjelent album közül kettő a cool jazz legendával, Lee Konitz-cal való együttműködésükből született. A mindössze ötvenpercnyi anyag nagy részét saját kompozícióik teszik ki, kiegészülve az Alone Together című standarddal. Egységes zenei szöveget hallunk, lenyűgöző egyéni pillanatokkal, amelyből talán csak a zeneszerzői teljesítmény lóg ki egy kicsit – negatív értelemben. Ki kell emelni viszont Jeff Denson játékát, aki az amúgy is néha a Third Stream, azaz a klasszikus zene és a jazz keverékébe hajló trió megszólalást tovább erősíti gyakran visszatérő vonózáásával. Az Enja, a lemez kiadója honlapján felteszi a költőinek szánt kérdést: vajon létezik-e a jazznek, a komolyzenének és a popnak az ötvözet? A válasz a Blurring the Lines – ami annyit tesz: a (határ)vonalak elmosása – meghallgatása után nyilvánvalóan pozitív.

Pámiczky András

Enja – Varga
ENJ-9545 2

MIDBAR:
SONGS OF SERENITY ●●●●○

Sivatagi zenére gondolkodok először. Hosszabb kavalszólo után egy héber énekmotívum jelenik meg, melyet nemsoká a teljes zenekar kiegészít. Balla Zsolt kántor mellett a „pesti örmény” David Yengibarjan akkordeonozik, Kardos Dániel pengeti az akusztikus gitárt, Monori András gadulkán, kavalon, szaxofonon és trombitán játszik, és Szalai Péter többek közt tablát és cajont üt. Az így összeálló együttes keleties hangzást hoz létre, amelybe vegyülnek balkáni, zsidó, arab és még indiai elemek is, ám a középpontban mégis a közös témák és hosszabb hangszeres szólók közt fel-felbukkanó héber tradicionális és vallásos dalok állnak. Ezért is hiányolom bármi nemű információt feltüntetését a CD-borítón ezekkel kapcsolatban, holott feltehetően itt található a lemez szíve. Csak egy-egy héber számcím (Shalom Aleichem), vagy angolul feltüntetett szerzői adat (words: Psalm 99, Music: Rabbi Shlomo Carlebach) tájékoztat minket. További kíváncsiságból az interneten indítottam egy keresést, de sajnos se a zenekarról, sem a lemezről nem találtam semmi információt. Csak a héber midbar jelentésére leltem egy pár alternatívát: száj, beszéd, vadon, sivatag. Mosolyogtam, hogy az első megérzésem itt visszaköszön. A 6 számos, 46 perces lemez egységes, a hangszeresek jól játszanak, s bár a szólók néha indokolatlannak vagy hosszúnak tűnnek, a hangulatok és dinamikák létrejönnek, a közös játék erősen megszólal. Nem is várható ennél kevesebb ezektől a tapasztalt és sokat bizonyított zenészektől, akik esetenként évek óta összeszokott társak más formációkban. Ám az angol cím, héber ének, magyar muzsikusok, keleti hangszeres képzeletében tisztábban kívánnám látni, hogy ez a zene és lemez miről, kitől és kinek szól.

Sütő Márton

Hunnia Records
HRCD1012

JAZZ ÉS VILÁGZENE

**Magyarországon
forgalmazza**

Varga István
(ist.varga@t-online.hu)

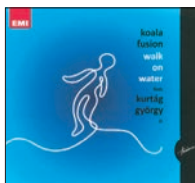

**HODEK DÁVID
QUARTET:
THE FIRST**

Éljen első Hodek Dávid! A Komárom határon túli részén élő magyar dobos 13 éves, de megérdemli, hogy leaderként jegyezhesse első lemezét, nem akármilyen muzsikussal. Sárík Péter zongorázik és a produceri teendőket is vállalta, sőt négy szám szerzője, Radovan Tariška a szaxofonos, Tomáš Baroš bőgőzik. A fiatal dobos zeneisége és vitalitása teljesen átütő. Nem egy hangszeres példaképet követ. Azt sem hiszi, hogy a sok szólózástól lesz jó dobos. Hodek nem csak egy stílusban tör előre: a funky és a mainstream egyaránt ott van a játékában. Ezek maradéktalanul érvényre jutnak a standardekben is, de talán még inkább az élénk színekkel festett Sárík-szerzeményekben. A címadó darabban a gyönyörűen elerakott hangszönyegre rendesen odateszi magát, de nem vadul, mértéktartó izléssel és igazi erővel játszik. Ha ilyen az első, milyen lesz a többi?! **ZK**

Hudobné Centrum
HC 10028

**KOALA FUSION
FEAT. KURTÁG
GYÖRGY JR.:
WALK ON
WATER**

A 2006-ban alakult Koala Fusion nem fusiont játszik, legalább is nem a jazzt és a rockot igyekeznek összeházasítani. Különösen nem legújabb, ifj. Kurtág Györggyel közösen készített lemezükön, amely experimentális, kortárs és free jazz elemekből épül fel. Az viszont izgalmas kontrasztot eredményez, hogy a ritmusszekció kifejezetten fúziós sounddal működik. A szaxofon (plusz basszusklarinét és fuvola)-zongora-basszusgitár-dob felállású formáció agytröszkje Pozsár Máté pianista, aki Binder Károly tanítványa. A Walk On Water is az általa komponált tételek emelkednek ki az anyagból, melyek tele vannak invencióval, bátrak, szabadságtól duzzadnak, mégis kordában vannak tartva – nem mellesleg Máté hangszerét is fölényesen uralja. Kurtág meghívását inkább a tisztelet jeleként értelmezem, az anyag az ő közreműködése nélkül egységesebb lett volna. **BB**

Hunnia – EMI
HRCD 1003

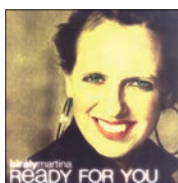

**RAY CHARLES:
RARE GENIUS**

Furcsa kiadvány. A Concord lemezkiadó producere, John Burk százával bűvárolta át Brother Ray kiadatlan mesterszalagjait, hogy CD-t állítson össze az ismeretlen, 1975 és 1995 közötti anyagokból. Mégis: a rendelkezésre álló 80 percből csupán alig háromnegyed órát töltött ki. Vajon tényleg mindössze ennyi publikálható, eddig még nem hallott Ray Charles-szám maradt volna az archívumban?

Sok meglepetéssel nem szolgál az „ismeretlen” énekes. Jelen albuma is jól mutatja sokműfajúságát. Jazz, R&B, blues, sőt gospel is található a válogatásban. A hangminőségre nem lehet panasz, és egy-két telitalálatot is felfedezhetünk (It Hurts To Be In Love), amelyet bátran közzétehettek volna a mester életében. Ray Charles valóban „génusz” volt, erről győz meg e gyűjtemény, de ezt már korábban is tudtuk. **MJGy**

Concord – Universal
088072321960

**KIRÁLY MARTINA:
READY FOR YOU**

A budapesti klubéletből már sokak számára ismert énekesnő, Király Martina bátor, öntörvényű lemezét készített. Ő írta mind a tizenhárom szám zenéjét és angol szövegét, s közülük tizenegyet csupán akusztikus gitárkísérettel ad elő: partnerei Rácz Krisztián és Sütő Márton, illetve zongorán és vokálozással besegít Puiulus Tamás. A fennmaradó két tracken tapasztalt ritmusszekció és fúvósok gazdagítja a hangzást, itt egzotikumként a főhősnő magyarul énekel. Szándékoltan kevés a jazzelem, jelenleg ugyanis – noha jazzénekesnőként végezte tanulmányait – nagyobb hatást gyakorol Martinára a blues, a soul és a rock, melyekhez puritán, lényegre törő módon közelít. Közérthetően közvetíti gondolatait, melyekkel nem a világmegváltás a célja: keresetlen őszinteségével, mélyről jövő, valódi, megélt érzelmeit tolmácsolja. Rácz Krisztián ideális társ. **BB**

Szerzői kiadás

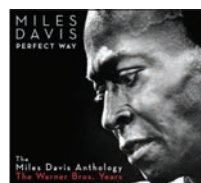

NEMTOM..SOOP

Nem mondható flancosnak a nemptom..soop bemutatkozó lemezének borítója. Hullámpapír, gyereknyomda-szerű kivitel, minimáldizájn – e posztmodern fricskával jelzi Sütő Márton gitáros és bátyja, Sütő Gergely, az élő elektronika művésze, hogy a belbecs fontosabb a külsínél. A belbecs izgalmas és sokszínű, szabad és kísérletező, elidegenítő, mégis barátságos. A Gergely által megszerkesztett hangszövevények az újhullám és a nu jazz, a pszichedelikus rock és az ambient irányába is elterülnek, ezek közé bújnak Márton natúr hangú gitárjának futamai, melyek ki is egészítik a kütügenerált hangkulisszát, és kontrasztot is képeznek vele – hallható, hogy szándéka eloldani magát a kötöttségektől. Letagadhatatlan, hogy a testvérek Franciaországtól Portugáliáig Európa különböző pontjain tanultak és dolgoztak, effajta zene másként nem jöhet létre. **BB**

Szerzői kiadás
Soop01

**MILES DAVIS:
PERFECT WAY**

E válogatáson, melyhez a Warner Bros.-os évek szolgáltak alapul, 24 szám közül öt nem jelent meg korábban, kettő pedig nem Davis-lemezről való. Közébe, hogy a folyton előre tekintő Miles Davis nem törődött a részben betokosodott jazztársadalommal, amely már nem tudott mit kezdeni a Tutun vagy a DooBopon hallható elektronikus hangszerelekkel. Az azóta eltelt idő megmutatta, hogy ezek a zenék nem kisebb hatásúak, mint a So What vagy az All Blues. Hogy lehet mégis négyes a végeredmény? Erről a szerkesztők tehetnek, akik stílusban egymástól idegen számokat raktak a lemezekre, miközben a dupla CD lehetőséget adott volna az izléses rendszerezésre. Bár Davis nagyjából egy időben írta ezeket a zenéket, kizárt lett volna, hogy az életében megjelent bármelyik lemezén ilyen keveredés legyen, neki annál sokkal jobb volt a stílusérzéke. **HE**

Warner – Magneoton
5249823812

SZŐKE SZABOLCS: 60. SZÜLETÉS-NAPI KONCERT

Duplacédével ajándékozta meg Szőke Szabolcsot a Hunnia Records hatvanadik születésnapja alkalmából, ő pedig több mint száznegyven percnyi zenével a Merlin színházban összegyűlt rajongóit. Szinte teljes a kép: a gadulka-, ektar-, sansa- és kalimbajátékos, zeneszerző minden létező formációja és a vele fellépett szólisták is a balkáni, közel-keleti, indiai és afrikai etnikus zenék értő művelőjével ünnepelnek. A Tin-Tin Quintet, az Ektar és egy nyitány erejéig a Hólygcirkusuz Társulat, illetve olyan muzsikusok, mint Dresch Mihály, Dész László, Fekete-Kovács Kornél, Juhász Gábor, Lantos Zoltán és Váci Dániel kísérik az előtérbe közismerten sosem tolakodó ünnepeket. A második CD anyaga némileg erőteljesebb, mint az első, ott a markánsabb határvonalakkal bíró kompozíciók és dinamikus szólók, emitt a meditatív hangulat dominál. Az élmény maradandó. *BB*

Hunnia – EMI
HRCD 906

EKTAR: KONTRAPUNKT

A kibővült Ektar zenekar játszik a Kontrapunkton: a tizenkét (valójában huszonegy) dalt részben vagy egészben jegyző Szőke Szabolcs alapkvartettje mellett Váci Dániel szaxofonon játszik, Szalai Péter tablán, Sárvári Kovács Zsolt pedig dobokon működik közre. Már az első pillanatokban felfigyelhetünk a lemez gyönyörű hangzására – Válik László a tiszteletbeli nyolcadik tag –, ami sokat segít a különlegesen zengő instrumentumok saját és a többivel összecsendő hangszíneinek hű tolmácsolásában is. Az array mbira hangja lenyűgöző. Öt év telt el azóta, hogy az Ektar új lemezt adott ki, ami hosszú idő, de ezalatt sem az invenciók nem fogytak, sem a mondanivaló nem kopott meg. Az etnozenei és jazzes hatások is megvannak sajátos elegyűkben, térben és időben távoli hangokat hoznak megint közel a részletekben rejlő kincsekre fogékonyak számára. *BB*

GyőrFREE / Folk Európa
FESZD13

SZŐKE SZABOLCS / VÁCI DÁNIEL: PAPIRVÁROS

Éppen amiatt sajnálkoztam, hogy Szőke Szabolcs az Ektar legújabb lemezén nem használja több számban az array mbira nevű, az amerikai Bill Wesley által feltalált nagyobb testű, speciális konszonáns hangcsoportok szerint elhelyezett lamellákkal ellátott hüvelykzongorát – mert az varázsos atmoszférát tud teremteni. E hangszernek afrikai népi eredetijéhez képest zengőbb, éteribb a hangja, kicsit a zenélő hengerre is hasonlít. A címbeli város Velencét takarja, mely a szépség megtestesülése – a duó számára is. Vízrel körülölelt tömbjei közvetett ihletforrásként szolgálnak. Az idő- és térbeli távolságok, mint az Ektamál, most is megrezdülnek: néhol távol-keleti, néhol középkori hangulatok támadnak, de ez alkalommal absztraktabb a matéria. Megkapó, ahogy a két muzsikus együtt hullámszik, annak ellenére, hogy kevés viszonyítási pontot jelölnek ki kompozícióikban. *BB*

GyőrFREE / Folk Európa
FESZD13

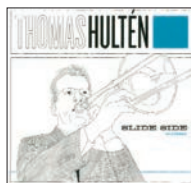

SPANISH HARLEM ORCHESTRA: VIVA LA TRADICIÓN

A 13 tagú New York-i banda negyedik albuma a rumba, salsa, mambo és más latin ritmusokra épülő, magas színvonalú produkció. Éljen a tradíció, hirdeti a lemez, s az előadók bizonyára nagy örömet lelik a napfényt sugárzó zenében, a közérthető, népszerű melódiák, ritmusok világában. Spanyol nyelvű énekesek állnak az előtérben, mögöttük lüktet a tüzes ritmusszekció vagy három ütőhangszeressel és a kiválóan hangszerelt rézfúvós kórossal. Helyenként big band zenéből ismerős fordulatokat hallunk tökéletes jazz-feelinggel előadva, máskor meg egy szaxofonos, fuvolás vagy zongorista játszik rövid szólót: e részeknél a jazz hatása egyértelmű. Talán ennek köszönhető, talán annak a felfogásnak, amely szerint a jazz műfaj határai ma sokkal szélesebbek, mint korábban, hogy a Spanish Harlem Orchestra rangos jazzfesztiválon is szívesen látott vendég mostanában. *DCs*

Concord – Universal
088807232639

THOMAS HULTÉN: SLIDE SIDE

A svéd származású Thomas Hultén, az Egyesült Államokban él. 1984-ben szerelte le a svéd honvédség zenekarától. Klasszikus zenében és jazzben egyaránt járatos, e CD megjelenése idején a texasi Houston operaházának szólóharmonása volt. Christian Lindberg és Bill Watrous is mesterei voltak. Jazzmultja jelentős: Ray Charles, Natalie Cole, Dave Brubeck, a The Temptations, a Four Tops és mások oldalán szerepelt a sztárokat kísérő nagyzenekarokban. A Slide Side kevés meglepetést tartogat, straight ahead jazzt tartalmaz, akár a hatvanas években is készíthetett volna. A lemez egy-két 8/8-os lüktetésű darabot is kínál, zömmel combo-felállásban, de néhány felvételen vonósokkal, illetve big band-összeállításban, sőt többszöri rájátszással harsonakórusként is hallható. Thomas Hultén kiváló jazzharmonás, akinek stílusán Bill Watrous hatása érezhető. *FK*

Prophone – Karsay és Társa
PCD 107

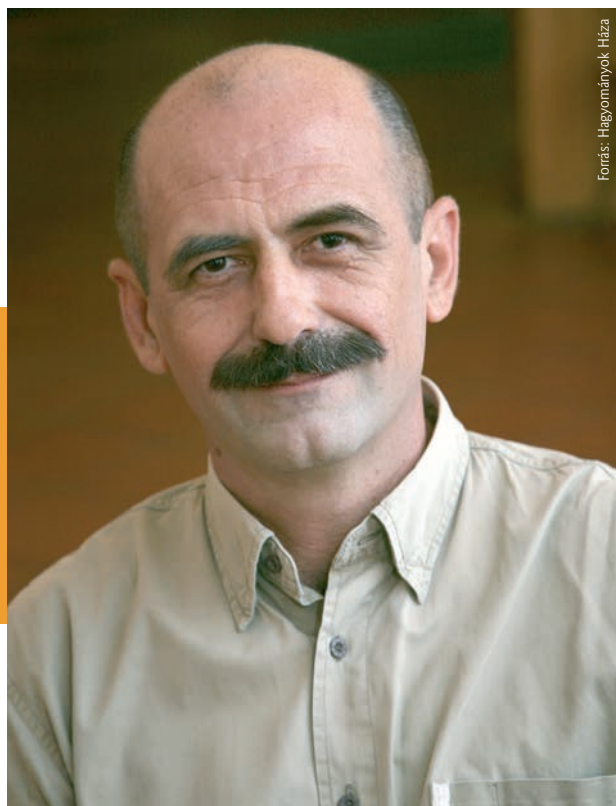
LEA DELARIA: BE A SANTA

Kissé megkésve érkezett Lea Delaria mikulásos lemeze, bár a farsangi lemezbálon még ölthetünk fehér pomponos piros sipkát. Komolyabba fordítva a szót: a szeretet üzenete végül is időtlen. A tizenegy számból a legtöbb a karácsonykor a rádiókban kötelezően játszott örökzöldek közül kerül ki, de vannak itt kevésbé lerágott csontok is, illetve egy saját szerzemény, melyet Lea az album producerével és zongorista/orgonistájával, Janette Masonnel jegyez. A két hölgy készítette a hangszereléseket is. Delaria technikus énekesnő, scattal is, de van valamiféle erőszakosság, nyersesség a hangjában, ami nem illik az emelkedett, ünnepi hangulathoz. A hangszerelések a szaxofon-trombita hangkoronával és a tért ölelő vibrafonnal már inkább. Az egész lemez a hatvanas évek Hollywoodjának hangulatát árasztja, amelyből a ritmusszekció lóg ki némiképp. *BB*

Warner – Magneoton
2564677880

Teljes az Új Pátria sorozat

Forrás: Hagyományok Háza

Interjú Kelemen Lászlóval, a tízéves Hagyományok Háza főigazgatójával

Tíz éve nyitotta meg kapuit a Kárpát-medencei néphagyomány ápolására és továbbélésére a Hagyományok Háza. Az intézmény népzene-szerző főigazgatója, Kelemen László számol be a tíz év eredményeiről, többek közt a grandiózus Új Pátria sorozat teljessé válásáról, küzdelmeiről, az autentikus népzene és a világzene kapcsolatáról, a női és férfiének közti különbségekről, az erdélyi művész-értelmiség hagyományörző szolgálatáról.

◆ Bencsik Gyula

Gramofon: Ön is bábáskodott az idén tízéves Hagyományok Háza megszületésénél. Mi az a három eredmény, amelyre a legbüszkébb?

Kelemen László: Sok munka, harc, kínlódás, vitathatatlan eredmények is kísérték az elmúlt tíz évet. Büszke vagyok rá, hogy a Magyar Állami Népi Együttessel Erdélyben úgy tudtunk játszani, hogy az ottani emberek, akiknek az általunk is előadott zene és tánc az anyanyelvük, megkönnyezték az előadásunkat. Idén is visszamegyünk. Emellett az együttes körbejárta a világot; volt például három és fél hónapos amerikai turné a Columbia Artists szervezésében, ők 2013-ra szintén visszahívtak. Emlékezetes pillanatként él bennem, amikor az Utolsó Óra program (Kárpát-medencei hangszeres népzenei gyűjtés – a szerk.) folytatásaként tíz év után sikerült találkozni a zenészekkel. Öröm volt látni, hogyan szökken szárba a Hagyományok Háza nyári tábora. Nemrég megnyitottuk a Népi Iparművészeti Múzeumot, ami nem kis dolog ebben a válságos, pénzügyi, kultúraellenes időszakban.

G.: Gondolom, feltétlenül idekívánczik az Új Pátria-sorozat létrehozása.

K. L.: Így van, ez a korábbi Utolsó Óra gyűjtés folyománya. 1997 és 2001 között munkatársaimmal – többek között Pávai Istvánnal, Agócs Gergellyel, Árendás Péterrel, Vavrincez Andrással, Németh Istvánnal – a Fonó Budai Zeneházban mintegy 1250 órányi népzenei rögzítettünk. Ez a hatalmas anyag most mindenki számára elérhető lesz, kétféle módon: több mint 3000 órányi, internetes adatbázisból letölthető felvételnél, másrészt ötvenlemezes válogatás formájában. Ezt a félszáz CD-t az utóbbi egy évben adtuk ki a Norvég Alapok pályázati pénzének köszönhetően, és így 400 teljes sorozatot el tudunk juttatni a nagy európai könyvtáraknak is. A válogatás a teljes Kárpát-medence nemzetiségeire és zenei anyagára vonatkozik.

G.: A gyűjtés, rendszerezés, megőrzés mellett legalább ennyire fontos, hogy a tradíciók elevenné váljanak.

K. L.: Annak idején, amikor az intézményt elképzeltük és létrehoztuk, éppen egy „mozgalom” intézmény lebegett a szemünk előtt. A tánc- és mozgalmi fiaként–lányaként tudjuk, hogy minden mozgalmából annyi marad, amennyi intézményesülni tud belőle. Nem a múzeumi léttel kívántunk elsődlegesen foglalkozni, nem a holt, hanem az élő anyaggal. Minden gyűjtés annyit ér, amennyit vissza tudunk csempészni belőle a mindennapokba.

G.: A gyakorló zenészek anyagaiból visszaköszön az önök által gyűjtött zenei kincs?

K. L.: Igen, erre vagyok a legbüszkébb, például amikor azt hallom, hogy a Muzsikás együttes gyergyódamuki zenét vezet elő a koncertjén, mint legutóbb a Művészetek Palotájában. Ezeket a dalokat én gyűjtöttem, a zenekar jóvoltából pedig közkinccsé váltak. Házunk Folklórdokumentációs Központjában megtalálható az anyag, miként

könyvtárunkban Martin György vagy Lajtha László hagyatéka. Sárosi Bálint hál' istennek itt él még közöttünk, de a gyűjteményének egy részét már a könyvtárunkra ruházta. Könyv, állókép, mozgóképfilm, hangzóanyag egyaránt található médiatárunkban. A hozzánk betérő muzsikások elvihetik az anyagokat, megtanulhatják és továbbadhatják azokat. Az elmúlt időszakban gyakorlati kiadványok sorával bővítettük kínálatunkat, ilyen például a moldvai koboziskola, a székelyföldi furulyaiskola.

G.: Gyergyóditrói származása, családja, marosvásárhelyi és kolozsvári iskolái predesztinálták a hivatására?

K. L.: A fő kihívást az igazgatói feladatok jelentik számomra. Zeneszerzést tanultam, és gyakorló zenész vagyok. A népi kultúrának, a népzenenek más a jelentősége Erdélyben, mint Magyarországon. Ott rendkívül erős szolgálatot is jelent, hiszen meg kell maradni egy alapvetően kisebbségi létben. Ezt a szolgálatot nevelték belénk, ez nekem is erőteljes lökést adott a feladatom elvállalásához. A munkatársaimat is úgy válogatom meg, hogy elkötelezettek legyenek az ügyünk iránt.

G.: Ön azon kevés intézményvezető egyike, aki tíz év alatt a más-más beállítottságú kultúrpolitikusokkal, tárcavezetőkkel is megértette magát, sikeres tudott lenni. Mi a titka?

K. L.: A magyarországi közállapotok bizonyos szempontból elborzasztóak. Munkatársaimmal együtt komoly erőfeszítésünkbe került, hogy megpróbáljuk a saját területünket kivonni a politikai csatározásokból. Mindkét oldal felé azt kommunikáltuk, hogy ez olyan közös kincs, amelyet a magyarság egészének kell megőriznie, függetlenül attól, hogy milyen származású.

G.: A népzeneészek, folkloristák véleménye megoszlik a tekintetben, árt-e a népzene autentikusságának a világzene: az eredeti népi hangszerekbe „belekevarnak-e” az elektronikával, vagy a worldmusic népszerűsítheti a népzene, néptáncot.

K. L.: Én szakmai alapon közelíték a kérdéshez. A népzene autentikus előadása művészet. Bartók annak idején világosan leírta, hogyan lehet feldolgozni a népdalokat. Meggyőződésem, hogy aki nem játszik autentikus népzene, nem megy le falura beleszagolni ebbe a színes-szagos világba, az nem fogja tudni jól feldolgozni sem. Bartók is ezt írja. Hiába készítenek valaki bármilyen világzenei feldolgozást népzeneből, az alapok hiányában nem lesz elég jó és sikeres, tartalmas, megérintő művészet. Látok olyan kezdeményezéseket, amelyek beleillenek a bartóki

képbe, jöllehet populáris hangon szólalnak meg. Ilyen színvonalas műsor Bognár Szilvia, Herczku Ágnes, Szalóki Ági Szájról szájra produkciója. Tőlük egyáltalán nem féltém az autentikus népzene, míg a Nox-típusú megjelenésektől féltém. A világzenében különbséget lehet tenni értékes és értéktelen között.

G.: Mivel magyarázza, hogy az említett népdalénekes nők mellett még tucatnyi tehetséges énekesnője van az országnak, míg a nyolcvanas években a nagyközönség jóformán csak Sebestyén Mártát ismerte? És hol vannak a fiúk?

K. L.: Annak, hogy ők sikeresek lettek, az a fő oka, hogy jók, és azért jók, mert az

intézményesülés során sikerült létrehozni azokat az iskolákat, ahol kiváló mesterek képzik a tehetséges énekeseket: például Fábrián Éva Óbudán, Bodza Klára Budafokon, Vakler Anna Székesfehérváron. És hogy miért nők? Talán mert a férfiakat nehezebb rávenni erre a foglalatosságra, és mert férfiként hitelesen népdalt énekelni sokkal nehezebb, mint nőként. A vokális népzene előadásmódjának is megvan a régi és az új stílusa. A régi fajtában is kétféle éneklés fedezhető fel. Az egyik az öngyógyító, befelé forduló ének, ahogy Gyimesben valaki a saját keservesét éneklé, az magának éneklé. A másik a hősi típusú éneklés, amelyet talán Ázsiából hoztunk magunkkal, és amelyet kizárólag férfiak énekeltek. A széki férfiénekesek is így énekelnek, amikor az isteneket szelídítik hozzá ehhez a zenéhez. Ez a régi stílus. Az új pedig, amikor valaki közösségben és a közösségnek énekel, kifelé. Férfiaknál mindig nehezebb ügy ez a „megmutatom magam” stílus. Berecz András, Hetényi Milán, Németh Ferenc jeles férfiénekesek, de olyan tömegben valóban nem tudtak előjönni a fiúk, mint a lányok, mert nincs mögöttük tanár.

G.: Hogyan készül a Hagyományok Háza a jubileumi évre? Mivel foglalatoskodik zeneszerzőként, előadóművészként?

K. L.: Szerencsére kaptunk annyi támogatást a minisztériumtól, hogy méltó módon tudjuk lebonyolítani az ünnepi évet. Az Állami Népi Együttes zenekarával Liszt-koncertet adunk elő a Budapesti Tavasz Fesztiválon, és nyárra is készülünk egy műsorral a Margitszigeti Szabadtéri Színpadra. Őszre népzeneészeket felvonultató koncertet tervezünk a Művészetek Palotájába. Szeretnénk a társadalom széles rétegeit megtalálni a műsorainkkal; zeneszerzőként éppen olyan projekten dolgozom, amelyik a magyar népzene és a blues kapcsolatát igyekszik föltárni. Bízom benne, hogy előbb-utóbb kopogtat az ajtómon az utódod, aki folytatni tudja az általam megkezdett munkát.

A Hagyományok Háza hivatalos honlapja:
www.hagyomanyokhaza.hu

**SZALÓKI ÁGI-BORLAI GERGŐ:
KISHÚG**

Következik is meg nem is Szalóki Ági és Borlai Gergő korábbi munkáiból, hogy olyan formát öltött a Kishűg, amilyet. Ismerve őket nem meglepő a kívül-belül minden részletében igényes kidolgozás, a stílárís burjánzás, a múltba és a jövőbe egyformán mélyen való elrénévedés. Mégsem lehetne a két művészi pálya ismeretéből megrajzolni közös albumuk eredőjét. Egyik ékkő következik a másik után, melyeket jól meghatározható mozdulatokkal, azonosítható eszközökkel csiszoltak, mégis mind friss, káprázatos fénnel szikrázik. A vokális alapanyag moldvai, szatmári, felvidéki, somogyi és török népdalokból, kortárs költők, Szabó T. Anna, Jónás Tamás és Lackfi János verseiből meg egy Vig Mihály-számból, illetve Ági saját verséből áll, a zenei alapokért pedig szinte egy személyben Gergő felelős, aki régi és új ötleteit alakította Kishűgának megfelelően. Nemcsak dobokon hallható ő, hanem billentyűs hangszereken, basszusgítáron és tenor basszusgítáron is, illetve a hangszerezés és a computerprogramok elkészítésének feladatait is mind vállalta. A tizenkettőből csupán egy maroknyi számban segédkezik Csókás Zsolt és Sipeki Zoltán gitáros, valamint Kovács Zoltán és Orbán György bőgős. Ennek ellenére Borlai nem uralja a felvételeket, ha kéznymóának körvonalai jól láthatóak is rajtuk. Szalóki hangja tisztán szárnyal a hangfolyamokon, melankóliája, játékosága, megrendültsége, szilajsága őszintén, cicomátlanul rezeg bele az éterbe. Alázatok a szövegek formája és üzenete, illetve egymás iránt lenyűgöző. Gergő keze alatt még a másol halott bitfolyamként hőmpölygő elektronikus zakatolás is lélegezni tud, atmoszférát teremt. Csodálnám, ha vágyuk, hogy az „anyag büszke ékként maradjon fenn”, nem teljesülne.

Bérecsi Barbara

FolkEurópa – Hangvető
FECD 053

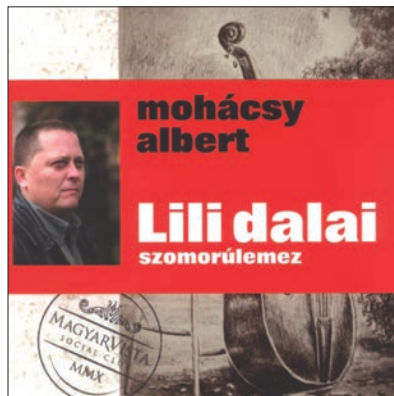
**TOMATITO & ORQUESTA NACIONAL
DE ESPAÑA:
SONANTA SUITE**

A kétszeres Grammy-díjas Tomatitót a flamenco műfajában csak Paco de Lucíához hasonlíthatjuk. Most különleges szólólemezt készített szimfonikus zenekarral. Nem tudom, csak a menedzserek szorgalmazzák-e, vagy a legtöbb zenész egy bizonyos idő után – talán becsvágyból – eljut egy olyan pontra, amikor saját zsáneréből kilépve, szimfonikus zenekarral kíván dolgozni. Ezek a próbálkozások aztán több-kevesebb sikerrel járnak. Most a spanyol nemzeti zenekar játszik Josep Pons vezényletével. A legfontosabbat, a hangszerező nevét viszont csak az apró betűs részben találjuk. Joan Albert Amargos ültette át szimfonikus zenekarra az anyagot, méghozzá úgy, hogy az nemcsak egy flamenco együttes kíséretét adja, hanem maga a zenekar egy nagy flamenco band. Bár klasszikus zenészekről megerőltető pontosságot követel a flamenco feszes ritmikájának kivitelezése, kifogástalanul oldják meg a feladatot. Ezzel együtt jót tett a műnek, hogy néhol diszkrétan zakatol taps és cajón is. A nyolc szám a tradicionális andalúz táncok mellett néhány feldolgozást is tartalmaz. Az első négy Tomatito lányának szerzeménye, és amellet, hogy jókat írt, kiválóan is énekel bennük. A Voces de Angeles (Juan Antonio Salazar) valódi katarzisélmény. A Michel Camilóval készült duólemezzel a lírai Two Much szól. Kár, hogy nem a Spaint játsszák Chick Coreától – szenzációs lenne egyszer szimfonikus zenekarral is hallani. A sort egy igazi argentin tangó örökzöld, az Adios Nonino (Astor Piazzolla) feldolgozása zárja. A gitárverseny után négy bonus track következik, a 2007-es felvételeken Tomatito és kisegyüttese alaposan megrázza a jazzt, és a szambát is stílusosan játssza. Tomatito flamenco együttesével és orchestrálva is tökéletes!

Pödör Bálint

Deutsche Grammophon – Universal
2740378

**MOHÁCSY ALBERT:
LILI DALAI – SZOMORÚLEMEZ**

Nem szeretném senkinek sem megsérteni az érzéseit, de azt vallom, nem biztos, hogy érdemes egy-egy tragédiából, nehezebb lelki periódusból mindjárt lemezt készíteni. Mohácsy Albert jó zenész, viszont nem jó komponista. Persze, a „crossover” jó búvóhely, bárki és bármi elfér mögötte: ha egyik stílus nem stimmel, ráfogjuk a másikra. Sajnos azonban a Lili dalai „szomorúlemezt” igazából sem egyik, sem másik, és még csak nem is műfajteremtő, mint a manapság oly divatos Csík zenekar. Azért is érdekes a párhuzam, mert a Csík énekesnője, Majorosi Marianna is lehetőséget kapott egy szám erejéig ebben a „Magyarvista Social Club” fedőnévű formációban, amelyhez olyan komoly művészek adták a nevüket, mint Agócs Gergely vagy Borbély Mihály. Ennek ellenére a Lili dalai nem emelkedik ki a világzene átlagos kínálatából, és elsősorban azért nem, mert hiányzik belőle a valódi kreativitás, a népzenei kívüli műfajok alapos ismerete és a stílusok közös nevezőre hozásának kísérlete. Szösszenetek, ötletek, tényleges kidolgozás nélkül, és ez igaz zenére, szövegre, hangszerezésre egyaránt. A helyzetet nem javít, hogy némely előadó nem is igazán átütő. Vagy népzenei énekel, és nem tud alkalmazkodni a hol rockos, hol popos, hol inkább jazzes hangzáshoz, mint Majorosi Marianna, hol jellegtelenül, mint Horváth Sára, hol pedig egyszerűen az intonáció sem stimmel, mint Németh Ferencné, aki valószínűleg azért tűnik néhol hamisnak, mert szándékosan próbál az ének- és beszédhang közé helyezkedni, viszont igazából egyik mellett sem foglal határozottan állást. A legjobb talán a zene fölé tisztán prózát szavaló Galkó Balázs interpretációja, illetve Pál István „Szalonnák” autentikus kalotaszegi blokkja.

Kiss Eszter

FolkEurópa – Hangvető
FECD 050

**A NÉPZENÉTŐL
A VILÁGZENÉIG**

**1.:
azok a '70-es és
'80-as évek...**

A borító tanúsága szerint az utóbbi negyven év megkerülhetetlen etno-, világ- és népzenei szólnak a sorozat korongjain. Az elsőt mindjárt olyan együttesektől, mint a Sebő, Muzsikás, Vízöntő, Vujicsics... A legjobb lenyomatai a kor táncmuzikájának. Berecz András is megjelenik egy karakteres fűzesivel, a Zsarátnok és a Komorán is egy-egy számmal. Előbbi a sodró megszólalás mellett is a tradicionálisabb vonalat, míg utóbbi már az újító hangvételt képviseli. Simó Antal és Balla Antal 1979 szilveszterekor énekelt fel a magáét. A C.S.Ö. Töredéke disszonanciákkal kísérletezik, a Kóló pedig olyan, amilyet várunk. Ehhez képest már igazi modern zene az Éneklő kövek. Kiss Ferenc bevezetője a kezdetektől a legújabb időkig mindent megemleget: alapos, szomorkás. De jó a zene, szép a borító (a számozás ugyan rejt egy sajtóhibát) várjuk hát örömmel a folytatást! *Pödör Eszter*

FolkEurópa – Hangvető
FECD 029

**A NÉPZENÉTŐL
A VILÁGZENÉIG**

**2.:
azok a '90-es
évek...**

A sorozat második darabja méltó folytatása az elsőnek, ehhez Kelemen László írt bevezetőt. Ebben szerepel a kifejezés: „remény járt előttünk”. Szébbnél szébb dalok kerültek ebbe a válogatásba is, de valóban: mintha a remény be nem teljesülését veténé előre a sok lassú, bújtatott fájdalomról szóló zene. Slágerrel indul, a Téka Harmatos búzáját mindenki fújja, Lajkó Citerását talán nem, meg kicsit hosszú... A Nagy László-vers sokakat megihletett, Barbaro is munkába vette. A Vízöntő Cseh Tamás-os hangon szólal meg, Balogh Kálmán pedig a legjobb kávéházi miliőt varázsolja elének a Gipsy Cimbalom Band társaságában. A szatmári botlól visszanyúl az autentikus gyökerekhez, az Ökrös zenekar pedig a legkeményebb szíveket is meglágyítja... A Dresch Quartet eme feldolgozásával mindenkit meghódít, a Méta pedig klasszikus táncmuzikát idéz. *PE*

FolkEurópa – Hangvető
FECD 037

**A NÉPZENÉTŐL
A VILÁGZENÉIG**

**3.
azok a 2000-es
évek...**

A harmadik CD a „legkortársabb” ebben a sorozatban, de ne tűnjék aggasztónak: mindenki számára hallgatható, fogyasztható zenékel szolgál. Ahogy a hagyománytól időben távolodunk, úgy kap egyre tágabb teret az egyéni felfogás, újragondolás. A Tükrös együttes és a Söndörgő Ferus Mustafoval megtartja a megszokott interpretációs kereteket, amelyek a Három széki dalban egy kicsit tágulni látszanak, a Samsara Quartet és a Napra pedig már teljesen a saját képére formálja a hagyományt. A Folkestra portugál ábrándokat kerget, aztán a Besh o drom fűti fel a hangulatot, zárásként pedig Szalóki Ági búg el egy szépséges hallgatót. E harmadik CD bevezetése nem annyira a zenéről szól, inkább Krulik Zoltán személyes pályáját vázolja fel, aminek kétségtelen előnye, hogy fontos kortársakat emleget meg. S hogy vajon pontosan működik-e? Válaszol a Csík zenekar. *PE*

FolkEurópa – Hangvető
FECD 052

**TŰZ LÁNGJA:
TOVAFELÉ**

Pesti csángó muzsika – mondhatnánk találóan, hiszen az is, a moldvai népzene autentikus megszólalásának pesties ízű interpretációja, amit a Tűz lángja játszik Tovafelé című lemezén. A formáció nyolc tagját Hodorog András köti össze, az a moldvai hagyományörző zenész, akitől mindannyian moldvai népzene-tanultak. S mint ilyen saját dialektusban elmondott, az autentikustól túlzottan el nem rugaszkodott előadásmód, minden bizonnyal egy pesti táncmuzikában nagy siker, lemezen pedig inkább csak szerethető, mint etalonértékű, akárcsak Korzenszky Klára énekhanga, amely egyszerűsége ellenére valódi előadói vénáról és más műfajokban való jártasságról is árulkodik. A Hodorog Andrásal közös összeállítások jól mutatják, hogy a tanítványok megtanulták anyanyelvüként kezelni a csángó zenét, fiatalos lendületük pedig kifejezetten az erényük. *KE*

FolkEurópa – Hangvető
FECD 047

**RUSSIAN GYPSY
SOUL:
TALISMAN**

A feloszlott Loyko trió nyomán alakult Talisman harmonika-hegedű-gitár felállásban szól a hallgatókhoz – bravúrosan. Az összes közhely eszünkbe juthat, akár a CD alcímét vagy a borítóképet nézzük, akár a kiragadott kritikából szemezgetünk a kisérőfüzet belső oldalán. Tüzes, vad, zabolátlan, érzékeny. Nagyon szerethető muzsika, amely néhol lírai, néhol magával sodró, néhol egy számon belül is váltakozik, mintha hidegből forróba mártogatná a közönséget. Recitál, meg-megugrik a Waltz-Tangóban, megvadul, nyerit a Flames során, és a legszebb filmzenékel vetekszik a Tabor címűben. A The Way to Buchara keleties színekkel fest, a Romeo and Julia meg persze szinte könnyekre fakaszt. Nagyrészt hangszeres kompozíciók ezek, de néha még énekelnek is a zenészek, ezzel aztán teljes lehet az átélés! Jó szívvel ajánlom mindenkinek téli estékre, léleklevegítőnek. *PE*

ARC Music – Karsay és Társa
EUCD 2292

**MARIA
FARANTOURI
SINGS TANER
AKYOL**

Maria Farantouri énekesnő jelkép nemcsak hazájában, Görögországban, hanem az egész világon. Kontraaltja segítségével évek óta vesz részt a békét és egyenjogúságot hirdető politikai küzdelmekben. A klasszikus zenében, a népzeneben és populáris műfajokban is egyaránt könnyedén mozog. A lemezen hallható kompozíciókat és tizenegyből háromnak a szövegét a török származású, Berlinben élő, harmincnégy éves Taner Akyol baglamaművész, énekes szerezte. Közreműködik a Berlin Concerto Chamber Orchestra, illetve Antonis Anissegos zongorán és Jarrod Cagwin ütőhangszereken. Felemelő és megrázó az élmény, melyet Farantouri hangja és Akyol lantjátéka nyújt; a kitalált történet epizódjai elevenednek meg, a hit ereje tör utat a görög fordításban előadott ósi anatóliai dalokban és a dersimi vérengzésre emlékező, zazaki nyelvű siratóban. *BB*

Enja – Varga
ENJ-9561 2

Analóg vagy digitális?

Negyedik rész: A magnetofon az elektroakusztikus zene bölcsőjénél

Előző írásunkban bemutattuk a mágneses hangrögzítés elvét és az ennek alapján működő magnetofont, továbbá hogy előnyös tulajdonságainak köszönhetően robbanásszerűen tértek át a stúdiókban a korábbi mechanikus rögzítésről a mágneses rögzítésre. A magnetofon egyszerű rögzítési funkcióján túlmenően egy új műfaj: az elektroakusztikus zene kibontakozásában is jelentős szerepet játszott.

➔ Ujházy László

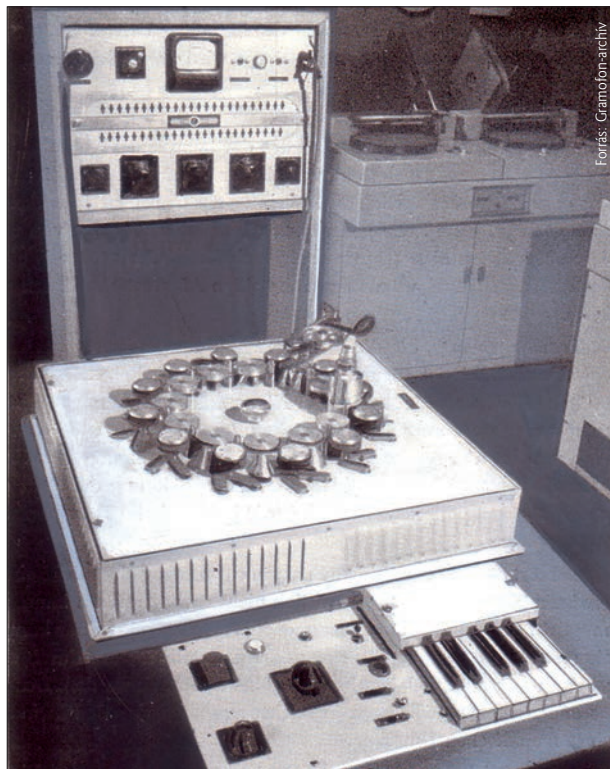
Minden korszak művészete alkalmazta és alkalmazza saját korának technikai felfedezéseit, újításait. A hangszerek is hű tükröi egy kor mindennapi tapasztalatainak, természet-tudományos vagy technikai ismereteinek; az őskor csont-furulyáitól kezdve a bronzkori kürtökön át az acélhúrok megjelenéséig számos példát hozhatunk. Nem véletlen tehát, hogy a 20. század első felében az elektromosság, majd később az elektronika kiteljesedése ugyanígy megjelent a zenei alkotásokban, s a klasszikus hangkészlet mellett egy egészen új hangzásvilág született. Az elektromos áram felhasználásával új hangszínek jöhetnek létre, illetve a minket körülvevő világ bármely hangjelenségét műalkotásba lehetett szervezni. Nyugodtan kimondható, hogy ez utóbbi az analóg korszakban nem jöhetett volna létre a magnetofon nélkül. És talán az sem túlzás, hogy e folyamat olyan forradalmi változásokat hozott és hoz napjainkban is a hangzás világában, melyhez talán csak az első hangszerek létrejötte hasonlítható.

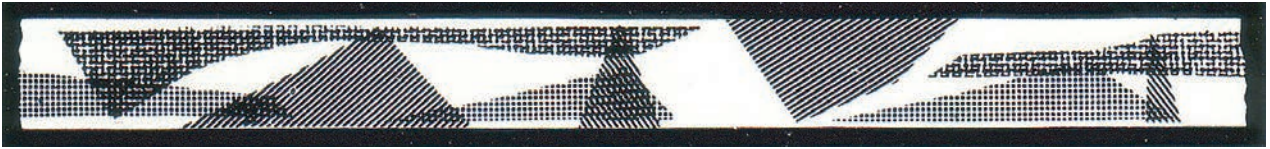
A hangok gyorsítása, lassítása és transzponálása

A magnetofon – egy különleges kialakítás segítségével – lehetővé tette a hangok gyorsítását és lassítását. Mivel az analóg hangrögzítő eszközöknél csak pontosan azonos felvételi és lejátszási szalagsebesség esetén azonos a felvétel és lejátszás hangmagassága, illetve tempója, ezért a felvételhez képest nagyobb lejátszási szalagsebesség a hangot időben rövidíti, egyszersmind magasabbra transzponálja. Kétszeres lejátszási sebesség esetén a hangok hossza a felére csökken, magasságuk pedig egy oktávval feljebb tolódik. (Természetesen ez a feljebb tolódás a hang teljes felhangrendszerét érinti.) A lassított lejátszásnál pedig éppen ellenkezőleg: a hang hossza megnő, (zengő hang esetén a kicsengése is hosszabbá válik), hangmagassága pedig az eredetihez képest mélyebb lesz. Erre a célra Pierre Schaeffer (1910–1995) – akiben a konkrét zene megte-remtőjét tisztelhetjük – külön készüléket szabadalmaztatott: a phonogent, amely félhangonként tette lehetővé a transzponálást. Mint a képen látható, a készülék jól szimbolizálja a zene és a technika immáron elválaszthatatlan kapcsolatát. Az előtérben az egy oktávnyi billentyűzet, mellyel a transzponálás magassága állítható be, mögötte pedig a magnószalagos felvevő-lejátszó és a műszerek.

Az az igény is felmerült, hogy magasságának megváltozása nélkül váljon a hang hosszabbá vagy rövidebbé. Erre a célra olyan „magnetofont” terveztek, melynek feje úgy forgott, mint a későbbi VHS videomagnók és egyes digitális magnók forgófejei. Ha a szalag sebessége lassabb vagy gyorsabb volt, akkor a hang hossza megváltozott, de a megfelelő fordulatszámra beállított forgó fej a szalag és a fej eredeti viszonylagos sebességét – azaz a hangmagasságot – megtartotta. Egy másik készülékkel: a morphophonnal a hangok kicsengését mesterségesen megnyújthatták. Ez lényegében egy olyan magnetofon volt, amely egyetlen felvevő-, de a szalag menetirányában tíz lejátszófejet tartalmazott. Így ugyanazt a hangot egymást követően tízszer is lejátszhatta olyan kis időkülönbségekkel, hogy az egyes lejátszófejekről beérkező hangok az emberi érzékelés pszichoakusztikai tulajdonságaiból eredően nem váltak külön, hanem szabályos lecsengő effektust alkottak. Emellett az effektus időbeli lefolyását igen tág határok között változtathatták.

Magnetofonszalagos transzponáló készülék (phonogen)

Szalagmozaik részlete

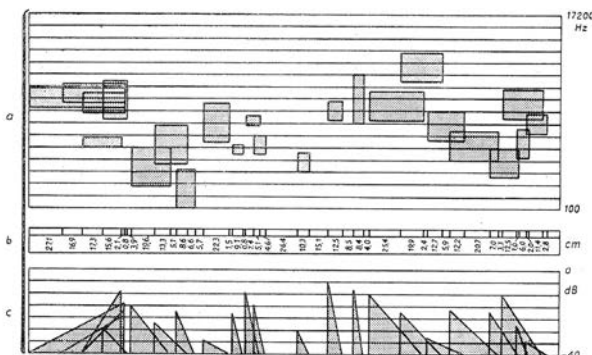
E készülékekkel számtalan új hanghatás jöhetett létre, melyek „eredetije” lehetett hangszer, emberi hang vagy bármilyen zaj, zörej. Főként ez utóbbiak esetén a transformáció eredménye szinte a felismerhetetlenségig eltávolodott a hang eredeti karakterétől.

A hangok késleltetése, fordított lejátszása

Ugyancsak a magnetofon révén válhatott valóra a hangok hosszabb idejű késleltetése. Ez úgy történt, hogy a késleltető hangot felvették, és azonnal le is játszották, a késleltetés ideje pedig a szalag sebességétől és a felvevő-lejátszófej távolságától függött. Egy átlagos stúdiomagnetofonnál a késés ideje átlagosan 100 ms körül volt (a szalagsebesség és a felvevő-lejátszófej távolságától függően), de a szalagok több, egymás melletti magnetofonon történő „átfűzésével” ennél hosszabb időkre is volt lehetőség. E folyamat nem igényelt egy teljes tekercset, csupán egy néhányszor 10 cm-es hosszúságú szalagból készített végtelenített hurkot. E „slejfnik” arra is szolgálhattak, hogy a rájuk felvett hanganyagot (például egy rádiójáték jelenetének monoton háttérzaját) tetszőleges ideig folyamatosan játszották. (Egyébként évtizedeken át ilyen végtelenített szalagos magnók voltak a rádiók stúdiókból távvezérelhető szünetjelgépei is, természetesen olyan különleges vezérléssel ellátva, hogy a készülék csak az utolsó szünetjel után állhasson le, illetve csak előtte indulhasson, tehát egy téves kapcsolással ne lehessen a zenét a közepén „telibe találni”).

Egészen új hangzások jöhetnek létre a felvételek fordított irányú lejátszásakor, hiszen ilyenkor a hangok időbeli struktúrája a „visszájára fordult”. Itt el kell mondanunk, hogy a zenei hangok időbeli lefolyása a legtöbb hangszer esetében három szakaszból áll, melyek közül az első a hang megszólalásának pillanata (berezés). A hang karaktere lényegében e 10 ms nagyságrendű időintervallumban dől el. Kitartott hangok esetén ezt követi az állandósult állapot, majd a hang lezárásaként a kirezgés. Fordított irányú lejátszásakor ez a sorrend megváltozik, s ennek nyomán

Egy Stockhausen-mű partitúrárészlete

például az egyébként rendkívül karakteres zongorahangból egy olyan nem létező hangszer hangja jön létre, amely a harmónium és harmonika keveréke. Ezekkel a lehetőségekkel a korai elektroakusztikus kompozíciók nagyon gyakran éltek.

A vágás mint a művészi alkotás eszköze

E műfajban nagy szerepet kaptak a sorozatunk előző részében bemutatott vágások. A művészi alkotás eszközeként szolgáló vágásra a korábbiakban csak a filmeknél volt lehetőség. Nem véletlen, hogy éppen a filmszalag vághatóságából eredően szinte a hangosfilm megjelenése utáni években már készült egy rádiómontázs Berlin jellegzetes zajainak felhasználásával. Kétezer méternyi filmet használtak fel a külső zajfelvételeknél, s ezt a vágásokkal (és ragasztásokkal) egy kb. 11 perces, 240 darabkból álló végleges hangmontázsra tömörítették. A mű 1930-ban „hangjáték a rádióban” műfaji megjelöléssel hangzott el, ám 80 évvel később már „akusztikus művészetként” tekintünk erre a kísérletre. E módszer csak később, a magnetofonkorszakban teljesedett ki igazán, s virágzik napjainkban is a digitális technikának köszönhetően.

Egy másik, ugyancsak a szalag vágásához kötődő módszer szerint hangeffektusokat vettek fel magnetofonszalagra, majd e szalagokból különböző alakú formákat ollóztak ki, s ezeket egy másik szalagra ráragasztották. E „szalagmozaikot” lejátszva szólalt meg a végleges zenei „kompozíció”. Amikor visszatekintünk erre a korszakra, azt azért meg kell jegyeznünk, hogy a kompozíciók készítésekor (a művészi alkotás jegyében) olykor tetemes mennyiségű szalagot vágunk – néha apró – darabokra. Hogy ennek mely műveknél volt értelme, és melyeknél nem, azt majd az utókor eldönti, ha még eddig el nem döntötte.

A többsávú magnetofonok

A többsávú magnetofonok megjelenése oly mértékben forradalmasította a hangtechnikát, hogy hatásuk a mai digitális környezetben is egyértelműen jelen van. E készülékek lényege, hogy a szalagot mágneses szempontból sávokra osztják, melyek mindegyikére külön-külön lehetséges a felvétel, illetve a sávok egyedi törlése és lejátszása. Bár az 1950-es évek elektroakusztikus zenei tevékenységében már alkalmazták e technikát, elterjedésének fő hajtóereje mégis a könnyűzene volt. Az említett évtized stúdiótechnikájában merült fel az igény, mely szerint a könnyűzenei felvételek készítésekor először csak a zenekari kíséretet (az „alapot”) rögzítik, majd ennek elkészülte után hívják be az

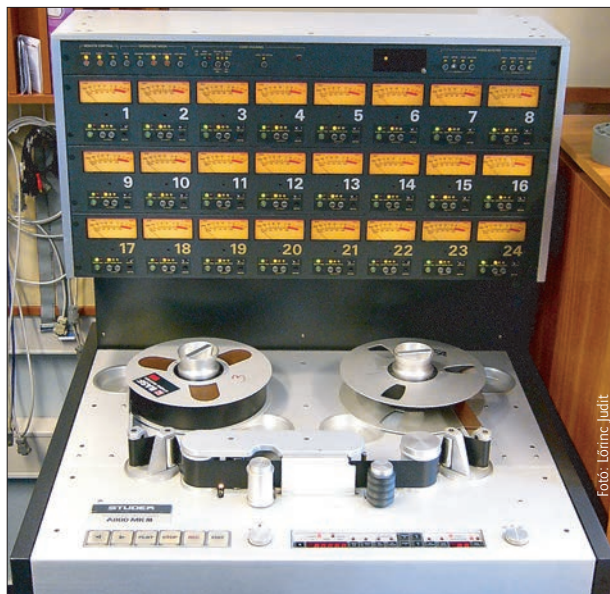
énekest, hogy az alapra „ráénekeljen”. E megoldás a zenekar türelmét és az énekesek torkát egyaránt kímélte, tehát gyorsan elterjedt. Továbbfejlesztéseként csakhamar a zenekari alap egyes szólamcsoportjait (a ritmusszekciót, rezeket, vonósokat stb.) is külön-külön rögzítették, a friss felvételt (tehát a stúdióban éppen elhangzó szólamokat) mindenkor hozzákeverve a már korábban felvett szólamokhoz. Az ebből adódó sok átmásolás azonban minőségromlást eredményezett, ami az egyre korábbi munkafázisban készült felvételeknél egyre nagyobb mértékben lépett fel, hiszen azok több másolási folyamaton estek át. Egy másik hátrányként jelentkezett, hogy a felvétel belső hangzásarányai nem voltak szabadon kezelhetők: például ha egy későbbi munkafázisban derült ki, hogy a ritmuson belül több basszusra lenne szükség, akkor az már nem volt módosítható. Mindezek orvoslására jelentek meg a többsávú magnetofonok (először 4, majd 8, 16 és 24 független sávval), melyek sávjain az egyes hangforrások már külön-külön voltak rögzíthetők. (Előbbi példánkat idézve: míg korábban a dobógő-zongora-gítár ritmusszekció felvétele után az egyetlen hanganyagot képezett, addig a többsávú felvételnél már mindegyik hangszer, tehát a basszus is a többi hangszertől független sávra kerülhetett.) Amikor ily módon valamennyi szólam felvétele megtörtént, akkor az utómunka során a sávok összekeverésével készült el a végleges felvétel, miközben bármely külön sávon lévő hangszerre utólagos hangeffektusok is alkalmazhatók voltak. A múlt idő csupán a „történelmi hűség” szempontjából indokolt, hiszen a felvételek – akár a régi jól bevált analóg soksávú magnetofonokra, akár a korszerű digitális környezetben – ma is így készülnek.

Ezt nevezik play-back felvételi módszernek, mely az elmondottak alapján akár az egyszemélyes zenekarokat is lehetővé teszi – amikor tehát a sávokat egymás után „táplálva” minden szólamot ugyanaz az előadó szólaltat meg.

A soksávú rögzítés másik módja a szimultán felvétel, (például élő koncertek esetén, amikor minden szólam eleve azonos időben hangzik el), illetve ezt alkalmazzák az oratóriumok, nagyobb előadói együttest foglalkoztató zeneművek felvételekor is. Ebben az esetben valamennyi mikrofon egyidejűleg, de külön-külön sávon kerül rögzítésre, s a sávok közötti dinamikaarányokat (énekes szólisták-zenekar-kórus) az utómunka során állítják be.

A többsávú rögzítésnek óriási szerepe volt az elektroakusztikus kompozíciók készítésekor, hiszen lehetővé tette valamennyi „szólam”, effektus külön-külön sávon történő rögzítését és a végső arányok szabad beállítását.

Az elektroakusztikus zenében a magnetofonnak (és általában a hangfelvételnek) nem csak az alkotás, hanem a megőrzés szempontjából is különleges jelentőséget kölcsönzött, hogy e kompozíciók nem jegyezhetők le pontosan. Míg egy hagyományos zenemű a kottaképe által egy bizonyos határig örökéletűnek tekinthető, addig az elektroakusztikus zene jórészt a felvétel alkalmával születik meg, sok benne az improvizáció, olykor a véletlenszerűség, ily módon mindig autentikus, s újbóli felvétele értelmetlen lenne. A ze-

24 sávú stúdiómagnetofon

neszerző és az előadó szinte ugyanaz a személy – természetesen a szükséges technikai segédlettel alátámasztva. A lejegyezhetőség nehézségeit szemlélteti egy korabeli mű „partitúrarészlete”. A műfaj egyik kiemelkedő úttörője: Stockhausen partitúrájának „koordináta rendszerében” az időt nem hangjegyértékek vagy ütemvonalak jelzik, hanem a magnetofonszalagon centiméterben mért hosszúságok. Bár külalakja egészen más, mégis feltűnő a hagyományos lejegyzési móddal való rokonsága: a felső szektorban a hangmagasság alulról felfelé haladva emelkedik, csak itt a vonalrendszer nem zenei hangmagasságokat, hanem frekvenciákat jelez. Az alsó szektor adja meg a felső szektor egyes frekvenciatartományaihoz tartozó dinamikuszin- teket, ahol a crescendo és decrescendo jelzések is felismerhetők. E lejegyzési mód a komponálást és az aprólékos stúdiómunkát szolgálta, ám koncerten a hagyományos módon lejátszhatatlan. Az elektroakusztikus zenei kompozíciók felvételei tehát sokkal jobban megőrizhetik az alkotók végső elképzeléseit, mint a lejegyzési módok.

* * *

Ma már úgy tekintünk a magnetofonra, mint a mögöttünk álló több mint fél évszázad stúdiótechnikájának egyik alapkészülékére. Még a hanglezestúdiókban is először magnószalagra készültek a felvételek, majd az utómunkát követően történt meg a master lakklemez vágása és a sorozat préselése. A műszaki múlt pedig annyira kísért, hogy a mai digitális készülékek üzemmódszimbólumai (felvétel, lejátszás, előre-, hátratekergetés stb.) is a klasszikus magnetofonokon alkalmazott jelölésekből származnak. S hogy mit jelentett a magnetofon a művészi alkotómunkában, azt az elektroakusztikus zene egyik korabeli elnevezése is szimbolizálja: Music for tape.

Ám a magnetofon az otthoni zenehallgatást sem hagyta érintetlenül, ezért sorozatunk következő – s egyben az analóg korszakot lezáró – cikkében ezzel, valamint a szalagok helyes tárolásával, élettartamával és hangminőségével foglalkozunk.

www.gramofon.hu
GRAMOFON

Klasszikus és Jazz
Klasszikus és Jazz

**Március 16-tól
elérhető
a Gramofon
megújult honlapja**

- koncertek
- lemezkritikák
- hírek
- riportok
- előzetesek

Olvasson tovább!

 www.gramofon.hu

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig
LP, CD, DVD
vétel-eladás

www.lpcorner.com

Lemeztisztítás
Postai utánvét

Ez komoly!

AKADÉMIA

zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 322-0085

Webáruház:
www.fidelioshop.hu

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

Foto: Lőrincz Judit

Téglák a hangkultúra épületéhez

Berényi István, a Hungaroton nyugalmazott hangmérnöke több mint ötszáz klasszikus zenei hangmez elkészítésében vett részt. Munkássága egy egész hangtörténeli korszakot ölel át.

◆ Lőrincz Judit

Gramofon: *Hogyan talált rá a hangmérnöki pályára?*

Berényi István: 1962-ben végeztem a Zeneakadémián, orgona szakon, de abban a korszakban orgonista pályára lépni reménytelen vállalkozásnak tűnt. Gyakorlási lehetőség nem volt, csak a diplomákban, így hetente talán egyszer jutottam orgonához. Próbáltam egy ideig ezen a pályán maradni, de nem tudtam olyan felkészültséggel állni a közönség elé, ami megfelelt volna az igényeimnek. Végül is elhatároztam: ha az előadói pályán nem tudom a maximumot nyújtani, akkor olyan területet keresek, amely nem áll távol a zenétől. Az előadó közvetlenül a közönségnek közvetíti a zeneszerző érzéseit és gondolatvilágát. A hangmérnök feladata ezt az „élményt” hanghordozón rögzíteni, és elérhetővé tenni az utókor számára. Megléptem hát életem legszerencsésebb lépését: beiratkoztam a Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karára. Amikor elvégeztem az egyetemet, egy véletlen a Hungarotonhoz vezetelt. Fülöp Attila, az akkori hangmérnök épp megnyert egy énekversenyt, és átkerült az Operaházba, én pedig betölthettem a megüresedett állást. Attila volt az a mérnök, aki zenész lett, én pedig az a zenész, akiből mérnök lett. Így mindenki a helyére került. 1993-ig dolgoztam a Hungarotonnal, majd nyugdíjas éveim előtt a Magyar Rádió hangrestauráló stúdiójában kaptam feladatokat 2007-ig, de ezen időszak alatt is készítettem hangfelvételeket korábbi cégeknél.

G.: *Kizárólag klasszikus zenei felvételeket készített?*

B. I.: A hetvenes években a Hungaroton akkori vezetősége azt mondta, hogy a hangmérnököknek minden műfajban otthonosan kell mozogniuk, ezért engem is „bedobtak” egyszer-kétszer a könnyűzenei műfajba. Például én készítettem Kovács Katinak azt a nagylemezét, amelyen a Szólj rám, ha hangosan énekelek című sláger szerepelt. Érdekes feladat volt, de mivel nekem a könnyűzenéhez semmi közöm nem volt – a stílus hangrögzítése is más tudást és hozzáállást igényel –, ezért nem rajongtam érte.

G.: *Az ön generációja számos hangtechnikai változást élt meg. Milyen problémákat jelentett a hangmérnöknek a fejlődés?*

B. I.: Tulajdonképpen az én működésem idejére esett a Hungaroton hangfelvételi technikájának és rendszerének szép lassú átalakulása. A hetvenes években még rengeteg olyan lemezjátszót használtak a háztartásokban, amelyek csak mono hangszedővel voltak felszerelve. Az előírás szerint csak mono-kompatibilis felvételeket lehetett készíteni. Nem tehattük meg az emberekkel, hogy miután megvesznek egy sztereó lemezt, amelyen az üzletben szép, teres hangzást hallanak, csalódás érje őket, amikor az otthoni készülékükön játsszák le. Ez viszont behatárolta a hangfelvétel-készítésnek azt az aspektusát, amelyet téréretnek nevezünk. Ugyanis ahhoz, hogy egy felvétel elég széles bázison szóljon, elengedhetetlen, hogy megfelelő mértékben szerepeljenek benne ellenfázisú jelek. Az ellenfázisú jelek azonban mono lejátszás esetén kioltják egymást, úgyhogy csak középről és más hangzással szó-

lálnak meg a hangok. A hetvenes évek végéig ezzel a problémával kellett küzdenünk. Hiába hallgattunk nyugati Deutsche Grammophon- és EMI-lemezeket, amelyek csodálatosan szélesen szóltak, és gyönyörű szépen kiteljesedett rajtuk a hangkép. Azonban nem csak a mono-kompatibilitás volt a nehezítő tényező. Olyan hangfelvételi helyszínekkel sem rendelkezünk, ahol természetes akusztikai körülmények között tudtuk volna rögzíteni a zeneműveket. Mindössze hangszigetelt stúdióink voltak, amelyeket csak mesterségesen tudunk zengeti, úgynevezett zengő lemez segítségével.

G.: Mikor térhettek át a várva várt sztereó technikára?

B. I.: Az áttörés akkor jött, amikor elkészült a Vigadó nagyterme, és ott készíthettünk felvételeket. Komoly előrelépést értünk el a természetes hangzás felé – végre semmi más nem kellett csinálni, csak azt rögzíteni, ami a helyszínen szólt. Az első felvételem az Állami Hangversenyzenekar Fischer Iván vezényletével Mendelssohn Olasz és Reformáció szimfóniáit játszotta. Kivonult a teljes Hungaroton-vezérkar, hogy meghallgassa, hogyan működik a Vigadó mint hangfelvételi helyszín. Felvétel közben félrevont az akkori műszaki igazgató, és azt súgta: Nem kellene annyira ragaszkodni a mono kompatibilitáshoz! Számomra ez volt a jel, s érzésem szerint nagyon szép felvétel született. Sajnos a Vigadó nagyterme, bár nagyszerű helyszín volt, egyre drágább lett. Egy hangversenyteremmel mindig gond, hogy a lemezfelvételhez kialakított mikrofonozást az esti koncert miatt újra meg újra szét kell szedni, másnap pedig ismét vissza kell állítani.

G.: Mit tudott a nyugati kollégák munkájáról?

B. I.: 1980-ban sikeresen megpályáztam egy nyugatnémet ösztöndíjat. A Carl Duisberg Alapítvány segítségével két hónapon keresztül Nyugaton tanulmányozhattam a hangfelvétel-technikát. Nagyon érdekelt, mitől szólnak másként az ő felvételeik. Utam során eljutottam Mün-

chenbe, ahol a Herkulesaalban Rafael Kubelik vezényletével a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarának hangfelvételén vehettem részt. Jártam a Telefunkenel az amszterdami Concertgebouw-ban, ahol Nikolaus Harnoncourt Mozart-műveket vettek fel, és végül az EMI Elektrola nyugat-berlini felvételén, ahol Herbert von Karajan vezényelte a Berliini Filharmonikusokat. Az ottani hangmérnökkel konzultálva végre testközelből láthattam és tapasztalhattam, hogy nem a mikrofonokban, keverőasztalokban van a különbség, hanem a hozzáállásban. Rájöttem, hogy ami nálunk, a Vigadóban felfedezésszámba ment, az Nyugaton már rég természetes. Egy jó hangfelvételhez keresni kell egy szép akusztikájú termet, ahol a zene a maga természetességében és arányaiban szólal meg. Másik nagy tanulsága volt az útnak, hogy ott már kezdtek áttérni a digitális hangtechnikára, és megjelentek az első CD-k. Próbáltam minél több információt gyűjteni erről a Hungarotonnak, hogy mi is elkészíthessük az első digitális felvételünket.

G.: Akkor ezzel megint új korszak vette kezdetét a magyar hanglemezgyártásban?

B. I.: Az első digitális felvételt videomagnóra vettük, az is kölcsönzött berendezés volt. Két-három év múlva a Hungaroton is beszerezte az első U-matic magnóit. Nyugati tapasztalataimra hivatkozva felhívtam a hozzáértők és döntéshozók figyelmét, hogy amíg nem találunk egy jó hangzású és megfelelő méretű termet, addig nem versenyezhetünk a külföldi cégekkel. Ekkor találtunk rá a Bródy Sándor utcai Olasz Intézet nagytermére. Itt végre olyan akusztikai környezetet lehetett teremteni, ahol akár egy operafelvételt is gond nélkül meg lehetett valósítani. A kilencvenes években rengeteg felvételt készítettünk, majd annyira drága lett a terem bérlés, hogy többé nem érte meg ott dolgozni. Visszaszorultunk a Rottenbiller utcai stúdióba. Ezek után sajnos már nem tudtunk olyan nagy apparátusú felvételeket vállalni, mint az Olasz Intézetben.

G.: Mi volt a legkedvesebb munkája a hosszú hangmérnöki pálya során?

B. I.: Zenei és műszaki téren szinte azonos színvonalon próbáltam megközelíteni a feladatokat, ami sok előadó számára szimpatikus volt. Többek közt a Savaria Barokk Zenekar vezetője, Németh Pál is nagyra értékelte, hogy a hangzás kialakításánál mindig zenész füllel hallgattam az arányokat. Különösen szívesen gondolok vissza a közös munkára Szecsődi Ferencsel és Kassai Istvánnal, akikkel a Hubay Jenő hegedű-zongora-műveit tartalmazó, tizenhárom részes sorozaton több mint tíz évig dolgoztunk együtt. A sok elkészült lemez mellett az tesz igazán boldoggá, hogy sikerült valamit letennem a magyar kultúra asztalára, sikerült a hangkultúra „épületéhez” néhány téglával nekem is hozzájárulnom. ■

**„A hangzás kialakításánál
mindig zenészfüllel hallgattam
az arányokat”**

Forrás: Gramofon-archív

Az Olasz Intézet épülete

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelőket, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődőket lehetőleg szélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrásy út 45.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.

HUNGAROTON

- Hungaroton Classic Márkabolt – Bp. VII., Rottenbiller u. 47.
- Hungaroton MOM PARK – Bp. XII., Alkotás u. 53

LAPKER – Budapest

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – HÉV
- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Relay 1023 Budapest, Germanus Gyula park – aluljáró
- Relay 1024 Budapest, Moszkva tér
- Inmedio 1025 Budapest, Lövőház u. 4.
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Inmedio 1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 76.
- Relay 1052 Budapest, Deák F. tér – aluljáró
- Relay 1052 Budapest, Kigyó u.
- Inmedio 1052 Budapest, Párizsi udvar
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1073 Budapest, Erzsébet krt. 17.
- Relay 1082 Budapest, Baross tér
- Relay 1093 Budapest, Boráros tér – aluljáró
- Relay 1097 Budapest, Nagyvárad tér – metró
- Inmedio 1106 Budapest, Örs vezér tere – Árkád
- Relay 1107 Budapest, Kőbánya-Kispest – metró
- Inmedio 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pu. – metró
- Inmedio 1126 Budapest, Böszörményi út 18/b.
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád hid 1.)
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád hid 2.)
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Gogol u. aluljáró
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Victor Hugo u.
- Inmedio 1141 Budapest, Örs vezér tere – Sugár
- Relay 1142 Budapest, Mexikói út – földalatti
- Relay 1143 Budapest, Kerepesi út – Hungária krt.
- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Érkezés
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Transzit
- Inmedio 1223 Budapest, Nagytétényi u. 37–47. (Campona)

LAPKER – Vidék

- Inmedio 2100 Gödöllő, Szabadság tér 9.
- Inmedio 2900 Komárom, Klapka u. 12.
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 4026 Debrecen Plaza, Péterfia u. 18

- Inmedio 4400 Nyíregyháza Plaza – Szegfű u. 75.
- Relay 5000 Szolnok, MÁV Pályaudvar
- Relay 5600 Békéscsaba, Andrásy út 58.
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged, Kárász – Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Nagyállomás
- Inmedio 7150 Bonyhád, Szabadság tér 12.
- Inmedio 7400 Kaposvár Plaza
- Inmedio 7600 Árkád, Nagy Lajos király út – Alsómalom sarok
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8300 Tapolca Tesco, Veszprémi u. 5.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa – Tesco
- Inmedio 8800 Nagykanizsa Plaza
- Relay 9001 Győr, Révai u. 8., MÁV
- Relay 9700 Szombathely, MÁV csarnok

LÍRA – Budapest

- Europark Bevásárlóközpont, Kék Moly Könyvesbolt – Bp. XIX., Üllői út 201.
- Fókusz Könyváruház – Bp. VII., Rákóczi út 14.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Líra Könyváruház – Bp. VI., Nagymező u. 43.
- Líra Könyváruház, Rózsakert Bevásárlóközpont – Bp. II., Gábor Áron u. 74.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

LÍRA – Vidék

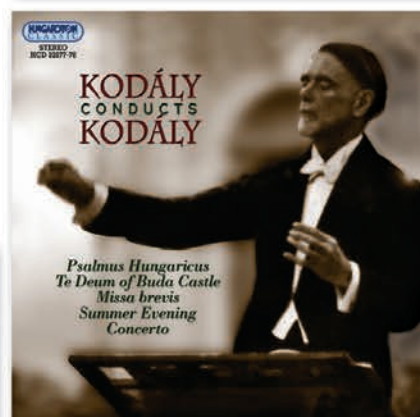
- Corvina Könyvesbolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Fókusz Könyváruház – 7621 Pécs, Jókai u. 25.
- Fókusz Könyváruház – 6720 Szeged, Tisza L. krt. 34.
- Koncert és Zeneműbolt – 9021 Győr, Arany János u. 3.
- Líra Könyvesbolt – 2000 Szentendre, Fő tér 5.
- Líra Könyv- és Zeneszalón – 6000 Kecskemét, Hornyik krt. 2.
- Líra Könyvesbolt – 9400 Sopron, Hátsókapu u. 8.
- Líra Könyváruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.

VIDÉK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Nkft. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közösségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f

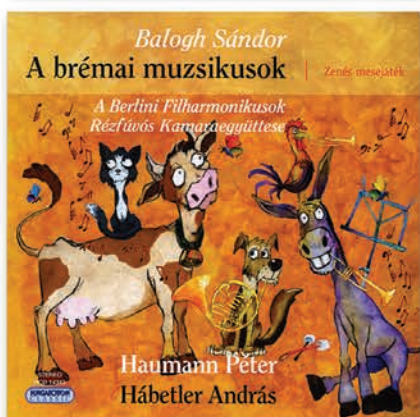
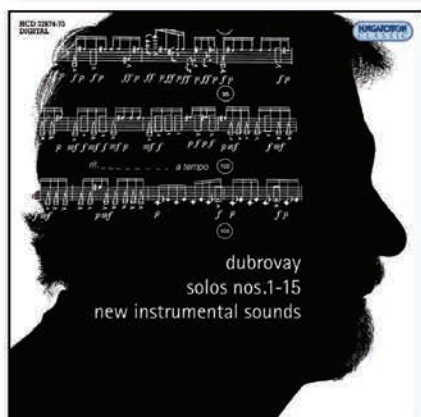
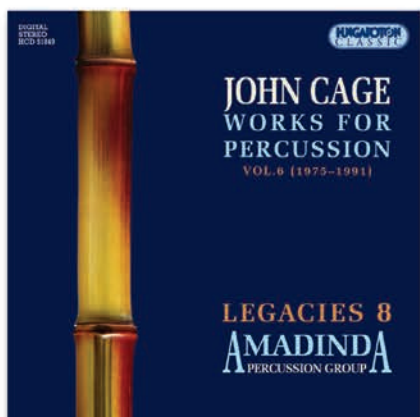
A
HUNGAROTON
CD és DVD
MÁRKABOLTJA
a Hungaroton székhelyén:
Budapest, VII. ker., Rottenbiller utca 47.

A TELJES
HUNGAROTON
REPERTOÁR
(klasszikus, operett, népzene,
cigányzene, popzene, irodalom)
A LEGOLCSÓBBAN
I T T KAPHATÓ!

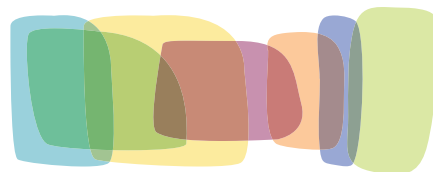
HAVONTA MÁK AKCIÓK ÚJ ÉS
KÖZKEDVELT TERMÉKEKBŐL IS!
Nyitva:
hétfőtől péntekig 10-től 18-óráig
Telefon:
888-1220
www.hungaroton.hu

Ha Önnek is a zene jut eszébe

Kaposvár, 2011 augusztus 12-20. Művészeti vezető: Kokas Katalin

II. Kaposvári Nemzetközi Kamarazenei Fesztivál

www.kaposfest.hu